

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GÖRSEL İLETİŞİM TASARIMI ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KADIN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINA AİT WEB SİTELERİNİN
İNCELENMESİ:
HAVLE KADIN DERNEĞİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
RUMEYSA YILMAZ

GAZİANTEP –2022

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GÖRSEL İLETİŞİM TASARIMI ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KADIN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINA AİT WEB SİTELERİNİN
İNCELENMESİ:
HAVLE KADIN DERNEĞİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
RUMEYSA YILMAZ

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ PINAR TINAZ

GAZİANTEP - 2022

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum ve 12.04.2022 tarihinde savunmasını gerçekleştirdiğim “**Kadın Sivil Toplum Kuruluşlarına Ait Web Sitelerinin İncelenmesi: Havle Kadın Derneği Örneği**” başlıklı bu çalışmanın tarafımca, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yola başvurmaksızın yazıldığını, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve yaptığım atıflarda akademik kurallara ve sınırlamalara uymuş olduğumu belirtir, onurumla doğrularım./...../.....

[İmza]

Rumeysa YILMAZ

ÖNSÖZ

Öncelikle, ‘Kadın Sivil Toplum Kuruluşlarına Ait Web Sitelerinin İncelenmesi: Havle Kadın Derneği Örneği’ adlı tezimin her aşamasında yüksek ilgi ve alaka göstererek en iyisini yapmam konusunda benim için büyük çaba sarf eden değerli hocam ve danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Pınar Tınaz hocama çok teşekkür ediyorum. Bu yolda yol arkadaşı olup yüküme omuz veren, desteği ile yolumu açan, katkısı ile ufkumu genişleten, bilgisiyle yolumu aydınlatan, motive edici sözleriyle yola devam etmemi sağlayan, önerileriyle güçlendiren dostlarıma, sevgili hocam Dr. Öğr. Üyesi İpek Gürkan’a ve hayatım boyunca benden desteğini esirgemeyen, sevgilerinden güç aldığım aileme çok teşekkür ediyorum.

Son olarak bilgi birikimiyle farklı açılardan bakmamı sağlayan, her zaman öğrencisi olmaktan gurur duyduğum, üniversite hayatımın ilk basamaklarından zirveye yol gösteren ışığım değerli Kayıhan Güven hocamı rahmet ve saygıyla anıyorum.

Gaziantep, 2022

Rumeysa YILMAZ

ÖZET

Bu tez çalışması, kadın haklarını savunan sivil toplum kuruluşlarının, web siteleri ve sosyal medya aracılığı ile kendilerini ifade etme ve alan içinde konumlama yöntemlerine odaklanmakta, örneklem olarak seçilen Havle Kadın Derneği'nin çalışmalarına ayrıntılı olarak yer vermektedir. Öncelikle kadın hareketi tarihsel süreç içerisinde tanımlanmış, Havle Kadın Derneği'nin misyonu gereği İslami Feminizm akımına özel bir önem verilmiş, ardından kamuoyu oluşturmada güncel bir aktivite alanı olan sosyal mecraların özellikleri açıklanmıştır. Tezin son bölümünde Havle Kadın Derneği'ne ait web sitesi incelenmekte ve derneğin Müslüman Feminist kimliğini web sitesi üzerinden sunuş biçimi açıklanmaktadır. Derneğin sosyal medya kullanımına ait örnekler de analizi destekleyecek şekilde çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmada kullanılan yöntem söylem analizi ve göstergebilimdir.

Anahtar Kelimeler: Feminizm, İslami Feminizm, Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Medya, Sivil Toplum Kuruluşları.

ABSTRACT

This thesis is centred on the techniques of non-governmental organizations advocating for the women's rights to convey themselves through their websites and social media and to position themselves in the field, and thoroughly examines the works of Havle Women's Association, which was chosen as a sample. First of all, the women's movement was determined in the historical process, the Islamic Feminism movement was given importance in accordance with the mission of Havle Women's Association, then the explanation of the characteristics of social media, which is a current field of activity in forming public opinion were made. In the last part of the thesis, the website of Havle Women's Association is inspected and the way the association presents its Muslim Feminist identity on the website is explained. Examples of the association's use of social media were also included in the study to support the analysis. The method used in the study is discourse analysis and semiotics.

Keywords: Feminism, Islamic Feminism, Gender, Social Media, Non-Governmental Organizations.

İÇİNDEKİLER

SAYFA NUMARASI

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
TABLolar LİSTESİ	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	vii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
1.1.Sivil Toplum Kavramı.....	3
1.1.1.Sivil Toplum Kuruluşlarının Sınıflandırılması.....	4
1.1.2.Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri.....	6
1.1.3.Sivil Toplum Kuruluşlarının Tarihçesi.....	8
1.1.4.Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Tarihçesi.....	10
1.2.Kadın Hakları ve Sivil Toplum	15
1.2.1.Ataerkillik ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği	15
1.2.2.Feminizm Hareketinin Tarihsel Gelişimi ve Kazanımları	19
1.2.3.Türkiye’deki Muhafazakâr Feminist Yaklaşım.....	23
1.3.1 Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı.....	29
1.3.2 Kadının İnsan Hakları - Yeni Çözümler Derneği	30
1.3.3 Kadın Adayları Destekleme Derneği (Ka-Der)	31
1.3.4 Uçan Süpürge Derneği.....	32
1.3.5 Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER)	32
1.3.6. Kadın Ve Demokrasi Derneği (KADEM)	33
1.3.7 Kadın Dayanışma Vakfı	33
1.3.8 Havle Kadın Derneği	34
İKİNCİ BÖLÜM.....	35
2.1 İnternet Kullanımının Tarihsel Süreç İçinde Gelişimi	35
2.2 Sosyal Medya ve Dijital Dönüşüm	37
2.3. Kamuoyu Oluşturma Kavramı	41
2.4. İnternet Üzerinde Kamuoyu Oluşturma Gücü.....	43

2.5. Dijital Aktivizm.....	46
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	51
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	51
3.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları.....	52
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	52
3.4 Araştırmanın Yöntemi	52
3.5 Analizler ve Bulgular.....	54
3.5.1 Web Sitesi Analizi	54
3.5.2 Sosyal Medya Paylaşımlarının Analizi.....	110
TARTIŞMA ve SONUÇ	123
KAYNAKÇA.....	126

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Ölçeklerine Göre Sivil Toplum Kuruluşları

Tablo 2: Temel Faaliyet Alanlarına Göre Sivil Toplum Kuruluşları

Tablo 3: Spesifik Çalışma Alanlarına Göre Sivil Toplum Kuruluşları

Tablo 4: İngilizce ve Türkçe Sivil Toplum Kuruluşu Tanımları

Tablo 5: İngilizce ve Türkçe Sektörel Sivil Toplum Kuruluşu Tanımları

Tablo 6: Kadın Sivil Toplum Kuruluşlarının Amaçları ve Faaliyet Alanları

Tablo 7: İnternetin Teknolojik Özellikleri

Tablo 8: En Popüler Sosyal Medya Uygulamaları

Tablo 9: Dijital Aktivizm Faaliyetlerinin Özellikleri

Tablo 10: Havle Kadın Derneği Web Sitesinde Yayınlanmış Makaleler Listesi

Tablo 11: Batı Kaynaklı Feminizm ve İslami Feminizmin Ortak ve Karşıt Yönleri

Tablo 12: Havle Kadın Derneği web Sitesinin İçerik Özellikleri

Tablo 13: Havle Kadın Derneği web Sitesinin Yapısal Özellikleri

Tablo 14: Havle Kadın Derneği Sosyal Medya Hesapları

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AKP: Adalet ve Kalkınma Partisi

AKT : Aktaran

ALS: Amyotrofik Lateral Skleroz hastalığı

APA : Amerikan Psikiyatri Birliği

C.C: Celalulu

FOMO: Fear of Missing Out (Olan biteni kaçırma korkusu)

KADEM: Kadın ve Demokrasi Derneği

KA-DER: Kadın Adayları Destekleme Derneği

KAGİDER: Türkiye Kadın Girişimciler Derneği

KİH-YÇ: Kadının İnsan Hakları- Yeni Çözümler Derneği

LGBTI+ : Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transgender, İntersex vd.

NGO : Non-Govermental Organization (Sivil Toplum Kuruluşları)

NSFNet: National Science Foundation Network (Ulusal Bilim Vakfı Ağı)

R.ANHA: Radiyallahu Anha

SMS: Short Message Service (Kısa Mesaj Servisi)

STK: Sivil Toplum Kuruluşları

TCP/IP: Transmission Control Protocol/İnternet Protokol (İletim Denetimi Protokolü / İnternet Protokolü)

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

VB: Ve benzeri

VD: Ve diğerleri

YADA: Yaşama Dair Vakfi

YY : Yüzyıl

GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve buna bağlı olarak kadınların maruz kaldığı şiddet türleri, günümüzün en önemli toplumsal sorunlarından biridir. Kişinin kadın veya erkek olarak doğması cinsiyet tanımı ile açıklanırken, kadın veya erkek olmakla bağlantılı sosyal rollerin bütünü toplumsal cinsiyet kavramı içinde ele alınır. 18. Yüzyılda başlayan kadın hareketi, kadınların erkekler ile eşit hak ve özgürlüklere sahip olması adına mücadelesini sürdürmekte, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile savaştaktadır. Hareket, süreç içinde farklı kadın gruplarının talepleri ile büyümüş ve çeşitlenmiştir. Feminist hareketin üçüncü dalgası içinde ortaya çıkan İslami Kadın Hareketi (İslami Feminizm) bu çeşitlenmenin önemli bir parçasıdır. 1990'lı yılların başında dünyanın birçok ülkesinde ortaya çıkan İslami Feminizm kavramı ile Türkiye'de muhafazakâr kadınların feminizm algısını çözümlenmek ve gündelik yaşamdaki feminist pratiklerini anlamlandırmak ve yorumlamak amaçlanmıştır.

Bu tez çalışmasında, kadın derneklerinin internet ortamında kendilerini nasıl ifade ettikleri incelenmekte, kadın hakları savunuculuğu yapan sivil toplum kuruluşlarının sürdürdükleri dijital aktivizm hareketleri incelenmektedir. Çalışmanın evreni, web siteleri aracılığıyla kendisini ifade eden ve sosyal medyada görünür olan kadın derneklerinin dijital faaliyet alanlarıdır. Örneklem olarak ise Havle Kadın Derneği seçilmiştir. Örneklem belirlenmesinde, derneğin İslami Feminizm düşüncesini benimseyen ilk sivil toplum kuruluşu olması etkilidir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde sivil toplum kavramı ve sivil toplum kuruluşlarının yapısal özellikleri açıklanmakta, tarihsel süreç içinde Türkiye'de ve dünyada sivil toplum kuruluşlarının gelişimi üzerinde durulmaktadır. Ayrıca bu bölüm dahilinde ataerkillik ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği açıklanmış, feminist hareketin tarihsel gelişimi ve kazanımlarına yer verilmiş, İslami feminizm üzerinde özellikle durulmuştur. Birinci bölüm, kadın hakları üzerine çalışan ve Türkiye'de faaliyet göstermekte olan sivil toplum kuruluşları hakkında verilen bilgileri de içermektedir.

Tezin ikinci bölümü, internetin dünyada ve Türkiye'deki tarihsel gelişiminin, kamuoyu oluşturma kavramının, internet üzerinden kamuoyu oluşturma yöntemlerinin ve dijital aktivizmin açıklanmasına ayrılmıştır.

Üçüncü bölümde ise örneklem olarak seçilen Havle Kadın Derneği'ne ait web sitesi ve sosyal medya hesapları analiz edilmekte; derneğin kurumsal kimlik oluşturma, diğer kadın dernekleri arasında kendisini konumlandırma, sözel ve görsel araçları kullanarak savunduğu düşünceleri hedef kitlesine ne şekilde ilettiği anlaşılmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda Havle Kadın Derneği'ne ait resmi web sitesi ayrıntılı olarak incelenmiş, derneğe ait sosyal medya hesaplarında yer alan gönderiler ise destekleyici unsurlar olarak ele alınmıştır.

Analizler sırasında öncelikle söylem analizi yöntemine başvurulmuş; iletilerin içeriği, hedef kitlesi, yan ve ana mesajları incelenmiştir. Görsellerin çözümlenmesinde ise göstergebilimden faydalanılmış; Pierce'in gösterge anlayışı ile Barthes'ın anlamlandırma süreci yöntem olarak belirlenmiştir. Söz konusu analiz yöntemleri, üçüncü bölüm dahilinde açıklanmaktadır. Çalışma, genel bulguların özetlendiği Sonuç bölümü ile sona ermektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİVİL TOPLUM ve SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

1.1.Sivil Toplum Kavramı

Sivil toplum, en genel anlamıyla, gönüllülük ilkesiyle bir araya gelen, kendi kendini yaratan, kendi ayakları üzerinde duran, hukuksal bir düzenle ya da bir ortak değerler kümesiyle sınırlı, devletten özerk, örgütlü toplumsal yaşam alanı olarak tanımlanmaktadır. (Aslan, 2010: 261.)

Sivil toplum kuruluşları farklı dönemlerde, farklı konu ve kavramları ele alarak birçok alanda yaşanan toplumsal sorunlara çözüm üretmek için faaliyet gösteren kuruluşlardır. Toplumu ilgilendiren pek çok yeni yaklaşım veya söylem, sivil toplum kuruluşları aracılığıyla dile getirilmektedir. Bu noktada sivil toplum kuruluşlarının, ‘toplumsal sorunlara ilişkin söz söyleme’ potansiyeli bulunduğu, vatandaşların devlet yönetim süreçlerine katılmasını kolaylaştırdığı söylenebilir.

Literatürde sivil toplum kuruluşlarına ait pek çok tanım yer alıyor olsa da, hepsinin ortak noktası, bu kuruluşların topluma hizmet amacı güdüyor olmalarıdır. Ayrıca, kar amacının olmaması, gönüllülük esası ile çalışması, bürokratik bir yapıdan uzak olması, katılımın ve çoğulculuğun önemsinmesi ve toplumun faydasının gözetilmesi de sivil toplum kuruluşlarının ortak özellikleri olarak öne çıkmaktadır.

Sivil toplum kuruluşları kar amacı gütmeyenler. Ancak düşüncelerini hayata geçirmek, ihtiyaç duyulan faaliyetleri düzenlemek ve topluma katkı sağlamak amacı ile ekonomik anlamda sürdürülebilir bir düzen sağlamaları zorunludur. Bu noktada gelir kaynakları bağışlar, etkinlikler yoluyla sağlanan gelirler ve devlet kurumlarından alınan desteklerdir. Sivil toplum kuruluşlarında faaliyet gösteren bireyler, bu faaliyetlerini gönüllü olarak gerçekleştirirler. İstedikleri zaman katılım sağlamak, istemediklerinde ise ayrılmak konusunda tamamen özgürdürler. Sivil toplum kuruluşları bünyesinde sadece profesyonel olarak tam zamanlı çalışan uzmanlar ve yöneticilerin ücret alırlar.

Sivil toplum kuruluşları yönetsel ve ekonomik olarak bağımsızdır. Amaç, misyon ve faaliyet alanlarını kendileri belirlerler. Zaman zaman devlet kurumları ile ortak projeler yürütülebilirler. Ancak burada da sivil toplum kuruluşunun bu ortaklığı talep etmesi ve tarafların bir protokol ile karşılıklı görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemesi gerekir.

1.1.1.Sivil Toplum Kuruluşlarının Sınıflandırılması

Sivil toplum kuruluşları ölçeklerine, temel faaliyet alanlarına, bu alanlar içinde ortaya çıkan spesifik amaçlarına göre kategorilere ayrılmaktadır. Aşağıdaki tablolarda söz konusu kategoriler verilmektedir.

ÖLÇEKLERİNE GÖRE STK SINIFLAMASI
1. Şehirler bazında faaliyet gösteren kuruluşlar
2. Bölgeler bazında faaliyet gösteren kuruluşlar
3. Ulusal ölçekte faaliyet gösteren kuruluşlar
4. Uluslararası ölçekte faaliyet gösteren kuruluşlar

Tablo 1: Ölçeklerine göre Sivil Toplum Kuruluşları

TEMEL FAALİYET ALANLARINA GÖRE STK SINIFLAMASI
1. Korporatist Kuruluşlar (Sendikalar ve ekonomik faaliyetler ile ilgili kuruluşlar)
2. Teknik ve Mesleki Kuruluşlar
3. Bilimsel Kuruluşlar
4. Sosyal Kuruluşlar
5. Geliştirmeye ve İnsani Yardıma Yönelik Kuruluşlar
6. Çevre Kuruluşları
7. Din ve Toplum Temelli Kuruluşlar
8. Toplumsal Hareket Temelli Kuruluşlar

Tablo 2: Temel faaliyet alanlarına göre Sivil Toplum Kuruluşları

Spesifik Çalışma Alanlarına Göre STK Sınıflaması

1. İnsani Yardım Kuruluşları	Güçlük yaşayan kişi ve gruplara gıda, su, ilaç, barınma vs. sağlama.
2. İnsan Hakları Kuruluşları	Mülteciler veya azınlıklara yönelik araştırmalar, savunuculuk vb. faaliyetler sürdürme.
3. Eğitim Kuruluşları	Eğitim hakkını destekleme faaliyetleri sürdürme.
4. Üçüncü Sektör Kuruluşları (Kar amacı gütmeyen oluşumlar, vakıflar, cemiyetler)	Toplum yararına çeşitli konularda faaliyetler düzenleme.
5. Sosyal Alanda Çalışan Kuruluşlar	Sosyal ihtiyaçların karşılanmasına, refahın artırılmasına vb. katkı sağlama.
6. Kültür - Sanat Alanında Faaliyet Gösteren Kuruluşlar	Kültür ve sanatın gelişimine yönelik faaliyetler düzenleme.
7. Çevre Kuruluşları	Doğanın korunması, kaliteli gıda üretimi, alternatif enerji sağlama vb. konularda çalışmalar yapma.
8. Kadın Kuruluşları	Kadın hakları, toplumsal cinsiyet eşitsizliği vb. konularda faaliyetler yapma.
9. Çocuk Kuruluşları	Çocuk haklarına yönelik faaliyetler yapma.
10. Gençlik Kuruluşları	Gençlerin eğitimi, yeteneklerinin ve girişim fikirlerinin desteklenmesi vb. konularda faaliyetler yapma.
11. Barış ve Çatışma Yönetimi Alanında Çalışan Kuruluşlar	Savaş ve çatışma bölgelerinde sivillere yönelik koruyucu çalışmalar yapma ve kriz çözümü konularında çalışma.
12. İş İnsanlarını Bir Araya Getiren Üyelik Temelli Oluşumlar ve Meslek Kuruluşları	Belli bir iş koluna yönelik olarak faaliyetler yapma.

Tablo 3: Spesifik çalışma alanlarına göre Sivil Toplum Kuruluşları

1.1.2.Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri

Sivil toplum kuruluşlarının işlevlerini siyasal ve toplumsal olarak sınıflandırmak mümkündür. Siyasal işlev, siyasi yetke ile toplum arasındaki dengeyi sağlamaya yöneliktir. Bu sayede siyasi iktidarın bireye nüfuz ederek onu etkisizleştirilmesi engellenir ve öte yandan siyasi iktidar üzerindeki toplum baskısı da azaltılır. Bireyler siyasal iktidarın otoritesi karşısında korunmasızdırlar. Bu korunmasızlığa karşı sivil toplum örgütleri bireylerin haklarını savunup, koruyabilirler. Bu şekilde davranıldığında, zorbalıklara karşı her iki tarafı da koruyan bir tampon bölge oluşturulur.

Toplumsal işlev ise sivil toplum kuruluşlarının eğitim, sağlık, insan hakları, sosyal yardımlaşma, doğal afetler, çevre, din gibi alanlardaki faaliyetlerinde belirginleşir.

Sivil toplum kuruluşları bu alanlarda toplumun ihtiyaç duyduğu bilgilendirmeleri yapar, geliştirici etkinlikler düzenler ve ortak bir bilinç oluşturma yönünde adımlar atar. Ana amaçlardan biri de bireylere toplumsal sorunları görme ve çözme becerisi kazandırmaktır. Bu noktada toplumun bilgi seviyesindeki olası farklılıklar göz önüne alınır ve ortak bir dil belirlenir.

Sivil toplum örgütlerinin çalışmalarının altında yatan temel etken, topluluk içinde dayanışma ruhunun olmasıdır. Kişilerin bir toplumun parçası olarak sorumluluklarının farkında olması sivil toplum faaliyetlerini canlı tutar. Sivil toplum örgütlerinin her biri farklı konulardaki toplumsal sorunlarla uğraşmaktadır. Bu sayede toplum daha çoğunluklu ve topluluklara katılıma istekli bir hale gelmektedir. Sivil toplum örgütlerinin/kurum ya da kuruluşlarının çalışmaları, toplum içerisinde karşılaşılan sorunlara karşı devletin veya siyasi yetkenin çözüm arayışını hızlandırır ve kayıtsızlığın önüne geçer.

Sivil toplum kuruluşlarının temel işlevleri kamusal otoritenin tasarruflarını eleştirmek, yönlendirmek tasarruflar konusunda halkın büyük kesimlerini önceden bilgilendirmek, bu süreçleri etkilemek veya sivil direnme araçları da dâhil olmak üzere karşı çıkmanın yollarını yaratmak olarak sıralanabilir.

Tüm sivil toplum kuruluşlarının ortak yaklaşımları bulunmaktadır. Öncelikle sivil toplum, bireylerin hak ve özgürlüklerinin korunduğu bir ortam oluşmasına zemin hazırlar. İnsan, hak ve özgürlüklerinin tanındığı, korunduğu ve özgürleştiği yerde gelişir. Hukuk devleti, insan hak, hukuk, özgürlük alanlarının gelişmesine katkıda bulunur. Devlete katkıda bulunmanın yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının devletten ayrı özgürleşme isteği vardır. Bu özgürleşme isteği karşısında birey kendini ifade edebileceği alanlar geliştirir. Bunlar; sosyal, kültürel, politik veya ekonomik faaliyetler olarak öne çıkar. Kamusal alanların oluşması ve güçlenmesi sivil toplumu güçlendirdiği gibi birlikte yaşam pratiklerinin güçlenmesini de sağlayarak demokratikleşmeye katkıda bulunur. Sivil toplum kuruluşlarında görev alan bireyler, her konuda diyalog kurar, destek/yardım konusunda gönüllü çalışır ve çözüm odaklı hareket ederler. Her sivil toplum kuruluşunun belli bir kuramı, kodları ve faaliyetleri vardır. Genel anlamda o faaliyetlerden kazandığı pratiklerin tecrübesinden beslenir. Sivil toplum kuruluşları aktif oldukları süreç içerisinde, toplumun sürekli değişen ihtiyaçlarına uygun olarak, kamuya psikolojik, sosyolojik, ekonomik vb. alanlarda destek sağlarlar.

Sivil toplum kuruluşlarının varlığı, genellikle toplumsal hareketler çerçevesinde görünür hale gelir. Toplumsal sorunları bireysel bir sorun olarak benimseyen kişiler, katıldıkları faaliyetler ile toplumu harekete geçirmeyi hedeflerler. Bu sayede bireylerin örgütlü olma kültürü de gelişir.

Günümüzde sivil toplum kuruluşlarının görünür olması, geniş kitlelere ulaşması, faaliyetlerinin halka tanıtılması önemlidir. Özellikle 1990'lerden sonra dijital teknolojinin hızla gelişmesi ile hayatımıza giren sosyal medya araçları bu anlamda öne çıkmaktadır.

1.1.3.Sivil Toplum Kuruluşlarının Tarihçesi

Sivil toplum tanımı, 18. yy.'a kadar Batı siyasal literatüründe politik toplumla eşanlamlı olarak kullanılmıştır. (Kestane, 2016: 7) Bu kavram ile ilgili ilk görüş bildireleri Yunan filozof Aristoteles'e kadar uzanmaktadır. Aristoteles, Yunanca "Politikekoinonis" denen politik toplum anlayışını, insana en uygun yönetim biçimi olarak tanımlamaktadır. Aristoteles'in görüşüne göre sivil toplum, sivil ve politik olanın değil hak ile haksızlığın ayrıldığı bir toplumsal düzene karşılık gelir ve ayrıca toplumu kuşatan site devleti anlamını da taşır. (Yüksel Acı, 2015: 18) Sivil toplumun üyesi olmak, bir devletin vatandaşı olmak ve bu devletin koyduğu kurallara uyarak diğer vatandaşlarla uyumlu yaşamak da sivil toplum olmanın gerekleri arasındadır (Çaha, 2010: 23). Adalet ve yasanın üstünlüğü gibi değerleri savunan Aristo'ya göre, devlet gerekirse aile başta olmak üzere tüm özel alanlara müdahale edilebilme gücüne sahiptir. Bu sayede devlet kendisini olabilecek en faydalı ve güçlü biçimde konumlandırabilir.

1990'lı yıllarda gündelik konuşmalara hızlı bir giriş yapan ve toplumun diline yerleşen sivil toplum kavramı, siyaset, felsefe gibi konuların tarihinde eski bir geçmişe sahiptir ve farklı tartışmalara yol açıp, farklı anlamlar yüklenmiştir. Tarihsel sürece bakıldığında tüm felsefecilerin ve siyasetçilerin sivil toplum kavramını kendi normlarına göre anlamlandırdıkları görülmektedir.

18. yy. ortalarına kadar sivil toplum ile devlet arasında bir ayrımın olmadığı görülmektedir. Bu dönemde sivil toplumun üyesi olmak, devletin bir üyesi olmakla eş değer sayılmaktadır.

Devletin yasalarına nasıl uyulması gerekiyorsa, sivil toplumun da yasalarına uygun davranmak ve kurum içindeki diğer bireylere zarar vermemek şarttır. (Gözübüyük, 2010:92)

Aristoteles, sivil toplumu, toplumu kuşatan site devleti (Kestane, 2016:7) olarak görürken, bu tartışmaya farklı bir bakış açısı getiren Friedrich Hegel, sivil toplumu devletten ayrı bir alan olarak düşünür. Sivil toplum ve devlet ayrımını yapan ilk düşünür Hegel'dir. (Kestane, 2016:7)

Sivil toplum kavramı konusunda düşünen bir diğer isim ise Karl Marx'tır. Karl Marx'a göre sivil toplum, Ortaçağ burjuvazisinin toplumsal hareketinin sonucunda ortaya çıkmıştır. Marx'a göre devlet olmadan, sivil toplum var olamaz. Sivil toplum olmadan da evrensel özgürlüğe ulaşmak mümkün değildir. Sivil toplum, burjuvazi kaynaklı sömürü ilişkilerinin kurumsallaştığı bir alandır. (Kestane, 2016:7)

Sivil toplum kavramının felsefî tartışmasına bakıldığında, birçok düşünürün bu kavram üzerinden yapmış olduğu tanımlamalara göre dönemin toplum modelini ve düşüncesini anlayabilmekteyiz.

Bugün bildiğimiz anlamda sivil toplumun ortaya çıkış süreci oldukça uzun ve karmaşıktır. Kamusal hayatta ihtiyaç duyulan düzenlemeler her dönemde değişmiş, bireyin devlet tarafından karşılanamayan ihtiyaçları sivil toplum düzleminde ele alınmaya başlanmış, devlet ve sivil toplum bazen birbirine destek olurken, bazen de ortaya atılan eleştiriler ile karşıt noktalarda yer almıştır.

Günümüzde sivil toplumların örgütlü ve kendi sorunlarına çözüm bulan yapılara dönüşmekte olduğu görülmektedir. Bugünün geçerli düşüncesine göre, diğer toplum modellerinden ayrı olarak sivil toplum; hak ve haksızlığı gözeten, adalet temelli bir toplum düzenidir. Sivil toplumun devlet ile eşdeğer tutulması, şahısların doğal halinden çıkıp bir siyasi yönetim çevresinde bütünleşmesi ile tasvir edilmiştir. (Onbaşı, 2005:13)

1.1.4.Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Tarihçesi

Türkiye’de sivil toplum kavramı, 1980’li yıllarda hayatımıza girmiş ve hızla yerleşmiştir. İngilizcede “Non–Governmental Organization” (NGO) olarak bilinen tanımın Türkçe karşılığı “Sivil Toplum Kuruluşu” olarak kabul edilmektedir. Tam çeviride “Devlet Dışı Örgütlenme” anlamına gelen bu söz öbeğine bağlı olarak “Sivil Toplum Örgütü” tanımlaması kullanılmaya başlanmış, ancak ‘örgüt’ kelimesinin yarattığı negatif çağrışımlar sebebiyle tanım “Sivil Toplum Kuruluşu” olarak dilimize yerleşmiştir.

İngilizcede NGO’nun yanında en çok şu terimler kullanılmaktadır:

- DONGO –Donor Organized Non-Governmental Organization (Bağış Alan)
- GONGO –Government Organized Non-Governmental Organization (Devlet Destekli)
- NGDO - Non-Governmental Development Organization (Devlet Dışı Kalkınma)
- NPO - Non-Profit Organization (Kâr Amacı Olmayan)
- PDO - Private Development Organization (Özel Kalkınma)
- PSO - Public Service Organization (Kamu Hizmeti)
- PVO - Private Voluntary Organization (Özel Gönüllü)
- QANGO - Quasi Non-Governmental Organization (Yan Kuruluş)
- VAG - Voluntary Agency Organization (Gönüllü)
- VO - Voluntary Organization (Gönüllü)
- PVO - Public Voluntary Organization (Kamu Gönüllü)
- CSO - Civil Society Organization (Sivil Toplum)
- PVOs –Private Voluntary Organizations (Özel Gönüllü)
- IOs –Intermediate Organizations (Ara Örgütler)

Tablo 4: İngilizce ve Türkçe STK tanımları

Ayrıca sektörel olarak da bazı sınıflandırmalar yapılmaktadır:

- BINGO – Business - Oriented International NGO - İş Amaçlı Uluslararası STK
- RINGO - Religious International NGO - Uluslararası Dini Hizmetler STK'sı
- ENGO - Environmental NGO - Çevre STK'sı
- INGO – International Non – Governemtal Organization – Uluslararası STK

Tablo 5: İngilizce ve Türkçe Sektörel STK tanımları

Ayrıca; üçüncü sektör, kâr amacı gütmeyen sektör, gönüllü sektör, yardımseverlik sektörü gibi tanımlamalarda literatürde yer almaktadır.

Türkiye’de sivil toplum kuruluşları ilk olarak dernekler çerçevesinde ortaya çıkmıştır. İlk dernek girişimleri 19. Yüzyılın ilk yarısında gerçekleşmiştir. (Silier, 2002: 29.) Osmanlı döneminde STK’ları ifade edebilmek için cemiyet, cemaat, lonca ve vakıf terimleri kullanılmıştır. “Cemiyet” kavramı, öteden beri Sivil Toplum Kuruluşları (STK) için kullanılan sözcüklerin başında gelmektedir. (Yücekök vd., 1998: 84) Vakıf ise kelime anlamı olarak “bir şeyi sonsuza kadar durdurmak, saklamak / bir malı kendi mülkiyetinden çıkarıp faydalarını sonsuza dek bir hayır işine tahsis edip saklamak” anlamına gelmektedir. (Armağan, 2006)

Türkiye’de sivil toplum kavramı, Batı’daki anlam ve işlevine uygun şartların oluşmasına paralel olarak gelişmiş ve kabul görmüştür. Bu konuda en hızlı gelişmenin Batılı düzene entegrasyonun gündeme geldiği cumhuriyetin ilk yıllarında gerçekleştiği söylenebilir.

Osmanlı döneminde sivil toplum kuruluşlarının azımsanamayacak bir potansiyeli vardır. Tarikatlar, medreseler, cemiyetler bu potansiyelin tabanında yer almakla birlikte Batılı anlamda bir sivil toplumun varlığını işaret etmez. Osmanlı döneminde, devletten bağımsız olarak halka hizmet eden oluşumlar, genellikle yardım amacı güden ve gönüllülük ilkesini benimseyen yapıdadır. Osmanlı Devleti’nin monarşik yapısı, bireylerin ve sivil toplumun gelişeceği bir alan oluşmasına imkân tanımamıştır. Söz konusu yönetim biçiminde başat ve belirleyici olan taraf devlettir. (Büber, 2019: 33)

Avrupa’da sivil toplum kavramının ortaya çıkış nedenlerinden sayılan merkezi devlet yapılanmasının güçlü olmaması, toplumsal sınıfların var olması ve ayrıca hem bu sınıflar arasında hem de sınıflar ile devlet arasında sürekli bir gerilimin var olması, Osmanlı Devleti için söz konusu değildir. Osmanlı İmparatorluğu merkezi yönetimin oldukça güçlü olduğu bir devlettir. Batı tarzı toplumsal sınıfların görülmediği Osmanlı Devleti’nde, devlet ile toplum arasında aracı olan herhangi bir kurumun bulunmadığı bilinmektedir. Her ne kadar Osmanlı devletinde sivil toplum kavramının net bir şekilde ortaya çıkmış olmadığı görülse de sivil toplum kurumları sayılabilecek veya örnek gösterilebilecek kurumlar mevcuttur. Osmanlı’da sivil toplum sisteminin en önemli örneğini loncalar oluşturmuştur. Loncaların esnafla merkezi idare arasında bir köprü rolü oynadığı bilinmektedir. Anadolu’nun üretim ve pazarlama ortaklığını teşvik etme görevini üstlenmiş olan loncalar, bir süre sonra üretimin kalitesini yükseltme, eleman yetiştirme, yetişmiş olan elemanlara ustalık belgesi verme, iş, ticaret ve esnaflık ahlakını geliştirme ve denetleme, işçilerin haklarını koruma ve üretimi en maliyetsiz yoldan tüketiciye ulaştırma gibi görevler de üstlenmişlerdir. On beşinci yüzyılda ahilik geleneğiyle bütünleşmiş olan loncalar belli bir heyet tarafından yönetilmiştir. Bu heyetin gerekli gördüğü durumlarda ceza verme (iş yerini kapatma, meslekten men etme, falakaya yatırma vb) yetkisine sahip olduğu saptanmıştır. 1913 yılında kapatılmış olan loncalar, merkezi idarenin Anadolu’daki sacayağını oluşturmuşlardır. Loncanın başında olan kişiler kethüda veya şeyh denilmiş, bu kişilerin seçimini ise lonca üyeleri yapmıştır. Loncaların tüm bu özellikleri göz önünde bulundurulduğunda son derece önem arz eden ve yaygınlaşmış örgütlenmeler oldukları söylenebilir. (Çaba, 2010:91)

Vakıflara bakıldığında ise kişiler tarafından kurulan vakıfların sivil toplum kuruluşu statüsünde ele alınabileceği görülmektedir. Vakıfların en önemli özellikleri kendilerine ait gelir kaynakları olmasıdır. Finansal ve yönetsel anlamda özerk olan bu kuruluşlar, bugünün sivil toplum kuruluşlarına benzer bir yapıdadır. Söz konusu özerklik, devlet denetiminin tamamen dışında değildir.

18.yüzyılda vakıf kurucularının %80-90’ının askerî camia mensubu, %10-20’sinin ise sivil olduğu saptanmıştır. Büyük vakıf kurucularının %14’ünün köle asıllılar oluşturmaktadır. Söz konusu istatistik, vakıf uygulamalarının ne kadar yaygın olduğunu da göstermektedir.(Tabakoğlu’ndan [2007] akt. Buluş, 2009: 24)

İslam dünyası ve Osmanlılarda devlet aracılığıyla sunulmuş olan kamusal hizmetlerin pek çoğunun vakıflar aracılığıyla yerine getirildiği görülmüştür. Farklı bir söyleyişle, vakıflar dinî ve toplumsal kuruluşlar olarak değişik içtimai ve kamusal hizmetleri de yerine getirmiş olan kuruluşlardır. Loncalar ve Vakıflar gibi kurumlar zamanın şartları göz önünde bulundurulduğunda sivil toplum kuruluşlarına örnek veya benzer müesseselerdir. Bununla birlikte belli bir zamana kadar gizli bir cemiyet olarak çalışmış ve Meşrutiyet dönemi ve sonrasında Cumhuriyet'e etki etmiş olan Jön Türklerin -diğer adıyla İttihatçıların- kurduğu teşkilat da bu kapsamda ele alınabilir.

Cumhuriyetin ilk yılları, sivil toplum kuruluşlarının faaliyet göstermesi için uygun şartları barındırmamaktadır. Kurtuluş Savaşı'ndan yeni çıkmış genç bir cumhuriyet olan Türkiye'de çoğu faaliyetin devlet eliyle sürüldüğü gözlenmektedir. 1923-1950 yılları arasında elle tutulur bir faaliyet gösteren tek kuruluş Halk Evleri olduğu görülmektedir.

Türkiye'de çok partili döneme geçiş süreciyle beraber ortaya çıkan sivil toplum örgütlerine dini gruplar, işveren örgütleri, işçi sendikaları ve köylü grupları örnek verilebilir. 1961 anayasasında toplumun hak ve özgürlüklerine önem verilmesi sivil toplum kuruluşlarının kurulmasını hızlandıran bir gelişme olmuştur. (Sağlam, 2020: 600)

1950-1980 yılları arasında belli bir mesafe alınmış, toplumun siyasi partiler aracılığıyla farklı düşünce, kültür ve geleneklerini ifade edebilir ve açıklayabilir konuma geldiği görülmüştür. Ancak yine de sivil toplum kuruluşları dönemin siyasal aktörleri karşısında dik duruş sergileyememiş, yeterince etkili olamamıştır. (Aslan,2010: 268) Özellikle 1980 öncesi Türkiye'de yaşanan ideolojik çatışmalar toplum içinde şiddet boyutuna gelmiş ve bu durum sivil toplum kazanımlarını yok etmiştir.

Türkiye'nin siyasal hayatında rol oynayan sosyal gruplar 1970'li yıllarda Türkiye'de siyasi sistemi tümüyle dönüştürmeye çalışmış,1980 sonrası dönemde Türkiye'de sivil topluma yüklenen anlam değişmeye başlamıştır. Bu dönemde hem dünyada yaşanan sosyo – ekonomik değişimler, hem de Türkiye'yi sadece ekonomi değil, toplumsal ve kültürel alanlarda da değiştirecek olan 24 Ocak kararları etkili olmuş, yaşanan tüm değişimler sivil toplum algısına da etki etmiştir. (Kestane, 2016:10)

Türkiye’de sivil toplum anlayışının 1980’lerin ikinci yarısında geliştiği gözlenmektedir. Bunun sebebi ise 1980 öncesinde ve askeri yönetim sırasında bireysel özgürlüklerin ve sivil toplum hareketlerinin kısıtlanmasıdır. Üniversiteler, basın-yayın organları, sivil oluşumlar 1980 öncesinde Türkiye’de kaosu sebebi olarak görülmüştür. Yaşanan darbenin ardından, 1982 yılında bireysel hak ve özgürlükleri kısıtlayan, devlet otoritesini öne çıkaran yeni bir Anayasa yapılmıştır. Devletin birey karşısında güçlenmesi, liberal politikalar ile öne çıkan Anavatan Partisi iktidarı sırasında mümkün olmuştur. (Küçük, 2019: 37)

1983 sonrasında halkın taleplerinin artışı ve bireysel özgürlük üzerine kurulan siyasi dünya görüşünün popülerleşmesi ile birlikte sivil toplum, her zamankinden daha fazla dikkat çeker hale gelmiştir. Batı Avrupa toplumlarında olduğu gibi, insan hakları, feminizm, eşcinsel hakları, çevrecilik ve çeşitli gençlik hareketleri kamusal alanda etkili olmaya başlamış, bu tırmanış 1990’larda artarak devam etmiştir. (Doğan, 2007: 83) Toplumun farklı ihtiyaçlarını gündeme getiren, farklı düşüncelere sahip bireylerin örgütlenmesine olanak tanıyan topluluklar, siyasi partiler ve çeşitli kuruluşlar ortaya çıkmıştır.

Bu dönemde gerçekleşen hızlı kapitalistleşme, sermaye birikiminin önünü açmıştır. Kapitalistleşmenin ardından köylerden kentlere göç artmış ve kentlerde yeni bir orta sınıf ortaya çıkmıştır. Göçün etkilerinden biri de muhafazakar kesimin şehirlere yerleşmesi ve İslamcı hareketlerin kent ortamında daha fazla görünür hale gelmesidir. Yaşanan değişim siyasete de etki etmiş, zaman içinde muhafazakar görüş yükselişe geçmiştir.

1980’lerin ikinci yarısı, kadın hareketleri açısından da verimlidir. Kadın hakları konusu, siyasal bir hareket olarak öne çıkmış ve bu konuda mücadele eden grupların sayısı artmıştır. (Küçük, 2019: 39) Feminist gruplar, aile içi şiddet, erken yaşta evlilik, taciz, tecavüz gibi kadına dair sorunları toplumun ve siyasetin gündemine getirerek, siyasal iktidarların politikalarını etkileyecek güce ulaşmışlardır. (Uluç, 2013: 399)

1990’lardan itibaren kadın hakları konusunda çalışan dernek ve vakıfların sayısı arttığı görülmektedir. Bu kuruluşların temel amacı kadın – erkek eşitsizliği, aile içi şiddet, kadına yönelik şiddet, cinsiyetçilik konularında sorun çözücü fikirler üretmek ve dayanışma alanları yaratmak, kadınların hak arayış süreçlerine etkin katılımlarını sağlamaktır. (Karaman, 2021: 91)

1.2.Kadın Hakları ve Sivil Toplum

1.2.1.Ataerkillik ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Ataerkil sözcüğü “erkek iktidarı” anlamına gelmektedir. Kelimenin kökeni Türkçedir. Türkçeye Fransızcadan girmiş ve Batı dillerinde Ataerkillik manasına gelen “patriarka” kelimesi ise eski Yunancada patria (baba) ve arşi (yönetmek) sözcüklerinden türetilmiştir. İngilizce de ise “patrilocal” sözcüğü, evlilikten sonra kadının erkeği ailesinin yanına yerleşmesi anlamında kullanılmaktadır.(<https://www.etimolojiturkce.com/kelime/patriarkal>, E.T 10.02.2022)

Ataerkillik, erkek yetkinliğine dayanan bir tür toplumsal örgütlenme düzeni olarak da tanımlanmaktadır. Bu düzenin ana fikrini erkeğin üstünlüğü düşüncesi oluşturur. Her ne kadar doğurganlığı ile bir soyun devamını sağlayan taraf kadın olsa da, bu düzende soyun erkekler üzerinden yürüyeceği düşüncesi hakimdir. İnsanlığın devamının kendilerine bağlı olduğuna inanmış olan erkekler, etki alanlarını da bu düşünceye bağlı olarak genişletmişlerdir. (Arsoy’dan [2011] akt. Korkmaz ve Başer, 2011: 72)

Cinsiyet, kişilerin fiziksel olarak kadın veya erkek olmalarını ifade ederken, toplumsal cinsiyet biyolojik olmaktan öte, sosyolojik bir ayrımdır. Toplumsal cinsiyet, bireylere kadın veya erkek olmalarına bağlı olarak yüklenen rollerin bütünüdür. Bu roller, içinde yaşanılan toplumun kültürüne, coğrafyaya ve zamana göre değişkenlik gösterebilir. (Erkan, 2021: 19)

Toplumsal cinsiyet algıları bireylere sadece “insan” gözüyle bakılmasını engelleyerek onlara birer “cinsiyet elbisesi” dikmekte ve bireyler üzerine de o elbiseyi tam olarak oturtma konusunda çaba sarf etmektedir. Toplumsal cinsiyet kalıpları yaklaşık beş bin yıldır süregelen ataerkil sistem içerisinde belirlenmiştir ve kadın ile erkek arasında hiyerarşi bulunan bir sistem yaratmıştır. Bu hiyerarşik yapı içerisinde erkekler aktif/olumlu taraf olarak görülürken, kadınlar ise pasif/olumsuz olarak görülmüştür. Bu görüşe göre ataerkil sistem içerisinde kadınlara annelik, ev kadınlığı, kölelik, fahişelik, bakıcılık gibi toplumsal cinsiyet rolleri verilirken; erkeklere avcılık, askerlik, yöneticilik, sanatçılık gibi roller düşmüştür. (Karapehlivan Şenel’den [2012] akt. Korkmaz ve Başer, 2011: 72)

Feminist düşünürler, cinsiyetler arasındaki bu hiyerarşik ilişkiyi sorgulamışlardır. Bourdieu, ikili karşıtlık kurmanın insan davranışlarına ve toplumsal ilişkilere cinsiyet özellikleri atfedilerek, toplumsal olanın cinsiyetlendirilmesi yoluyla işlediğini belirtmektedir. Bu cinsiyetlendirme düşüncesinin temelinde, insanın doğayı karşıtlıklar üzerinden algılama eğilimi yatmaktadır. (İçli, 2017: 135)

Ataerkil sistemin yarattığı bu eşitsizliğin sadece biyolojik cinsiyet farklılığından kaynaklanmadığı; toplumsal ilişkiler içinde sonradan üretildiği düşüncesi, kadın hakları mücadelesi ve feminizm teorisinde önemli bir yer tutmaktadır. (Erkan, 2021: 20)

Biyolojik cinsiyet doğuştan gelen bir özellikken, kadınlık ve erkeklik kavramları ise toplumsallaşma süreciyle birlikte kültürel bir yapılanmaya işaret etmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği düşüncesinde kadın-erkek ile kadınlık-erkeklik aynı şeyler değildir. Buna göre insan, biyoloji biliminin gözünde bir dişi ya da eril bedenle dünyaya gelmiştir. Bedenin cinsiyeti, doğuştan gelmiş olan en doğal ve temel özelliklerden birisi olmuştur. Bedenin ince ve zayıf mı yoksa kalın ve güçlü mü; doğurgan mı yahut doğurmayan mı olacağı gibi fiziksel ve biyolojik ayrımlar bu veriye göre temellenmektedir. Biyolojinin tanımlamış olduğu kadın ve erkek cinsiyetinin yalnızca bundan ibaret olduğu görülmektedir.

Bir süre sonra toplumsal yapıdaki değişimler kadın erkek ilişkilerini belirlemiştir. Avcı – toplayıcı toplumların kendi içerisinde bir yaşam mücadelesi verdiği, çevredeki yabancı bitkiler ve avlanan hayvanlarla beslendikleri, diğer kabileler ile yakın ilişki halinde olmadıkları ve bu nedenlerle kişisel mülkiyetin ortaya çıkmadığı görülmektedir. Ancak tarım toplumuna geçişle birlikte dengeler değişmiş; ekilen toprakların ve ürünün mülkiyeti söz konusu olmuş, nüfus artmış, daha verimli topraklarda yaşama isteği toplulukları karşı karşıya getirmiştir. Bireylerin doğa ile olan mücadelesi artık topluluklar arasında yaşanmaya başlanmış; bu durum ise fiziksel gücün önem kazanmasına ve savaşların artmasına yol açmıştır. Toplum içerisinde kadınların erkeklere göre değerinin azalmasının bir diğer sebebi de üretime katılımın kısıtlanmasıdır. Üretim araçlarının erkekler tarafından icat edilmiş olması ve üretimde aktif şekilde kullanılması sermayenin erkek elinde toplanmasına yol açmıştır. Ekonomik ve sosyal etkenlerin yanında kültürel değerlerin şekillendirmesi ile toplumda kadın erkek ilişkileri adına yeni bir dönem başlamıştır. Bu süreç günümüze dek varlığını sürdüren

ve gelecek vaat eden erkeği, erilliği, gücü önemseyen ataerkil dönemdir.(Yıldırım, 2017: 194.)

İktidarın erkek elinde olması siyasal, sosyal ve ekonomik anlamda eril bir zihniyetin tüm yapıyı sarmasına yol açmıştır. Kadının çocuk yetiştirme işlevi onu duygusal ve zaafı olan bir niteliğe dönüştürmüştür. Erkekler biçilmiş olan rol ise rasyonel düşünebilen ve akli temsil eden aile reisliği olmuştur. Bununla birlikte erkek fiziksel olarak daha güçlü görülmüştür. Güç erkeğin koruyuculuğu noktasında mühim bir ayrıcalığa yol açmıştır. Kadınlar ile erkekler arasındaki tarihsel ve kültürel ayırım ataerkil süreçle birlikte kadın nefretinin ve kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. (Bingöl, 2014: 111)

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, sadece heteroseksüel kadın ve erkeklerin yaşamlarını etkileyen bir sorun değildir. Farklı cinsel yönelimlere sahip bireyler de aynı eşitsizlik ortamı ile yüzleşmekte, şiddete maruz kalmakta, yaşam alanları sınırlanmaktadır.

Günümüzde LGBTİ+ başlığı altında toplanan; geyler, lezbiyenler, travestiler, transseksüeller, biseksüeller, intersex ve queer bireyler, doğayı ikili karşıtlıklar olarak tasnif etme eğiliminde olan çoğu toplum için “tanımlanamaz”, “tuhaf”, “arada kalmış” olarak görülmekte, bu bireylerin yönelimleri “anormal” bulunmaktadır. Bu noktada, tıpkı kadın – erkek karşıtlığında olduğu gibi, kişiyi bir birey olarak görememe, onu cinsel kimliğine göre sınıflandırma ve yargılama eğilimi ortaya çıkar. LGBTİ+ guruplar da tıpkı kadın hakları savunucuları gibi, ataerkilliğin dayattığı bu cinsiyet temelli ayrımcı düzene karşı mücadele etmektedirler. Yaşanan ortak sorunlardan dolayı, tarihsel süreçte kadın hareketi ile LGBTİ+ hareketinin birbirini desteklediği görülmektedir.

Tarihsel sürece bakıldığında, genel anlamıyla eşcinselliğin Ortaçağ'dan beri “istenmeyen” bir durum olduğu görülebilir. Ortaçağ'ı her anlamda domine eden Kilise, üreme dışı cinsel faaliyetleri bütünüyle yasaklamıştır. (Başar, 2021: 3) Dini inanışların çoğunda eşcinsellik günah kabul edilmiş, modern dünyanın yasaları içinde de “suç” olarak tanımlanmıştır. Eşcinsellik, İngiltere’de 1967, Almanya’da 1973, Fransa’da 1974 yılına dek yasal suç kapsamında kalmıştır. (Bayraktar, 1984: 13) Bilimin hızla geliştiği endüstri çağından itibaren eşcinselliğin bir hastalık olduğu düşünülmüş, bu konuda araştırmalar yapılmış, tedavi programları oluşturulmuştur. Çok sayıda insanın ruhsal dengesini yitirmesine

yol açan bu tedavi çabasına 1973 yılında Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) son vererek, eşcinselliği ruhsal hastalıklar listesinden çıkartmıştır.(www.cetad.org.tr, E.T 28.09.2021)

Bugün Batı dünyası kanuni düzenlemeler bazında eşcinselliği destekler görünse de, toplumsal baskıların ortadan kalktığını söylemek imkansızdır.

Geniş çapta ilk LGBTİ+ örgütlenmeleri 1970’li yıllarda başlamıştır. 1969 yılında, New Yorklu eşcinsellerin, şiddet içeren ve sıklaşan polis baskısına karşı başlattıkları Stonewall eylemleri ilk büyük çıkış olmuş; hareket domino etkisi ile büyümüş, sivil toplum kuruluşları tarafından desteklenmiş ve bugüne dek, kazanımlar elde edilerek ilerlemiştir. (Geoghegan, 2019:1)

Türkiye’de eşcinselliği yasaklayan herhangi bir yasa bulunmamakta, medeni kanunda “cinsel yönelim” ifadesi yer almamaktadır. Her ne kadar eşcinsellik yasal bir suç olarak tanımlanmasa da, siyasal iktidarların eşcinselliği kamusal alanda yok saydıkları görülmektedir.(Erdoğan – Kökten, 2014:101) Kaldı ki kanunlardaki bu “görünmezlik”, hoşgörüden çok, bu “yok sayma”nın delili olarak okunabilir.

Ülkemizde LGBTİ+ örgütlenmeleri 1980 sonrasında hız kazanmıştır. Darbe sonrasında sivil toplum kuruluşları çerçevesinde kendilerini ifade etme ve hak arama faaliyetleri yürütmeye başlayan guruplar, halen toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ataerkilliğin yarattığı haksızlıklara karşı mücadele vermektedir. Bu sivil toplum kuruluşlarına örnek olarak Lambda İstanbul LGBTİ+ Dayanışma Derneği, Kaos GL Derneği, Siyah Pembe Üçgen Derneği ve Pembe Hayat LGBT Dayanışma Derneği sayılabilir. (www.turkeygay.net/turkce/lgbt_dernekleri.html, E.T 24.03.2022)

Tarih boyunca kadın ve erkek eşcinsellere farklı şekillerde yaklaşmış olması da ilginç bir tablo oluşturmaktadır. Eşcinselliğin yasak veya suç kabul edildiği çoğu toplumda, bu engellemenin sadece erkek eşcinselleri kapsadığı, kadın eşcinsellerin ise bu sınırlamaların dışında tutulduğu görülmektedir. Bu durumun nedeni üzerinde düşünülürse, ataerkil toplumun “erkeğin kadınlaşması” ve “kadının erkekleşmesi” durumlarını farklı algıladığı ortaya çıkmaktadır. Ataerkil bir toplumda erkek, doğuştan gelen bir ayrıcalığa sahiptir. Erkeğin ikinci cins olan kadına öykünmesi ataerkil düzenin temelini oluşturan “erkeklik” normlarını deforme etmekte ve istenmemektedir. Ancak kadının, zaten doğuştan gelen özellikleri ile kendisinden üstün olan erkeğe öykünmesi aynı tesiri yapmaz.

Başka bir deyişle, eşcinsellere karşı geliştirilen tepkilerin cinselliğin yaşanma biçiminden çok, toplumsal cinsiyet normlarına uygunsuzluk ile bağlantılı olduğu söylenebilir. (Tınaz, 2021:10)

Erkeğin, kendisine doğuştan bahşedilmiş olan ayrıcalıkları reddetmesi ve ikinci cins olarak görülen kadınlığa özenmesi, erkek iktidarına hakaret olarak algılanmakta, kadının kendinden daha üstün olana öykünmesi ise dudak bükülerek karşılanan ama fazla da ciddiye alınmayan bir girişim olarak görülmektedir. Başka bir deyişle, eşcinselliğe karşı olan toplumlarda ana mesele cinselliğin yaşanma biçimi değil, toplumsal cinsiyet normlarının deformasyonu üzerinden ataerkil sistemin tehdididir.

1.2.2.Feminizm Hareketinin Tarihsel Gelişimi ve Kazanımları

Feminizm, Latince “kadın” anlamına gelen “femine” sözcüğünden türemiştir. Genel anlamda Feminizm, kadınların sadece kadın oldukları için yaşadıkları güçlükleri, uğradıkları haksızlıkları, baskıları ve şiddeti görünür kılmayı, toplumu söz konusu eşitsizliği giderme yönünde harekete geçirmeyi hedefleyen sosyal bir harekettir. Fransız ihtilaliyle birlikte gündeme gelen insan hakları ve insanların eşitliği düşünceleri, Feminizm hareketinin doğmasına zemin hazırlamıştır.

Feminizmin, feodalitenin sona ermesi ve kapitalizmin gelişmeye başlamasıyla kendisini bu yeni oluşan toplumdan dışlanmış bir grup olarak hisseden orta sınıfa mensup kadınların istekleriyle ortaya çıktığı saptanmıştır. (<https://kadem.org.tr/feminizm-ve-sivil-toplum/>, E.T 24.10.2021) Toplumda henüz yeni yeni oluşan burjuva sınıfının hak ve özgürlük isteklerinden etkilenen kadınlar, bu hakları kendileri içinde talep etmişlerdir. Fransız devriminin ardından tekrar tasarlanmış olan devlet, siyaset ve sivil toplum alanlarında kadına yer verilmediği bilinmektedir. (<https://kadem.org.tr/feminizm-ve-sivil-toplum/>, E.T 24.10.2021) Kadının esas bulunması gereken yer olarak görülen aile ise yükselişte olan sanayi toplumuna ayak uydurma durumunda kalmıştır. Üretimin artık evden ayrılarak pazara geçmesi kadın emeğinin de ev dışına çıkmasına sebep olmuştur. Fakat kadınlarla ilgili siyasi tartışmalar kadının bu yeni role adapte olmasını zorlaştırmıştır. Oluşan bu çelişkidten dolayı kadın hakları hareketleri doğmuştur. Bu dönemde feministler oy hakkı isteği üzerinde mesai harcamıştır. Oy hakkı isteğinin ana sebebi yurttaşlık hakkı elde etmek ve kadının kamu alanına girmesini sağlamaktır.

Bu vatandaşlık görevi için mücadele etmiş olan kadınlar dahi aile içerisindeki geleneksel normlara dayanan iş bölümünü kabul etmiş ve kadının aile içinde belirlenmiş rollerine karşı çıkmamıştır. Avrupa ve Amerika'ya kısa bir süre içerisinde yayılmış olan oy hakkı direnişi, zamanla kadınlara tüm toplumsal alanlarda eşit hak ve özgürlükler için mücadele etmeye evrilmiştir. Erkeklerin toplumsal alanlardaki ezici üstünlüğüne son vermeyi hedeflemiş olan bu dalganın Amerika'da 1840, İngiltere'de 1850, Fransa ve Almanya'da 1860ve İskandinav ülkelerinde 1870'lerde gelişmeye başladığı belirlenmiştir. (Çaha, 2010: 8)

Kadınların istekleri ilk etapta oy kullanma üzerine yoğunlaşmış olsa da oy kullanmanın sembolik olarak toplumda var olma, toplumun seçimlerinde etkin olma arzusuyla ya da kısaca vatandaşlık kavramıyla birlikte düşünüldüğü görülmektedir. Bununla birlikte erkek egemen toplumun kadınların özgürleşmesi için hiçbir çaba göstermeyeceği de açıkça anlaşılmış olduğundan uygulamaya yönelik değişikliklerde daha çok sesini duyurmak için seçmen olmak ve oy kullanabilmek gerektiği düşünülmüştür. Suffragette olarak bilinen kadın hareketi, başta ABD ve İngiltere'de olmak üzere pasif direniş, kamu toplantılarını bölme, açlık grevi gibi yollarla kadınların seçme ve seçilme hakkını savunmayı hedef edinmiştir. (Gürcüm ve Arslan. 2017: 1392)

Aralarında büyük zaman farkı olmasına rağmen, çeşitli ülkelerdeki sufragizmin gelişimi yalnızca varılan nokta bakımından olmasa da çıkış hareketlerinin başlangıcı açısından birbirine benzemektedir. Ulusların tarihsel zamanlamasının birbirinden bu kadar farklı olması, kadın hareketindeki farklılıklarla değil, erkeklerin demokratikleşmesine, anayasal düzenlemelerin yapılmasına ve ülkelerin siyasi kültür konjonktürüne bağlıdır. (Gürcüm ve Arslan, 2017: 1392)

Feminist hareketin birinci dalgası olarak adlandırılan bu dönem, Liberal Feminizm adıyla da anılmaktadır. Liberal feministler, liberal toplum teorisinin temel öğelerini (vatandaşlık, eşit hak ve özgürlükler, fırsat eşitliği) kadınların özgürleşme projesinin araçları olarak görmüşlerdir. Liberal Feminizm hareketine göre kadınlar erkeklerin sahip olduğu eğitim, çalışma, seçme ve seçilme gibi temel vatandaşlık haklarından ve fırsat eşitliğinden yoksun oldukları için eşit olmayan bir konumdadırlar. Bu yoksunluğun kadınları evin içine, özel alana ve/veya yeniden üretim alanına hapsedtiğini ve buranın sıradanlaştırıcı, dar,

engelleyici, baskıcı uygulamalarıyla birlikte kadınların ikinci sınıf bir hayata mahkum ettiğini düşünmektedirler.

Liberal Feminizmin savunduğu ana fikir; aydınlanma düşüncesinin akli anlayışa dayalı biçimde, kadınların da erkekler ile eşit ölçüde bir akıl yetisine sahip olduklarıdır. Liberal Feminizm, bu durumda kadınlar için eşit eğitimi bir hak olarak savunmuştur.

Dünya savaşlarının ardından ortaya çıkan ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlar yeni ayrımcılıklara ve haksızlıklara sebebiyet vermiştir. Savaşlar sırasında iş gücüne katılım fırsatı bulan kadınların, savaş bitiminde tekrar evlerine dönmeleri beklenmiş; elde edilmiş hakların geri alınması toplumsal düzenin feminist bir gözle sorgulanmasına neden olmuştur.

1960'ların özgürlük hareketleri içinde gelişmiş olan bu hareket İkinci Dalga Feminizm olarak adlandırılmıştır. (Sekiz, 2019: 6) Bu dönemde feminizm üzerinde teorik çalışmaların hız kazandığı, hareketin tüm dünyada bilinirliğinin ve yandaşlarının arttığı gözlenmektedir. Özellikle kürtaj hakkı kadınların eylem ve mücadelelerinin merkezinde bulunmaktadır. Kadınlar, kendi bedenleri üzerinde karar yetkisine sahip olabilmek amacıyla yeni tıp teknolojilerinden yararlanmak, doğum kontrol imkânına ve kürtaj hakkına sahip olmak ve bu hakkı engelleyen kanunları ve olumsuz algıları değiştirmek istemişlerdir. Bu mücadele ataerkil düşünceye karşı direnişin sembolü olarak kabul edilmiştir. (Çaha, 2010: 80)

Fransız yazar ve feminist filozof Simone de Beauvoir, "İkinci Cinsiyet" isimli kitabında "Kadın doğulmaz, kadın olunur" diyerek, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine vurgu yapmış ve düşünceleriyle İkinci Dalga Feminizme yön vermiştir.

İkinci dalga feministleri, kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin sadece politik ve yasal zemindeki girişimlerle çözülebileceği anlayışına sahip olduğu için Birinci Dalga Feminizm olarak adlandırılan Liberal Feminizmi eleştirmiştir. Eşitliği sağlamak amacıyla verilen hakların kadınların üzerindeki baskıyı azaltmada yeterli olmadığını ve bu baskının yalnızca ekonomik düzenden değil toplumsal yaşamdaki kurallar, cinsiyete dayalı roller, sosyo-kültürel ilişki ve etkileşimler gibi sebeplerden kaynaklanabileceğini dile getirmişlerdir. Özel alan olarak görülen aile içinde baskının halen devam ettiğini ve ataerkil yapıdaki aile kurumunun kadına yönelik sömürüyü arttırdığını savunmuşlar ve bu baskının azaltılması için kişisel ve siyasi yaşamın hemen her yönünü radikal şekilde değiştirmeyi hedeflemişlerdir. Birinci Dalga Feminizmi eleştirdikleri bir diğer nokta ise verilen mücadelenin sadece burjuva kadınlar için

olmasıdır. Oysa İkinci Dalga Feminizmde dünyadaki tüm kadınları kapsayan bir mücadeleye girişilmiştir.

“Kişisel olan politiktir” ve “Bütün kadınlar kız kardeşdir” sloganları İkinci Dalga feminist hareketin örgütleyici ve dönüştürücü öğeleri haline gelmiştir. Kadınların evrensel olarak kız kardeş olduğunu düşünmelerinin sebebini erkeklerin kadınların bedeni (üreme, cinsel pratikler, annelik, evlilik vb.) üzerinde sistematik bir egemenlik kurduğunu düşünmelerinden dolayıdır.

Kişisel olan politiktir sloganının ana fikri ise şu şekilde açıklanmaktadır; kadınların özgürleşme mücadelesi, kadının bedeni üzerindeki egemenlik biçiminin en yoğun yaşandığı; özel alana/ev içine/yeniden üretim alanına kaydırılmalıdır. Aile içi veya özel alan erkeklerin kadınlar üzerinde kurduğu sistematik baskının en yoğun yaşandığı yer olarak belirlenmiştir. Kadınların kamusal alandaki yenilikçi ve biçimsel kazanımları özel alandaki bu egemenliği ortadan kaldırmadığı gibi özel alanı da politikanın dışına ittiği görülmüştür. Bu noktada ortaya çıkan Radikal Feministlere göre, özel alan feminist mücadelenin temel alanı olmalıdır.

1980’li yılların sonlarına gelindiğinde Üçüncü Dalga Feminizm ortaya çıkmıştır. Üçüncü Dalga feministler de öncüllerini eleştirmiş; İkinci Dalganın dünyadaki tüm kadınları temsil etmediğini dile getirmişlerdir. İkinci Dalga Feminizmin yalnızca beyaz ve üst-orta sınıfta yer alan kadınları temsil ettiği, onların dışındaki kadınların deneyim, ilgi alanları ve kaygılarını yeterince ele almadığı eleştirisi bu dönemin ana karakterini oluşturmaktadır. (Şener ve Zengin, 2020:139)

Üçüncü Dalga feministler, toplumsal cinsiyet, sınıf, ırk, cinsellik, milliyetçilik, inanç farklılıkları, siyaset, iktisat vb. konuları ele almış ve bu konuları feminist bir bakış açısıyla kuramsal bir zemine oturtmayı hedeflemişlerdir. İkinci Dalga feminist düşünce esas olarak mutlak eşitlik isterken, Üçüncü Dalga ise farklılıkların değerine ve önemine odaklanmaktadır. Bu amaç uğruna yapılan kadın hareketlerinin belirli gruplar içinde kalmaması, mümkün olduğunca tabana yayılması önemlidir. Bunlarla birlikte, toplumsal bir dönüşümü sağlayacak, bilinçlenmeyi arttıracak her çeşit aktivitenin ve özellikle eğitimin yaygınlaşmasını oldukça mühim bir konu olarak görmüşlerdir.(Taş, 2016: 171) İslami Feminizmin ortaya çıkışı da tek tipleştirilmenin aksine farklılığı savunan bu dönemde gerçekleşmiştir.

Feminizmin Türkiye’de gelişiminde Duygu Asena, Ramize Eren, Özden Öğrük gibi sanatçı ve gazeteciler katkıda bulunmuştur. Duygu Asena kadın dergilerinde domestik bir çizginin dışına çıkmayı hedeflemiş, feminizme öncülük eden kitaplarında kadın kimliğinin gerçekçi tanımlamalarına yer vermiş, eşitlik, cinsellik, görünürlük ve özgürlük gibi kavramları geniş kitlelere duyurmayı başarmıştır. 1976 yılında Gırgır dergisinde “Çılgın Bediş” isimli özgürlükçü ve ayırksı bir karakter oluşturmasıyla ünlenen Özden Öğrük ise ilk profesyonel kadın çizerlerdendir.

1.2.3.Türkiye’deki Muhafazakâr Feminist Yaklaşım

İslam kültürü içinde gelişen eleştirel kadın bilincini ilk olarak ortaya çıkaranlar Batılı – sömürgeci erkekler olmuştur. Sömürgeci erkekler, İslam dinine mensup toplumlardaki kültürel değişimde kadınların özel bir yeri olduğuna inanmışlar ve kadın yaşamının çözülmesiyle bu toplumların Batı karşısında güç kaybedeceğine inanmışlardır. Öte yandan oryantalistler, fikri çerçevede İslam imajının olumsuzlaşmasında kadın ve kadınlara ilgili konuların –örtünme, peçe takma, harem yaşamı vb.- öne çıkarılmasına özel bir önem vermişlerdir.(Güç, 2008:649) Dışarıdan gelen ve farklı çıkış noktaları bulunan bu ötekileştirme politikasının, entelektüel Müslümanlar üzerinde derin etkilerinin olduğu söylenebilir. Müslüman kadının konumu tartışması İslam ülkelerindeki modernlik yanlısı aydınlar tarafından başlatılmış ve zamanla feminist hareket içinde değerlendirilmeye başlanmıştır. (Gürhan, 2010: 370)

Batı’ da başlayarak zamanla tüm dünyayı etkisi altına alan feminizm, genel anlamda cinsiyet ayrımını sona erdirmeyi amaçlamaktadır ve Türkiye’ de de etkisi bu yönde olmuş fakat kültür, coğrafya, din, sosyal ve ekonomik farklılıklar sebebiyle etkialanları farklılaşmıştır. Ülkemizde, feminizmin oluşturduğu haklar ve özgürlükler söylemine farklı perspektiflerden de olsa feministlerle beraber, İslami kesim kadınları da katılmaktadır. İslamcı kadınlar özgürlük söylemine türbanları özelinde katılmakta, örtünerek özgürleştiklerini savunmaktadırlar. Örtünme hakkı, mücadelenin önemli bir kısmını oluşturur.

İslami Feminizm, kavramsal olarak tartışmaya açık ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu karmaşık yapısının sebebi isimlendirilmesiyle alakalıdır. İslami Feminizm kavramı özellikle

1990'lı yıllarda kullanılmaya başlanmış ve belli bir entelektüel seviyedeki Müslüman kadınların birey olma çabalarının düşünce hayatındaki yansımalarına atıfta bulunmuştur.

Bu kavram, Müslüman kadınların ataerkillikle mücadelelerinin bir ifadesi olarak görülmüş ve global kadın hareketleri içinde değerlendirilmiştir. (Güç, 2008: 655.)

Müslüman ülkelerin geri kalmışlığını, “kadının geri kalmışlığı” üzerinden değerlendiren söylemler, çoğu entelektüel Müslüman erkeklerde ve bu tartışmalara katılmış olan kadınlarda savunmacı bir yaklaşımın gelişmesine neden olmuştur. İslam dininin kadın haklarına önem verdiğini ancak geleneksel söylemlerin veya toplumsal adetlerin bu hakların hayata geçmesini engellediği savunulmuştur. Bu noktada savunulananın kadın haklarından çok, İslam dini olduğu söylenebilir. İslam'ın savunulması gereken ideolojik bir konuma taşınması bu konunun en hassas noktalarından biridir.

İslami Feministlerin Müslümanlığı her zaman etnik ve kültürel kimliklerinin üstünde olan bir üst kimlik olarak kabul ettiğini söylemek mümkündür. Öte taraftan Ortadoğu'da bulunan seküler, liberal ve sosyalist feminizm öncülerinin Müslüman kimliklerinden ayrılmak istemedikleri ve İslam'ı kendi etnik, kültürel hatta ulusal kimliklerinin bir ögesi olarak kabul ettikleri bilinmektedir. (Tunç, 2018: 236)

Müslüman feministlerin temel argümanları, kadın ve erkeğin tek bir nefisten (nefs-i vâhide) yaratıldığı; aralarında ontolojik bir farkın olmadığı, insanlar arasında ilahi olarak gözetilen ayırımın yalnızca takvada olduğudur. Takva, Yaratana ve yaratılanlara karşı duyulan sorumluluk bilincidir. Kuran'ın iki cinsiyet arasında hak ve sorumluluk dengesini gözeterek işaret ettiği toplumsal rollerin katı bir cinsiyetlendirme süreci içermediği savunulmaktadır.(www.feministbellek.org/islami-feminizm/, E.T 24.12.2021)

Genel olarak değerlendirildiğinde, İslami Feminizm söylemi din ve gelenek içindeki kadının durumunu, eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirebilen, toplumsal cinsiyet eşitliğine ayrı önem vermiş, toplum geleneklerinin ve dini yorumların ataerkil karakterini sorgulamış ve tüm bunları yaparken de referans olarak başta Kur'an-ı Kerim olmak üzere diğer dini metinleri alan bir kavram olmuştur.(Gürhan, 2010: 371)

Bu hareketin öncelikle büyük şehirlerde, eğitilmiş ve orta sınıfa mensup kadınlar arasında ortaya çıktığı bilinmektedir. Batı ülkelerinde yaşamakta olan Müslüman kadınlara Ortadoğu ülkelerinde yaşayan kadınlar da katılmış ve hareket günden güne büyümüşür.

İslami Feminizmi, Batılı Feminizmden ayıran ve Müslüman kadınlar için bir alternatif haline getiren üç önemli nokta bulunmaktadır.

1-) Dini Otoritelerin Yaptırımlarına Sahip Geleneksel Ataerkillik:

Ataerkillikle mücadele, zaman zaman din karşıtı bir karaktere bürünebilmektedir. Bazı feminist gruplar, İslam dini de dahil olmak üzere tüm dinlerin baskıcı ve ataerkil kurumlar oldukları gerekçesi ile dinsel kimliklerinden uzaklaşmaktadır. İslami Feminizm ise ataerkillikle olan mücadelesini dini çerçevede sürdürür.

2.-) Modernlik, Modernleşme ve Küreselleşme:

İslam toplumları modernleşmekte; şehirler kalabalıklaşmakta, okuryazarlık oranı artmakta, kadın – erkek ilişkileri değişmekte, kadın çalışan sayısı gün geçtikçe yükselmektedir. İslami Feminizmin bu modernleşme ile müzakere içinde olduğu söylenebilir. Müslüman kadınlar özellikle iş gücüne katılım, toplumsal cinsiyet eşitliği ve aile yapısının modernleşmesi konularında Feminizm çizgisinde hareket etmektedir. Aradaki fark, İslami Feminizmin İslami değerleri koruma konusundaki kararlılığıdır.

3-) Ataerkil İslamcılığın Son Dönemdeki Ani Yükselişi:

Özellikle 1970'li yıllardan beri süregelen İslami çevrenin geriye dönük bir toplumsal cinsiyet projesinin dayatılmasını getiren büyümesinden ötürü birçok Müslüman kadın, kadınların rollerini ve haklarını İslami kurallara göre değiştirme ve düzeltme zorunluluğu hissetmişlerdir. Bu kadınlar kimliklerinin İslami boyutunu kendi şahsi, ailevi ve sosyal yaşamlarında eşitlikçi toplumsal cinsiyet ilişkileri ve tercih özgürlüğü üzerinde temellenen güçlendirilmiş bir sosyal statüyle birleştirmek istemişlerdir. (Tohidı ve Toker, 2004:279)

1.3 Türkiye’de Kadına Yönelik Çalışan Sivil Toplum Kuruluşları

II. Abdülhamid döneminde muhalif olan genç ve aydın kuşak; “Jön Türk” lerin faaliyetleri sonucunda 1908’de ilan edilen İkinci Meşrutiyetle beraber, 1878 yılında yürürlükten kaldırılan meclis yapısına yeniden dönüş olmuştur.

Osmanlı döneminde ıslahat girişimleriyle kadınların konumları adım adım değişmeye başlamıştır. Kadınlar kendilerine biçilen roller gereğince her zaman aile içinde önemli bir yere sahip olduysa da, özellikle 1908’den sonra aile dışında kalan kamusal alanda da var olmaya başlamışlardır. (Erkan, 2021:51) Asıl olarak kadın hareketleri II. Meşrutiyet’in ilanı sonrasında kurulan kadın örgütleri ile başlamıştır. Bu yıllarda kurulan derneklerin amaçları arasında kadınların eğitilmesi, sosyal hayata ve iş hayatına daha fazla katılımlarının sağlanması yer almaktadır. Bu dönemde çok sayıda kadın gazetesi ve dergisi çıkarılmaya başlanmıştır. İkinci Meşrutiyet’in ilanı en çok kadınları sevindirmiş, özgürlüğün yeniden inşası olarak yorumlanmıştır. (Aydın, 2015: 87) II. Meşrutiyet döneminde kadın dernekleri, yardımlaşma dernekleri ve feminist dernekler ortaya çıkmıştır. Feminist yapıları derneklere kadınları eğiterek iş hayatının bir parçası olmak isteyenlere, sosyal hayatta da aktif rol alan kadınlara olanak sunulmaktadır.

1923’te Cumhuriyet’in kurulmasıyla birlikte, Türkiye değişim sürecine girmiştir ve feminist hareketler daha belirgin bir hale gelmiştir. Cumhuriyet döneminde Mustafa Kemal Atatürk’ün yaptığı birçok yenilik arasında kadınların sosyal, ekonomik ve siyasi birtakım haklara kavuştuğu görülmüştür. 1924’de Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun çıkarılması ile eğitimde kadın ve erkek eşitliği sağlanmıştır. (Büber, 2019: 40) 1926 yılında yürürlüğe giren Medeni Kanun ile birlikte kadın ve erkek ilk defa eşit duruma gelmiştir. Cumhuriyetin ilanından, 12. Dünya Kadınlar Birliği’nin düzenlendiği 1935 yılına kadar geçen dönemde kadın hareketlerinde belli bir artış olmuştur. Kadınların sosyal hayata katılması, çalışma hakkının genişletilmesi gibi konularda düzenlemeler yapıp, kadın hakları güvence altına alınmıştır. (Erkan, 2021: 52)

Ülkemizde kadın haklarına yönelik hareket, özellikle 1980 sonrasında genişlemiş ve yaygınlaşmıştır. 1980 darbesinin ardından, 1983 yılından itibaren sivilleşme süreci başlamış, demokrasinin gelişmesine katkı sağlayacağı düşüncesiyle kadınlara yönelik sivil toplum örgütlenmeleri desteklenmiştir. Türkiye, Kopenhag Kriterleri’nin politik yönünü karşılamak,

yani tam demokrasiyi sağlamak için Avrupa ile arasında bir “Sivil Toplum Diyalogu” başlatmıştır. (Özen, vd, 2017:200) Bu ortamda, sivil toplumda kadınlar örgütlenme olanağına yeniden kavuşmuş, hatta kadın hareketi sivil topluma bölüştürülen politik alanı genişletmiştir.

1990’lı yıllarda kurulan ve bugün de aktif bir şekilde çalışan kadına ve kadın haklarına yönelik çok sayıda sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. STK’lar kamuoyu oluşturmak için medya ile ilişkiler, reklamlar, toplantılar, imza kampanyaları ve lobicilik gibi çeşitli halkla ilişkiler yöntemlerini kullanmaktadırlar. Kadın STK’ları da diğer gönüllü kuruluşlar gibi toplumsal destek kazanmak için farklı mecralarda çeşitli etkinlikler gerçekleştirmektedirler.

T.C İçişleri Bakanlığı’na bağlı Sivil Toplum Genel Müdürlüğü’nün faaliyet alanlarına bakıldığında, kadınlara yönelik dernekler için ayrı bir kategori bulunmadığı görülmektedir. Ancak detaylı faaliyet alanı verileri incelenmiş ve “kadın hakları” şeklinde bir başlık olduğu görülmüştür. Dernekler faaliyet alanlarını kendileri bildirmektedir. 2020 yılı itibarıyla detaylı faaliyet alanını “kadın hakları” olarak tanımlayan dernek sayısı 1.012’dir. Şehir bazında incelendiğinde ise kadın hakları alanındaki dernek sayısı 115 ile en fazla Bursa’da bulunmaktadır. Bursa’yı; 109 ile İstanbul, 86 ile İzmir ve 69 ile Ankara izlemektedir. Kapsamlı faaliyet alanı kadın hakları olan derneklerin ana faaliyet alanlarında ise hak ve savunuculuk, düşünce, kültür, sanat, turizm, eğitim, insani yardım, toplumsal değerleri yaşatma, mesleki birlik ve dayanışma tanımları yer almaktadır. Vakıflara ait veriler incelendiğinde ise hedef kitlesi kadın olan vakıfların sayısının 2.369 olduğu görülmüştür. Hedef kitlesi sıralamasına göre, kadınları hedefleyen vakıflar% 15’lik oran ile üçüncü sırada yer almaktadır. (<https://ilke.org.tr/kadin-sivil-toplum-kuruluslari> E.T,10.09.2021)

Kadınlara yönelik sivil toplum kuruluşlarının amaçları ve faaliyet alanları **Tablo 6’da** gösterilmektedir.

EKONOMİ	HUKUK ve SİYASET	SAĞLIK	EĞİTİM	KÜLTÜR
Girişimcilik fikirlerini destekleme (atölyeler kurma, meslek edindirme kursları verme)	Bireysel özgürlükleri destekleme ve kadın idarecilerin yetişmesini sağlama (liderlik kursları) Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama	Hastalıklara karşı önlem alma, ön tanı koyma ve hastalıkları tedavi ettirme (giderleri karşılama)	Okuma/yazma oranını yükseltme. Bilgisayar, İngilizce gibi kurslarla kadınların kişisel gelişimlerini destekleme.	Kültürel paylaşım günleri düzenleme, rol modeller sunma ve toplumsal değerleri yaşatma

Kadınları ekonomik bağımsızlıklarını elde etmeleri için iş bulabilecekleri alanlara yönlendirme	Kadın haklarını savunma (basın ve yayın organlarından yararlanma, konferans ve toplantılar düzenleme)	Aile planlaması, anne-çocuk sağlığı ve hastalıklara karşı bilgilendirme toplantıları düzenleme	Aile içi iletişim, çocuk gelişimi eğitimi ve mesleki eğitim konularında danışmanlık ve yönlendirme faaliyetleri yapma	Sergi açma ve müze ziyareti gibi kültürel aktiviteler ile kadınların sanatsal yeteneklerini ortaya çıkarma ve kültür seviyelerini yükseltme
Çalışma hayatında kadınların yer almasını sağlama ve karşılaştıkları sorunlara çözüm bulma	Sosyal politikalar aracılığıyla eşitlik sağlama ve kadın sorunlarını gerekli mercilere duyurma	Beslenme, kilo kontrolü, ilk yardım ve hijyen ile ilgili programlar düzenleme	Kadınlara farkındalık eğitimi verme ve haklarından haberdar etme	Uluslararası alanda kadınların işbirliği yapabilecekleri ve yeni kültürleri tanıyabilecekleri ortamlar hazırlama

EKONOMİ	HUKUK ve SİYASET	SAĞLIK	EĞİTİM	KÜLTÜR
Yoksullukla mücadele etme ve kalkınmayı destekleme	Yasal düzenlemelere öncülük etme ve sorunlara siyasi alanda çözüm arama	Sağlık taramaları yapma	Kadının hayatını araştırma ve inceleme	Sanatsal faaliyetleri destekleme ve sanatseverleri bir araya getirme

Tablo 6: Kadın Sivil Toplum Kuruluşlarının Amaçları ve Faaliyet Alanları (Gök, 2016:52)

Türkiye’de kadına yönelik çalışmalar yapan çok sayıda sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Bu çalışmada söz konusu kuruluşlar içinde resmi internet siteleri ve sosyal medya hesapları ile dijital mecralarda en aktif olan 8 tanesi ele alınmış, çalışmaları kısaca özetlenmiş, ana örneklem olan Havle Kadın Derneği 3. Bölümde ayrıca incelenmiştir. Ele alınan kuruluşlar; Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği, Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA-DER), Uçan Süpürge Derneği, Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER), Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM), Kadın Dayanışma Vakfı ve Havle Kadın Derneği’dir.

1.3.1 Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı

Türkiye’de 1980 sonrasında, mahrem olduğu düşünülerek gizlenmiş olan namus cinayetleri ve tecavüz olayları birer birer kamusal zeminde tartışmaya açılmış ve kadın örgütleri bu dönemde aile içi şiddetin geldiği boyutu gözler önüne sermek amacıyla pek çok gösteri düzenlemiştir. 1987 yılına gelindiğinde binlerce kadın meydanlara çıkarak “Dayağa Karşı Dayanışma Yürüyüşü” ile kadına şiddeti protesto etmişlerdir. Bilhassa bu protesto gösterisinin aile içi şiddete bakışın değişmesinde dönüm noktası olduğu görülmüştür. 1989’da ise kadın hareketinin farklı bir boyut kazandığı bilinmektedir. Bu dönemde feminist söylemler iyiden iyiye yükselmeye başlamış ve yeni sosyal hareketler bağlamında konunun ele alındığı görülmüştür. 32 yıllık bir geçmişi olan Mor Çatı Vakfı, Türkiye’de bu feminist hareketin öncülüğünü yapmıştır. (Yılmaz, 2020:144)

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı 1990 yılında kadına yönelik şiddetle mücadele etmek amacıyla kurulmuştur. Mor Çatı'da erkek şiddetine karşı mücadele, feminist yöntemlere dayalı olarak yürütülmektedir ve kadınların özgür ve eşit koşullarda yaşadığı, toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılık ve erkek şiddetinden uzakta bir yaşam kurabilmeleri hedeflenir. Erkek şiddetinin, toplumda kadınlarla erkekler arasında var olan eşitsizliklerden kaynaklandığı ve kadın dayanışmasını güçlendirerek eşitsizliklere karşı mücadele etmenin gerekli olduğu düşünülmüştür. Bu amaçla dayanışma merkezi ve sığınaklarda kadınları güçlendirici sosyal çalışma yapılır. Kadınlarla birebir dayanışma kurmanın yanı sıra şiddetle mücadele etmek ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için ulusal ve uluslararası sözleşme, kanun ve yönetmeliklerin uygulamaları izlenir, raporlanır ve karar vericilere gerekli politikalara dair öneriler sunulur. Alandaki bilgi ve deneyimi paylaşmak için şiddet alanında çalışan kadın örgütleri, sivil toplum kuruluşları, barolar ve belediyelerle atölyeler yapılır. Ulusal ve uluslararası kadın örgütleri ile dayanışma içinde kampanyalar ve eylemlilikler yoluyla kadınların özgür ve bağımsız hayatlar kurabilmeleri amaçlanmıştır.

1.3.2 Kadının İnsan Hakları - Yeni Çözümler Derneği

Ulusal ve uluslararası arenada kadınların insan haklarını savunmak ve bu hakları hayata geçirmek amacıyla 1993 yılında kurulmuş bir kadın örgütüdür. Adını Birleşmiş Milletlerin 1993'te Avusturya'nın başkenti Viyana şehrinde düzenlenen İnsan Hakları Dünya Konferansında ortaya çıkan "Kadın hakları, insan haklarıdır!" sloganından alan dernek, kadın haklarının eksiksiz bir biçimde uygulanmasını ve kadınların yaşamın her alanına özgür kişiler ve eşit yurttaşlar olarak katılımını sağlamak amacıyla yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde çalışmaktadır.

KİH-YÇ, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları gibi iki önemli konunun hayata geçmesi çerçevesinde sürdürülebilir bir değişim ve dönüşümü hedeflemiştir. Bu değişim hedefi yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası da dahil olmak üzere her alanı kapsamaktadır. Tam anlamıyla ve kesin dönüşümün, kadınların eşitlik ve hak mücadelesinin tüm alanlarda ve birbiriyle ilişki içinde yürütülmesiyle sağlanabileceğine inanılmıştır. (<https://wwhr.org/wp-content/uploads/2021/05/1-KIHYC-2020-PRINT.pdf> , E.T 23.11.2021)

KİH-YÇ amaçlarını şu maddeler halinde sıralamıştır;

- Kadının insan haklarını temel alan eğitim programları geliştirip uygulamak yoluyla kadınların, haklarını kullanabilmeleri için farkındalık ve becerilerini artırmak ve onları toplumsal değişimde aktif olmaları konusunda teşvik etmek.
- Kadının insan hakları alanında çalışan kişilerin ve aktivistlerin, kadın haklarıyla ilgili farkındalıklarını artırmak amacıyla kapasitelerini geliştirmek.
- Kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliğini savunan kişileri ve kurumları bir araya getiren uluslararası, bölgesel, ulusal ve yerel dayanışma ağları oluşturarak eşitlikçi ve ayrımcılık karşıtı yaklaşımı güçlendirmek.
- Kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve geliştirilmesi için ulusal ve uluslararası düzeylerde aktif savunuculuk yapmak.
- Cinsiyet ayrımcılığına karşı çıkabilmeyi ve örgütlenmeyi de destekleyebilecek feminist bilgi, yayın ve araçlar üretmek ve/veya bunları yaygınlaştırmak.(<https://kadinininsanhaklari.org/hakkimizda/biz-kimiz/> E.T 23.11.2021)

1.3.3 Kadın Adayları Destekleme Derneği (Ka-Der)

KA-DER, kadınların hayatın her alanında eşit bir şekilde temsil edilmelerini savunan bir kadın sivil toplum örgütüdür. Toplumu ve kişileri ilgilendiren önemli kararların alındığı, seçim ve atama ile oluşan tüm karar mercilerinde kadın erkek eşitliğini demokrasinin gerçeği olarak kabul etmektedir.

Ülkemizde kadınların, değişik sosyal alanlarda kendilerini kanıtladıkları halde üst düzey yönetimlerde, bilhassa siyasette, eşit temsilden oldukça uzak bir konumda olduğunu düşünmektedirler. Bu eşitsizliği gidermek, tüm yurttaşların kararlara katılımını sağlamak, kadın deneyimi ve çözüm üretme yeteneğini sosyal ve siyasal alanlara kazandırmak için 1997 yılının Mart ayında kurulmuş olan KA-DER, seçimle veya atamayla gelinen tüm karar mekanizmalarındaki kadınların temsil oranlarını arttırmak amacıyla çalışmaktadır.

KA-DER, siyasetin toplumsal hayat üzerindeki önemini göz ardı etmeyerek, kendilerine ana hedef olarak siyaset alanında eşit temsilin sağlanmasını belirlemiştir. 2021 yılı itibarı ile Ankara, Mersin, Adana, İstanbul Kadıköy, İstanbul Tuzla, İzmir, Balıkesir ve Doğu Akdeniz temsilcilikleri bulunmaktadır. (<http://ka-der.org.tr/hakkimizda/>, E.T 23.11.2021)

1.3.4 Uçan Süpürge Derneği

1996 yılında kurulmuştur. Merkezi Ankara'dadır. Şiddet, yasal haklar, temsil eşitsizliği, görünürlük, üretme ve yaratma gibi konularda farkındalık yaratmayı amaçlayan Uçan Süpürge, çocuk yaşta ve zorla evlilik sorununun Türkiye'nin gündemine girmesinde öncü bir rol oynamıştır. Çeyrek asrı geride bırakan Uçan Süpürge Derneği bu amaç etrafında toplantılar ve paneller düzenlemiş, dergiler çıkartmış, televizyon programları yapmış, Türkiye'nin her yerinde yerel muhabir ağı oluşmasını sağlamış, üniversite öğrencileriyle yakın ilişkiler kurmuştur.

Bunlarla birlikte Uçan Süpürge Derneği, üniversite öğrencileriyle yakın temas içerisinde bulunarak özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda, öğrencilerin sorunlarını dinlemek ve görüşlerini çalışmalarına dahil etmek çabasıdadır. Günümüze dek kadın hareketinin elde ettiği kazanımları öğrencilerle paylaşmak, gençleri şiddet, yasal haklar, temsil eşitsizliği, görünürlük, üretme ve yaratma gibi konularda geliştirici faaliyetler ile buluşturmak da derneğin faaliyetleri arasındadır. Günümüzde birçok üniversitede Uçan Süpürge Derneğinin temsilciliği bulunmaktadır.(<https://ucansupurge.org.tr/hakkimizda/biz-kimiz/>,E.T 24.11.2021)

1.3.5 Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER)

Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER), 2002 yılında 37 kadın girişimcinin ortaklığıyla, kadınların güçlenmesini hedefleyen, kar maksadı gözetmeyen ve gönüllülük esasıyla işleyen bir kuruluş olarak İstanbul'da faaliyetlerine başlamıştır. KAGİDER'in ortaya çıkışının temelinde, kadının sadece ekonomik değil politik ve sosyal açıdan da güçlenmesi gerekliliği yer almakta, dernek kadınların ekonomik alandaki başarılarının toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanmasında büyük rol oynayacağı fikrini savunmaktadır.(<https://kagider.org/tr/kurumsal/hakkimizda> , E.T 24.11.2021)

KAGİDER 8 ana strateji doğrultusunda çalışmaktadır;

- Çalışma hayatındaki kadın çalışan sayısını arttırmak ve kadın girişimcilerin desteklenmesini sağlamak.
- İş yaşamına girmek isteyen kadınlara danışmanlık hizmeti vermek.

- KAGİDER çalışmalarının etki alanını tüm ülke çapında yaymak.
- Kadın girişimciliğinin ve ekosisteminin gelişmesi için yasal altyapıyı desteklemek ve teşvik etmek. Kadınların finansal kaynaklara erişimine destek olmak.
- KAGİDER üyelerinin çalışmalarını destek olmak. İş alanında sürdürülebilirliği ve büyümeyi desteklemek.
- Genç kadınları, eğitimlerine devam ederek çalışma hayatına katılmaya ve girişimciliğe özendirme.
- KAGİDER'in bilinirlik ve itibarını arttırmak.
- Kadının çalışma hayatına katılması ve iş kurması yönünde destek sağlayarak, içerik, teknoloji ve savunma çalışmaları üreterek, ulusal ve uluslararası düzeyde referans noktası olmak.

1.3.6. Kadın Ve Demokrasi Derneği (KADEM)

Kadın ve Demokrasi Derneği, kadınları geleneksel değerlere karşı hassasiyet gösteren, bu değerlerin uygulayıcısı olan, demokrasinin inşası için etkin birer aktör olarak görmektedir. Bu görüş doğrultusunda, 16 kurucu üyenin bir araya gelmesiyle 8 Mart 2013 tarihinde kurulmuştur.

KADEM vizyonunu kadına dair konularda varoluşta eşitlik, sorumlulukta adalet ekseninde tanımlamaktadır. KADEM, neoliberal ve muhafazakâr ideolojiye sahip bir dernektir.

Kadem Vakfı, Türkiye genelinde kurduğu yurtlar vasıtasıyla üniversite eğitimine hak kazanan kız öğrencilerin ekonomik, sanatsal ve akademik alanda üretken bireyler olmalarını desteklemek amacıyla çalışmaktadır. Kadının mevcut statüsünün yükseltilmesi, kadınların her türlü alana aktif katılımının sağlanması ve söz hakkı sahibi olmaları açısından destekleyen dernek, toplumsal, ahlaki ve manevi değerleri göz önünde bulundurularak çalışmalarını sürdürmektedir.

1.3.7 Kadın Dayanışma Vakfı

Kadın Dayanışma Vakfı, resmi olarak 1993'te kurulmuştur. Kurulduğu günden bugüne kadın dayanışması yoluyla, her türlü kadına yönelik şiddetle mücadeleyi amaçlayan ve şiddete maruz kalan kadınlarla destek sunan bir kadın örgütüdür.

Vakfın kökeni, 1987 yılında Ankara’da kurulmuş olan “Kadın Tartışma Grubu”na dayanmaktadır. Bir grup aktivist kadın tarafından oluşturulan, düzenli toplantılar ile kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve şiddet konularında farkındalık düzeyinin artırılmasını hedefleyen bu grup, Türkiye’deki feminist hareket içinde önemli bir yere sahiptir.

Kadın Tartışma Grubu vasıtasıyla ilk kez bir kadın sivil toplum örgütü ile yerel yönetimler arasında işbirliği gerçekleşmiştir. İşbirliği sayesinde 1991 yılında, Ankara’da “Kadın Danışma Merkezi” oluşturulmuştur. Söz konusu merkez, Türkiye’nin ilk kadın sığınma evidir. Vakıf şiddete maruz kalan kadınları korumak ve güçlendirmek hedeflerinin yanı sıra, bu konuda kamuoyunu bilinçlendirme ve savunuculuk çalışmaları da sürdürmüştür. Vakıf, kadına yönelik şiddetin önlenmesi için ulusal ve uluslararası örgütlere katılmıştır ve geniş bir kapsamda çalışmalarına devam etmektedir.(<https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/biz-kimiz/>, E.T. 23.11.2021)

1.3.8 Havle Kadın Derneği

Havle Kadın Derneği, kadınların ve bilhassa kendini Müslüman kimliğiyle tanımlayan kadınların hayatın her alanında karşılaştıkları zorluk ve engelleri tespit etmek ve bunlarla mücadele etmek amacı ile 14 Ekim 2018’de kurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda savunacağı teorik ve pratik yaklaşımlarda feminizm ve kadın hareketlerinin birikiminden besleneceğini ve bu birikime katkıda bulunacağını öngörmektedir.

Havle Kadın Derneği, misyonunu kadın-erkek eşitliğini Müslüman ve feminist bir çerçevede savunmak, kadınların hayatın her alanında (iş ve aile hayatlarında, ilişkilerinde, evliliklerinde, okulda, camide, hastanede ve benzeri pek çok kamusal alanda) uğradıkları haksızlıkların ve verdikleri mücadelelerin hikayesini duyurmak, toplum tarafından önlerine konulan engelleri aşabilmeleri adına kurumsal çözümler üretmek olarak belirlemiştir. Dernek muhafazakâr ve dindar kesimden gelen ve İstanbul sözleşmesinden Türkiye’nin imzasını çekmesini isteyen taleplere karşı, eleştirel bir tutum alarak İstanbul Sözleşmesi’ni savunmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

İNTERNET ÜZERİNDEN KAMUOYU OLUŞTURMA ve DİJİTAL AKTİVİZM

2.1 İnternet Kullanımının Tarihsel Süreç İçinde Gelişimi

İnternet, dünya kapsamında tüm bilgisayar ağlarının TCP/IP protokolü ile birbirlerine bağlandığı, küresel çapta iletişim sağlayan devasa bir ağıdır. İnternet “ağların ağı” olarak da adlandırılmaktadır. İnternet ulusal sınırları aşan, merkezi olmayan, bir devlet ya da kurum tarafından yönetilmeyen en büyük iletişim teknolojisidir. (Dede, 2021:35)

İnternetin ortaya çıkışı konusunda genel olarak öne sürülen görüş, ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki teknolojik ve askeri rekabetin bir sonucu olarak geliştirildiği yönündedir. Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'nin uzaya Sputnik uydusunu fırlatmasının ardından, ABD hükümetinin herhangi bir nükleer saldırı anında askeri iletişimin kopma tehlikesine karşı alternatif bir iletişim aracı için çalışmalar yapması interneti doğurmuştur. (Günaydın, 2009:33) İnternetin öncüsü olarak anılan ARPANET, 1970'li yıllarda askeri bilgisayar ağı olarak sınırlı bir alanda kullanılmaya başlanmıştır. 80'li yıllarda gelişmiş bazı ülkelerde akademik alanda kullanılmaya başlanırken 1993 yılında webin kurulmasıyla internetin yayılışı hızlanmıştır. (Günaydın, 2009:35)

Türkiye'de ilk kişisel bilgisayarlar 1980 yılının ortalarında hayatımıza girmiştir. 1990'lardan itibaren bilgisayar kültürü yaygınlaşmış, insanların bilgisayar üzerinden iletişim kurma talepleri artmıştır. Türkiye'de ilk internet bağlantısı, 12 Nisan 1993'de sağlanmış; ODTÜ Bilgi İşlem Daire Başkanlığı sistem salonundaki yönlendiricilerle birlikte, ABD'de bulunan NSFNet (National Science Foundation Network)'e TCP/IP protokolü üzerinden bağlantı kurmuştur. (Ergüney, 2017: 54) Bu yüzden 12 Nisan tarihi, Türkiye'de İnternetin doğum günü olarak kabul edilir. Ülkemizde internet kullanımı üniversiteler tarafından daha öncelerde başlasa da ilk özel kullanımlar 1995 yılında başlamış ve 1996 yılı ortalarında internet kullanım oranlarında büyük bir artış yaşanmıştır. Aynı yıl TÜBİTAKULAKBİM (Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi) oluşturulmuş, TÜBİTAKULAKBİM merkezinin kurduğu ULAKNET ağıyla da bilgi hizmeti verilmeye başlanmıştır.

1998’de Ulaştırma Bakanlığı’na bağlı İnternet Üst Kurulu kurulmuştur.(Saka, 2019: 959) İnternet bağlantısı, ticari kuruluşlar ve hane sahipleri gibi geniş kitlelere 1996 yılında ulaşmıştır. Türkiye’de internet 26 yıllık geçmişinde büyük aşamalar kat etmiş, 1997 yılı sonlarında internet kullanıcı sayısı 250.000 kişi olarak tahmin edilirken, bu sayı Ocak 2022 itibariyle 5,152,254,587 (5,1+ milyar) seviyesine ulaşmıştır. (https://www.websiterating.com/tr/research/internet-statistics-facts/#chapter-1, E.T 09.03.2022)

“World Wide Web”in kurulması ile internette uzun zaman alan karışık tarama süreci düzenlenmiştir. Web; kişi, kurum, dernek ve şirketlerin kendi sitelerini oluşturabildiği, internet erişimi sağlayabilen, görsel, işitsel ve yazılı iletileri bir arada kullanmayı olanaklı kılan, esnek yapıda bir ağ;“ağların ağı” olarak tanımlanmaktadır. (Castells, 2013: 472)

2000’li yıllarda cep telefonu kullanımının yaygınlaşması ve kablosuz internetin telefonlara kadar erişmesi neticesinde iletişim alanında önemli değişimler yaşanmış, dijital yeni medya çağı adı verilen bu dönemde iletişim açısından mesafeler kısalmış, zamandan tasarruf edilmiş ve dünya global bir köye dönüşmüştür. Dünya coğrafyasının en uzak noktalarında bulunan kişiler, saniyeler içinde bir başka coğrafyada yer alan kişiden haber alabilmektedir. Bilginin çok hızlı yayılabilmesi ve kişilerin aynı hızda bu bilgiye erişebilmesi mümkün olmuştur. (Uluç, 2017: 89)

İnternetin teknolojik özellikleri ve sağladığı imkanlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

İnternetin Teknolojik Özellikleri
1- İletişim teknolojilerinin bir koleksiyonudur.
2- Yazılı iletişim araçları, telefon, iletişim uyduları, yazılı, sesli ve görüntülü kitle iletişim araçları, kitap, fotoğraf, bilgi kaydetme/depolama teknikleri gibi tüm iletişim tekniklerini kullanır.
3- Tüm medya fonksiyonlarını yerine getirir.
4- Ticari fırsatlar yaratır. Maliyeti düşüktür.
5- Etkileşimli (interaktif) iletişim sağlar.

Tablo 7: İnternetin Teknolojik Özellikleri

2.2 Sosyal Medya ve Dijital Dönüşüm

Teknoloji ve bilgi temelli hayatın en önemli dijital iletişim ortamlarının başında internet gelmektedir. Dünyanın hemen her noktasına, her kuruma ve kişiye en hızlı şekilde erişimi sağlayan internet hem kişiler hem de örgütler için yeni fırsatların ve farklı bakış açılarının görülmesine olanak sağlamaktadır. Sosyal ve ekonomik boyuttaki etkileri, küresel ölçekte ele alındığında, internetteki web siteleri, etkisi en geniş alana yayılabilen imaj göstergeleri olarak bilinmektedir.

Web siteleri aracılığıyla alışveriş yapılabilen, faturalar ödenebilmekte ve birçok fırsat yakalanabilmektedir. Çağımızın en etkili iletişim araçlarından birisi olarak gösterilen web sitelerinin işlem yoğunluğunun önemi bu çerçevede anlaşılmaktadır. Web sayfalarının kullanıcı sayısı ve kullanıcıların sitede kalış süresi dikkate alınarak hazırlanan veri paketleri olan web trafik raporları, başarı veya başarısızlığın göstergeleri olarak dikkate alınmaktadır. (Fırlar ve Özdem, 2013: 5)

İnternetin yaygınlaşmasıyla kurumlar veya topluluklar için web sayfalarının önemiyinin her geçen gün arttığı görülmüştür. Web siteleri, kurumların dünyaya açılan penceresini oluşturmaktadır. Web sayfalarıyla kurumlar, tüm kullanıcılarına oldukça kısa bir zaman zarfında ulaşmayı başarmakta, kurum kimliğine uygun bir şekilde tasarlanan grafiksel ara yüz yardımı ile geniş kitlelere gerekli bilginin iletilmesini sağlamaktadırlar.

Yüksek derecede kullanılabilirlik seviyesine sahip olan web sitelerinin tasarlanması, dinamik bir bilgi akışı için oldukça önemlidir. Ama bununla beraber genellikle bilgi almaya veya web sitesi fonksiyonlarından yararlanmaya çalışan kullanıcılar, kullanması güç ve tasarım açısından başarılı olmayan web siteleriyle karşı karşıya kalabilmektedirler. Böylesi durumlar söz konusu kurum veya kişiye duyulan güveni zedeleyebilir.

Bir web sitesinin en doğru şekilde tasarlanması için gerekli öğeler aşağıda listelenmiştir.

- Kolay öğrenilebilirlik
- Etkin kullanılabilirlik
- Hatırlanabilirlik
- Düşük hata oranı
- Kullanım memnuniyeti

(Ateş ve Karacan, 2009: 34)

Sosyal medya, Web 2.0 tabanlı, tek taraflı bilgi paylaşımından farklı olarak, çift yönlü ve eş zamanda bilgi paylaşılmasına olanak veren medya sistemidir. Bu iletişim şeklinin en önemli özelliği, zaman ve mekan sınırlamasının olmaması, dolayısıyla sosyal yaşam deneyimlerinin tekrar yorumlanmasına olanak sunmasıdır.

Toplu olarak yaşama zorunluluğu ve ihtiyacı bulunan insanın sosyal bir varlık olduğu bilinmektedir. Bundan dolayı insanlar birlik içinde yaşamak için iletişime mutlak bir şekilde ihtiyaç duymuştur. İletişim ağlarının doğru kullanılıp insanlara eksiksiz şekilde aktarımı topluluklar ve bireyler arasındaki bağı kuvvetli kılmıştır. Sosyal iletişimin 21. Yüzyıla damgasını vuran en modern hali “Sosyal Medya”dır. (Çalışkan ve Mencik, 2015: 257) Sosyal medya öncesine bakıldığında, bu ihtiyacın kitle iletişim araçları vasıtasıyla, tek yönlü olarak karşılandığı görülmektedir.

Teknolojinin hızla gelişmesi ve internet kullanımının yaygınlaşması sosyal yaşam ve iş hayatında değişimler yaşanmasına neden olmuştur. Sosyal medya kullanımı bunlardan biridir.

Kendisini sürekli yenileyen ve gelişen sosyal medya bireyler için vazgeçilmez bir hal almıştır.

Sosyal paylaşım ağları, kullanıcılarının kendi bağlantı listelerini oluşturmalarına, birbirleri arasında iletişim kurmalarına, bağlantı listelerini sergilemelerine ve bilgilerinin yer aldığı profillerini üretmelerine olanak sağlayan, farklı medya, bilgi ve iletişim teknolojilerini içinde barındıran web tabanlı platformlar olarak isimlendirilir. Sosyal ağlar, bloglar, wikiler, podcastler, forumlar ile içerik toplulukları, sanal oyun ortamları ve mikrobloglar gibi farklı türlere sahip olan sosyal medya, kullanıcıların kendileri ile ilgili kişisel haberleri verebilecekleri, arkadaş edinebilecekleri veya arkadaşları ile etkileşimli bir şekilde iletişim

kurabilecekleri, resimlerini, videolarını paylaşabilecekleri, çeşitli etkinlikler düzenleyebilecekleri web sitelerine genel olarak verilen isimdir. (Uluç ve Yarcı, 2017: 89)

Sosyal medya ortamı her geçen gün ortaya çıkan platformlarıyla sürekli değişmektedir. Günümüzde kullanıcı sayısı en fazla olan sosyal medya ağları arasında Facebook, Twitter, LinkedIn ve Instagram sayılabilir. Sosyal medyanın avantajlı ve dezavantajlı yanları aşağıda listelenmiştir.

Avantajlı Yanlar:

- **Katılımcılar:** Sosyal medya, bireylerin katılımını sağlar ve katılımcılardan geri bildirim alır.
- **Açıklık:** Medya çeşitlerinden en fazla geribildirime ve katılımcılara açık olanı sosyal medyadır. Katılımcılar oylama, yorum ve bilgi paylaşımı vb. yöntemler ile fikirlerini açıklama imkanına sahiptir. Ulaşımaya yönelik engeller nadiren görülmüştür.
- **Konuşma:** Geleneksel medya, bireylere içerik aktarımıyla ilgiliyken, sosyal medya, iki yönlü aktarıma olanak sağlar.
- **Toplum:** Sosyal medya, insanların hızlı ve etkili paylaşım yapmalarını sağlar. Kullanıcılar kendi istekleri doğrultusunda beğenileri, politik görüşleri vb. konularda paylaşım yapabilirler.
- **Bağlantı Kurma:** Sosyal ağların büyük kısmı bağlantılara izin vermektedir. Kullanıcılar başka bir ağdan aldıkları linkleri paylaşarak bağlantılar oluşturabilirler.
- **Erişim:** Sosyal medya internete erişimi olan tüm bireylerin kullanımına açıktır.
- **Erişilebilirlik:** Geleneksel medyada içerik üretmek ve paylaşmak genelde özel şirketler ve hükümetler aracılığı ile mümkündür. Ancak sosyal medyada, kişiler ve topluluklar kendi içeriklerini üretebilir ve paylaşabilirler. Söz konusu içeriklerin maliyeti oldukça azdır.
- **Kullanılabilirlik:** Geleneksel medya üretiminde, genelde uzman yeteneğe veya gerekli eğitime sahip kişiler rol almaktadır. Sosyal medya ise profesyonel ve amatör tüm içerik üreticilerine açıktır.
- **Yenilik:** Geleneksel medya üretiminde, içeriğin hazırlanması ve topluma iletilmesi arasında belirli bir süre geçmekte; günlük, haftalık, aylık yayımlar günceli yakalamakta zorlanmaktadır. Ancak sosyal medya anlık yayın yapma şansına sahiptir. Ayrıca izleyici / okuyucu tepkilerini anında alabilme imkanı da sunmaktadır.

- **Kalıcılık:** Geleneksel medyada üretilen içerik, yayımlandıktan sonra tekrar düzenlenmez, değiştirilmez. Sosyal medyada ise yeniden düzenleme yöntemiyle içerikler anlık olarak değiştirilebilir. (Vural ve Bat, 2010:3352)

Dezavantajlı Yanları:

- **Nefret Söylemi:** Sosyal medyayı kullanan bireyler nefret söylemiyle karşılaşma riski altındadır. İnsanlar tanımadıkları, fiziksel olarak yüz yüze olmadıkları kişilere karşı saygısızlık yapmakta daha rahat davranmaktadır.

- **Sosyal Güvensizlik:** Sosyal medyada karşılaşılan saygısız davranışlar, kişilerin gerçek hayatta da aynı tepkilerle karşılaşacakları yönünde korku ve endişeler geliştirmelerine sebep olabilir.

- **Siber Zorbalık:** Sosyal medya kullanıcıları, kötü eleştiriler, kişiliğe yapılan hakaretler ve hatta tehditler ile karşılaşabilirler.

- **Cyber-Stalking (Siber Takip):**Siber takip, bir kişiyi rahatsız edecek şekilde sosyal medya üzerinden izlemek, mesajlar, yorumlar ve paylaşımlar ile taciz etmek olarak nitelenmektedir.

Kullanıcıya izlendiğini sürekli hissettirmek, özel veya iş yaşamında zarara uğratabilecek yorumlar yapmak, paylaşılan özel bilgilerini ele geçirerek mağduriyetine sebep olmak en sık görülen siber takip sorunlarıdır.

- Şiddet Görüntüleri:** Kullanıcılar, sosyal medyanın viral doğası sebebiyle istenmeyen içerikler ile karşılaşabilirler. Bir anda ekranda beliren şiddet görüntülerine maruz kalmak, özellikle gençler ve çocuklar üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir.

- Çok Fazla Paylaşım:** Herkesin uygulamaya çalıştığı kendince fikirleri ve inançları vardır. Bireylerin günlük yaşantılarında etkileşim halinde bulunduğu sınırlı bir çevresi bulunmaktadır. Sosyal medya ise bu çemberi genişletir. Kullanıcıların paylaşımlarının çok geniş bir topluluğa ulaşması, negatif etkileşimleri arttırabilir.

- Gelişmeleri Kaçırma Korkusu (Fear of Missing Out):** Kısaca FOMO olarak belirtilen bu olumsuz durum, psikolojik bir rahatsızlık olarak tanımlanmaktadır. Bir çeşit kaygı bozukluğu olan FOMO, kişinin sosyal medyadan uzak kaldığı takdirde hayati gelişmeleri öğrenemeyeceği endişesi yaşamasını ifade eder. Özellikle zevkine düşkün ve sabırsız olma özelliklerine sahip olan gençler bu konuda risk taşımaktadır. (Sağbaş – Ballı – Şen, 2016:157)

2.3. Kamuoyu Oluşturma Kavramı

Kamuoyu kavramı ilk olarak Jean Jacques Rousseau tarafından çağdaş anlamda siyasalların oluşturulması, denetlenmesi, yürütülmesi ve eleştirilmesi anlamında kullanılmıştır. (Bektaş, 1996: 18)

“Kamu” (public) ve “oy” (opinion) sözcüklerinin birleşmesiyle oluşmuştur. Kamuoyu sözcüğü içinde yer alan “kamu” kelimesi kısaca “grup”, “oy” kelimesi ise “kanaat” manasına gelmektedir. (Yüksel, 2007:572) Bu tanımlamaya bakıldığında “kamu” kavramı belli bir sorun karşısında, konuyla ilgili fikir ve kanaat sahibi olan kişilerin meydana getirdiği grup ya da grupları: “Oy” kavramı ise, belli bir eğilim, görüş, kanaati ifade ettiği görülmüştür. Bahsedilen iki kavramın açıklamasından şu anlaşılmaktadır; “kamuoyu” belirli sorunlar ve olaylar karşısında, toplumun belirli kesimleri tarafından oluşturulan grup ya da grupların eğilimi, yaklaşımı ve kanaatidir.

Aydınlanma felsefesinin önemli bir ürünü sayılan kamuoyu düşüncesi, 17. ve 18. yüzyıllarda liberal siyaset felsefecileri tarafından yoğun olarak kullanılırken, 19. yüzyılda anayasal rejimlerin yaygınlaşmaya başlaması sonrasında demokrasi kuramlarıyla da yakından ilişkilendirilerek yeni bir boyut kazanmıştır.(Gölcü ve Sevinkoş, 2020: 628)

Kamuoyu kavramı, çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. “Toplumsal yaşamın olay ve olguları konusunda toplumsal kümelerin ya da toplumun ortaklaşa yargısını yansıtan düşünce ve kavramların toplamıdır” tanımı bunlardan birisidir. Ayrıca “Belli bir toplum içinde yaşayan insanların belli bir olgu ya da inanç üzerindeki ortak yargısı” veya “Aynı toplumsal gruplara üye olanların belirli bir olay karşısında gösterdikleri ortak tutumlar” olarak da açıklanmaktadır. (<https://bianet.org/biamag/toplum/156409-medya-ve-kamuoyu-olusturma>, E.T 27.10.2021)

Kamuoyunun en önemli unsuru olan “kamu”yu temsil eden insan topluluğunun özellikleri ise şöyle sıralanabilir: Aralarında duygu ve çıkar birliği bulunmaktadır. Bir toplumsal problemin çözümünde diğerlerinden farklı, çeşitli çıkar ve tavırları vardır. Bireylerin ve grupların ilişkisi gevşektir ve her zaman ortak hareket etmeleri söz konusu değildir. Farklı mesleklerden, sosyal sınıflardan, kültür ve yaşam düzeyinden gelmişlerdir.

Kamuoyunu oluşturana grupların belirli bir konuda kurallar ve yöntem üzerinde anlaşmış isimsiz gruplar olduğu saptanmıştır. (Udeoğlu, 2015:350)

Kamuoyu oluşturma adına akla ilk gelen kitle iletişim araçlarıdır. Fakat bunun yanında, aile, eğitim, kültür, motivasyon, algı, tutum gibi bireysel psikolojik araçlar; siyasi gruplar, partiler, baskı grupları vb. örgütler gibi direkt olarak kullanılan siyasi araçlar da kamuoyunu dolaylı olarak etkilemektedir. Kamuoyunun oluşmasında toplumdaki kanaat önderlerinden de bahsedilmesi gerektir.

Kanaat önderleri içinde buldukları toplum içerisinde saygı ve kabul gören, insanların tutumlarını ve davranışlarını kolayca etkileyip onları yönlendirebilen kişilerdir. Kanaat önderleri, kamuoyunun oluşumunda oldukça mühim bir rol oynar. Çoğu zaman - genelde dar çevrelerde- medyadan dahi daha etkili oldukları görülmüştür. Ve yine kanaat önderlerine benzer Şekilde siyasi parti liderlerinin, baskı gruplarının ve sivil toplum kuruluşlarının kamuoyu oluşurmada etkili oldukları görülmektedir.

Kamuoyu oluşturmak veya kamuoyunu etkilemek geçmişten günümüze kadar her grup için çok önemli bir etken olmuştur. Her iktidar veya idareci kendisini yakından ilgilendiren konularda hedef kitlesinde hassasiyet uyandırmak için kamuoyunu Şekillendirme yolunu Őemiřtir. Bu Őekillendirmeler ve yönlendirmeler çok çeşitli usullerle gerçekleştirilmiştir. (Yavuz- Kaynar, 2015: 184)

Tarihte henüz kitle iletişim araçları yaygınlaşmamışken halk tarafından sevilen ve kabul edilen insanlar kullanılarak kamuoyu oluşturulmaya çalışılırken, günümüzde teknolojinin gelişmesiyle aktif Şekilde kullanılan kitle iletişim araçları kullanılmaktadır. Artık toplumu ve kitleleri etkileyebilmek veya yönlendirebilmek için bütün araçlar seferber edilmiştir. Günümüzde bu araçlardan en önemlisi sosyal medyadır. (Yavuz ve Kaynar, 2015: 184)

2.4. İnternet Üzerinde Kamuoyu Oluşturma Gücü

İnternet ve sosyal medya, kamuoyu oluşturma ya da örgütlenme açısından hızlı, ucuz ve kolay olanaklar sunmaktadır. Bireyler sosyal medyada ortak meselelere ilişkin sorunları tartıştıkları bir etkileşim alanı yani kamusal alan oluşturabilmektedir. İnternet ve sosyal medya üzerinden oluşturulan bu kamusal alan, tüm katılımcıların birbirleriyle ilişki kurmalarını sağlar. Kullanıcılar arasında etkileşim sağlar ve ortak düşüncelere sahip kişilerin bir araya gelmelerini kolaylaştırır. Ortaya çıkan bu sanal kamusal alanda katılımcılar açık erişim ve aleniyet, gönüllü katılım, sosyal statüden ve devlet iktidarından bağımsızlık gibi klasik kamusal alan özelliklerini de içeren bir tartışma ortamı bulurlar.

Sosyal medyanın kamuoyu oluşturmadaki baskın yapısı, çoğu zaman insanlara ne düşüneceğini değil, ne hakkında düşüneceğini söyleme başarısında kendini gösterir. Sosyal medyanın bir konuya gösterdiği ilgi ve önem derecesi, izleyenlerin bu konuya verdikleri önem ve kendi bilinç düzeylerinde yaşadıkları tutum değişiklikleri incelenerek anlaşılmaktadır. (Doğan, 2017: 423)

Sosyal medya, yeni medya teknolojilerinin bir ürünü olmuş ve bireylerin sanal alemde sosyalleşmesine imkân tanımıştır. Bireyler dünyanın her yerindeki insanlarla sosyalleşme fırsatını sosyal medya ile bulmaktadır. Günümüzde artık insanların benimsemiş olduğu ve kaçınılmaz bir şekilde dönüşen geleneksel medyaya alternatif olarak geliştirilmiş olan sosyal medya, bireylerin iletişim sürecini çok hızlı şekilde gerçekleştirmek istemesinin bir sonucudur. Sosyal medya ortamında bilginin çok ciddi bir hızda oluştuğu ve bu bilgiyi işleyen insanların (kullanıcıların) aynı bilgiyi dünyanın her yerine aynı anda internet aracılığıyla ulaştırabildiği bilinmektedir. (Yengin ve Bayrak, 2017: 380)

Sosyal medyadaki özgür ortam, kişilerin yalnızca aktüel haber, bilgi alma veya iletişim kurma ihtiyaçlarına cevap vermez. Aynı zamanda siyasi, ideolojik, iktisadi, kültürel vb. alanlardaki tartışmalara hemen katılabilmelerini de sağlar. Bu yeni ağ ve habercilik; geleneksel sistemde belirlenmiş tüm kuralları değiştiren dinamik bir yapıdadır. Haberlerini yayımlarken kullanıcının kendisinden başka bir editörün olmadığı ve haberine sansür uygulanmayacağı bir alandır. (Babacan vd. 2014: 72)

Sosyal medyanın günümüzde birçok etkinliğe ev sahipliği yaparak, kamuoyu oluşturmada oldukça etkin bir rol üstlendiği bilinmektedir. Yeni medyanın özgür ve kısmen zaman ve mekândan bağımsız olma özelliği bireylerin kendilerini gerçekleştirebilmelerini sağlamaktave bu ortamın etkin kullanımı kamuoyu oluşturmaya imkân tanımaktadır. (Babacan vd., 2014: 73) Geleneksel kitle iletişim araçlarıyla karşılaştırıldığında oldukça pozitif gibi duran bu gelişmeler, kullanıcıların sınırsız ve kuralsız bu ortamda hangi zeminde ve nasıl duracakları problemini de beraberinde getirmiştir.

Sosyal medyanın kamuoyu oluşumundaki rolüyle beraber şu riskler de ortaya çıkmıştır:

- **Sosyal Mühendislik Saldırıları:** Sosyal medyada hızlı ve basit biçimde kamuoyu oluşturulabilmesi, bir ülkenin içinden veya dışından veya ikisinin iş birliğiyle sosyal mühendislik saldırılarına uğramasına neden olabilmektedir. Sosyal medya, bireyleri, grupları belli bir tutuma ikna edebilmek için büyük fırsatlar sunmaktadır.
- Toplumu tasarlamak için internete bağlı olan bir bilgisayar veya cep telefonu yeterli olmakta, bu yöntemle büyük kitleler istenildiği gibi yönlendirilebilmektedir.
- **Bağımlılık:** Ülkelerin geleceği olan genç neslin sosyal medya araçlarına bağımlı hale getirilmesi oldukça büyük bir tehdittir. Üstelik gençlerin provokasyona herkesten daha açık olmaları da göz önünde bulundurulduğunda, niyeti kötü olan sistematik uygulamaların ne boyutta bir tehlike doğurduğu çok daha net bir şekilde görülmektedir.
- **Zamandan ve Mekândan Bağımsız Biçimde Kullanılabilmesi:** Sosyal medyanın bireyler arasında yaygın olmasının yanında özellikle akıllı telefonların halkın büyük çoğunluğu tarafından kullanılıyor olmasıyla birlikte bilgiyi mobil şebekeler üzerinden kablosuz bir şekilde almak, kullanmak ve yaymak mümkün hale gelmiştir. Bu durum, kullanıcıların dünyanın her yerinden gelen bilgileri anlık bir şekilde görmesine, bu bilgiyi paylaşmasına ve kamuoyu oluşturabilmesine olanak tanır. Fakat bu sürecin denetimi oldukça zordur. Kullanıcıların tekel yapılar, organize örgütler ve istihbarat birimlerince yönlendirilebilmesi oldukça kolaydır.

- **Özel Yaşama ve Aileye Yönelik Tehditler:** Sosyal medyada temsili bir ismin arkasına sığınarak diğerlerine hakaret etmek veya aykırı düşüncelerini paylaşmak çok kolaylaşmıştır. Öte taraftan kişisel bilgilerini sosyal medyada açıkça paylaşmak çeşitli suiistimallere de kapı açmaktadır.

- **Tehlikeli Bilgi Paylaşımı ve Manipülasyon:** Sosyal medyada bilgi yaymayı düzenleyen kontrol mekanizmalarını zayıflığı, tehlikeli olabilecek içeriklerin yayılmasına olanak tanır. Bu durum, toplumsal düzen, istikrar ve güvenlik konularında büyük riskler oluşturur.

- **Ekonomik Riskler:** İş dünyasında özellikle çalışanların zamanlarını, enerjilerini ve dikkatlerini çalan sosyal medyanın ekonomik zararlara da yol açtığı görülmüştür. Dünya çapında 1000'den fazla çalışana sahip 1225 şirketin yöneticileriyle yapılan görüşmeler sonucu hazırlanan raporda, iş yerinde sosyal medya kullanımının bir yıl içinde ortalama 4.3 milyon dolarlık zarar yol açabildiği bildirilmektedir. (Eren ve Aydın, 2014:203)

EN POPÜLER SOSYAL MEDYA UYGULAMALARI	
Facebook	2004 yılında Harvard Üniversitesi öğrencisi Mark Zuckerberg tarafından kişiler arası iletişim amacıyla kurulmuştur. Facebook, kişilere sosyal ağ üzerinden arkadaş edinme ve arkadaşlarla iletişim kurabilme olanağı sağlar. Tercih edilme sebepleri arasında sanal ortamda sosyalleşme, eğlence, iletişim, oyun, paylaşım, bilgi edinme, gündemi takip etme ve yayıncı olma gibi olanaklar yatmaktadır.
Twitter	En popüler mikro bloglardan biri olan Twitter İngilizcede "kuş cıvıltısı" anlamına gelmektedir. 2006 yılında Jack Dorsey ve 13 arkadaşı tarafından San Francisco'da kurulmuştur. Daha çok siyaseti ve gündemi takip etme amaçlı kullanılan twitter, sınırlı metin ve link paylaşımına imkan vermekte, hashtagler vasıtasıyla gündem oluşturmaktadır. Günümüzde birçok devlet adamı, politikacı, sanatçı ve tüzel kişilik Twitter'ı tercih etmektedir.

Youtube	Video barındırma, yayınlama, canlı yayın düzenleme gibi özellikleri olan Youtube, 3 eski PayPal çalışanı tarafından 2005 yılında kurulmuştur. Görsel ve işitsel içerik üreticileri tarafından tercih edilmektedir.
LinkedIn	Kişilerin eğitim, iş ve kariyer bilgilerini paylaştıkları profesyonel bir ağ olan LinkedIn, 2003 yılında kurulmuştur. Daha çok iş alanında network geliştirme ve haberleşme maksatlı kullanılmaktadır.
Instagram	2010 yılında, Kevin Systrom ve Mike Krieger tarafından kurulmuştur. Kullanıcılarına fotoğraf ve video paylaşma – izleme imkanı sunar.

Tablo 8: En Popüler Sosyal Medya Uygulamaları

2.5. Dijital Aktivizm

Aktivizm yani eylemcilik, genel tanımıyla toplumsal ya da politik bir konu üzerinde değişiklik yapmak amacıyla bilinçli olarak yapılan eylemlerdir. Buradaki amaç, değişikliği yapmak isteyen, aynı fikre sahip kişilerin bir bağlamda buluşmaları ve fikirlerini bir eylemle dışa vurmalarıdır.

Bu eylemler sadece sokağa çıkmayı kapsamamaktadır. Bir gazeteye ya da politikacıya yazılan bir mektuptan, bir şirketin ürün ve hizmetini satın almayı bırakıp boykot etmeye kadar değişik şekillerde gözlenebilir. Genel anlamda aktivizm, toplumsal ya da politik değişimi meydana getirmek için maksatlı bir biçimde yapılan eylem olarak tanımlanabilir. Bu eylem özünde çekişmeli ya da tartışmalı durumlarda taraflardan birini desteklemek ya da muhalefet etmektir.

2000’li yıllardan itibaren özellikle de Web 2.0’ın hayata girmesi ve cep telefonlarının gelişmesi ile birlikte, insanların iletişim kurma alışkanlıklarında köklü bir değişiklik yaşanmıştır. İletişim teknolojilerinin gelişmesi ve ucuzlaması, hemen herkesin internete erişimini kolaylaştırmıştır. Ardından gelen sosyal medya devrimi ise herkesin mobilize olmasını sağlamıştır.

Günümüzde hemen hemen herkes, akıllı telefonlarını kullanmakta ve gerçek dünyanın yanında bir de dijital dünyada varlığını sürdürmektedir. (<https://medium.com/@mtnafsn/sosyal-medyada-aktivizm-eea0d492a89>, E.T 28.11.2021)

Sosyolojik olarak ele alındığında dijital platformlar toplumun geleneksel iletişim ve etkileşim kalıplarını dönüştürmüştür. Ünlüler, sıradan insanlar, siyasetçiler, farklı kültürden ve ülkelerden insanlar normal şartlar altında yan yana gelip etkileşime giremezken, sosyal platformlarda kolayca hepsi iletişim ve etkileşim içine girmişlerdir. Aynı platformlarda kısa sürede milyonlarca insana ulaşabilmek mümkün hale gelmiştir.

İnternetin bu imkanlarının aktivist gruplar tarafından, sosyal hareketlerin doğasında bulunan kamuoyu oluşturma çabaları çerçevesinde seferber edildiği görülmüştür. Başta Twitter, Facebook, Bloglar ve Youtube gibi mecraların güçlü etkileri görüldükçe aktivizm daha çok sanal ortama kaymıştır. Bu duruma verilecek örneklerden birisi ALS hastalığı için başlatılan kampanyadır.

Bu kampanyaya göre, bir kişi istediği birine meydan okuyarak bir kova buzlu suyu başından aşağı dökmüştür. Meydan okunan kişinin de 24 saat içinde aynı şeyi yapması yada ALS hastaları derneğine 100 dolar bağış yapması istenmiştir. Kampanya inanılmaz başarılı olmuştur ve oluşan farkındalığın yanı sıra bir ay içinde 100 milyon dolar birikmiştir. Bu kampanyada dikkat çeken diğer bir nokta da insanlar arasındaki sosyal etkileşime kazandırdığı ivmedir. Kampanya, her kesimden, her meslek grubundan, her kültürden insanı aynı payda da buluşturmuştur. Dijital aktivizm de tam olarak bu noktadan hareketle ortaya çıkan bir kavramdır. (Turhan, 2017: 26)

Güçlü bir dijital aktivizm faaliyetinin özellikleri aşağıda belirtilmiştir.

- Çevrimiçi taktiklerle bağdaşık ve tutarlı stratejilerle uyumludur.
- İnsanları belli bir amaç etrafında bağlar, güç verir ve uyarır.
- Somut eylemlere geçmek için büyük insan kitlelerini harekete geçirir.
- İnsanları belirli bir eylem etrafında nasıl toplayacağı hakkında seçenekler sunar.
- Ağzından ağza iletişime olanak sunar, yeni ve farklıdır.
- Yorumları iletmek için yeterli içerik ve bilgiyi sağlayan kısa ve net mesajlar içerir.
- Etrafında harekete geçilecek eylem ya da savunulacak dava net olarak tanımlanmıştır.
- Çevrimiçi ve çevrimdışı organizasyonlar arasında güçlü bir bağın yanı sıra bölgesel ilişki ve etkileşimlere fırsatlar sunar.
- Lobicilik, yardım toplama ve topluluk eylemlerini kombine eder.
- Eğlenceli, zeki ve dik, yerleşmiş inanç ve geleneklere karşı duran, ironik, cesur ve korkusuz bir yapısı vardır.
- İyi bir zamanlama ile çalışır (bilginin güncellenmesi, eylem ve hızlı tepki)

Tablo 9: Dijital Aktivizm Faaliyetlerinin Özellikleri (Yeygel, 2017: 754)

Sosyal medyanın toplumsal hareketlerdeki rolü günümüzde çokça tartışılan bir konudur. Sosyal medya birçok açıdan sosyal hareketlerin seyrini etkilemiştir. Herhangi bir eylemde göstericilerin sosyal medya üzerinden haberleşmesi, etkileşime girmesi, örgütlenmesi, eylem yapması, seslerini tüm dünyaya duyurabilmesi, ana akım medyaya karşı alternatif medya olarak yer almalarını sağlamıştır. Bu anlamda, Arap Baharı, Wall Street'i İşgal Et, Gezi Eylemi gibi olayların nasıl büyüdüğü ve geniş kitleler tarafından duyulduğu örnek verilebilir.

Sosyal medya sayesinde bu hareketlere katılanlar daha hızlı haberleşmiş ve örgütlenmiş, ayrıca hareketin yayılması, kitleselleşmesi ve destekçi bulması kolaylaştırmıştır.

Dijital aktivizm hedeflenmiş bir otoriteye karşı kolektif taleplerin dile getirilmesi için, katılımcıların ve destekçilerin dijital medya kullandığı organize bir kamusal girişim olarak nitelendirilmektedir. Günümüzde özellikle sivil toplum kuruluşlarının çok fazla başvurduğu ve ağırlıklı olarak da sosyal medyanın bir araç olarak kullanıldığı dijital aktivizmin en büyük özelliği, kitleleri çok seri bir şekilde uyarabilmesi ve şiddete çok nadir başvurmasıdır. Sosyal medya üzerinden yapılan çağrılar insanların protesto eylemlerine katılmak için sokaklarda toplanmasında etkilidir.

Dijital aktivizmin amaçları; belli bir sebep etrafında eylemi gerçekleştirmek için örgütlenme, kitlelere mesaj verme ve bilgi akışı sağlama, protesto ve eyleme ilişkin yazılı ve görsel kaynakların toplanması olarak özetlenebilir. Gerçekleştirilen eylemlerin Youtube sitesine yüklenmesi, SMS, Twitter, Facebook ve Bloglar aracılığıyla insanlara ulaştırılması, eylemlere olan ilgiyi arttırmaktadır.

Dijital aktivizm söz konusu olduğunda topluluk kavramını yalnızca coğrafi bağlamda düşünmek yanlış olacaktır. Bunun sebebi toplulukların aynı zamanda siber alanda da kendine yer bulmasıdır. Online veya sanal topluluk olarak adlandırılan bu oluşumlar genelde sosyal medya platformlarında örgütlenmektedir. Bunun sonucunda topluluklar küresel anlamda seslerini duyurabilmektedir.

Dijital aktivizm hareketleri, dünyada yeni örgütlenme biçimleri yaratmıştır. Bu hareketler, toplum içinde var olan birtakım problemleri çözebilmeyi amaç edinmiş, aynı çizgi doğrultusunda uzlaşmış olan bireyleri bir araya getirerek bir karar mekanizması oluşmasını sağlamıştır. Dikkat çekilmek istenen konu küresel alanda geniş bir cevap bulmuştur. Hak ve özgürlüklerini dile getirmek, korumak, devamlılığını sağlamak amaçlı gönüllü bir şekilde tek merkezde toplanan insanlar, sosyal medya ve internetin yaratmış olduğu evrensel ağlardan faydalanmış, mevcut koşulları değiştirmek fikriyle aktivist oluşumlar ortaya koyma yoluna gitmişlerdir. Herhangi bir sorun karşısında insanlar, sosyal medya ve yeni iletişim teknolojilerini kullanarak zamana ve mekâna bağlı kalmaksızın örgütlenebilmektedir. Bu sayede siber alanda bir araya gelen insanlar, ortak bilinç ile sorunlara karşı tepkilerini gösterebilmekte, seslerini duyurabilmekte ve çözüm üretebilmektedir.

Geleneksel iletişim sürecinin ve anlayışının hegemonyası içerisinde insanların kendilerini ifade edebildikleri, değişim taleplerini, isyan ve umutlarını çevrelerine, hükümetlere ve dünyaya duyurabildikleri yerler; yalnızca sokaklar ve meydanlar olabilmiştir. Bu süreçte, internet ve iletişim teknolojilerinin hızlı bir şekilde gelişmesi ve yayılması, internet ve demokrasi arasındaki ilişkinin artmasını sağlamaktadır. Bu noktada, özellikle sosyal medyanın etkileşim özelliği, demokratikleşmenin bir aracı haline gelmektedir. (Gencer, 2016: 516)

Dijital aktivist hareketlerin işlevleri; Savunuculuk, kampanya planlama ve yürütme, gözleme, rapor düzenleme, lobicilik, hukuk danışmanlığı, gösteri düzenleme, kapasite geliştirme, fonlama ve ağ haritalandırma gibi sınıflara ayrılmaktadır. (zcan, 2012: 33)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HAVLE KADIN DERNEĞİNE AİT WEB SİTESİ ve SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARININ İNCELENMESİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu tez çalışması, kadın haklarına yönelik olarak çalışan bir sivil toplum kuruluşu olan Havle Kadın Derneği'nin web sitesi ve sosyal medya faaliyetlerine odaklanmakta; internet ortamında kendilerini tanıtmak, kadın hareketi içinde konumlandırmak, faaliyetlerini duyurmak, kullanıcılar ile etkileşim kurmak adına yaptıkları çalışmaları incelemektedir. Söz konusu çalışmalar, haber, makale, duyuru, rapor gibi yazılı metinlerin yanı sıra sosyal medya postları, fotoğraf ve videolar gibi görsel içeriklerden oluşmaktadır.

Havle Kadın Derneği, Türkiye'de İslami Feminizm alanında faaliyet gösteren ilk sivil toplum kuruluşu olma özelliğine sahiptir. Genel olarak ataerkilliğe karşı duruş sergileyen feminist grupların dini ataerkilliğin baskın olduğu bir alan olarak tanımladıkları ve bu nedenle inançlarından uzaklaşmayı seçtikleri gözlenmektedir. Üçüncü Dalga Feminizm içinde yer alan İslami Feminizm düşüncesi ise ataerkilliğin açmazları ile mücadele ederken, İslami çerçeveden kopmamakta, bu sayede kendisini Müslüman olarak tanımlayan kadınların feminizm içinde kendilerine yer bulmalarına olanak sağlamaktadır. İslam'ın başat dinsel inanış olduğu Türkiye'de İslami Feminizmin tanınması, gelişmesi ve uygulanması kadın hareketi adına önemli bir kazanımdır.

Bu çalışma, Havle Kadın Derneği'ne ait web sitesi ve sosyal medya faaliyetlerini inceleyerek, İslami Feminizm görüşünün Türkiye'de doğru biçimde anlatılmasına, yaygınlaştırılmasına ve başta Müslüman kadınlar olmak üzere, ataerkillikle mücadele eden tüm gruplar için fayda sağlanmasına katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Yapılan analizlerin hem konunun akademik çerçevede tartışılmasına katkı sağlayacağı düşünülmekte, hem de derneğin dijital platformlardaki varlığını güçlendirici bir kılavuz olacağı umulmaktadır.

3.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırma Türkiye’de İslami Feminizm görüşünü benimsemiş ilk dernek olan Havle Kadın Derneği’ne ait web sitesi ve sosyal medya hesapları ile sınırlandırılmıştır.

Çalışma dahilinde www.havlekadin.com adresinden ulaşılabilecek web sitesi ve birbiri ile paralel içeriklere yer veren Instagram, Facebook ve Twitter hesapları ele alınmış; öncelikli olarak web sitesi içeriği çözümlenmiş, sosyal medya hesaplarından yapılan paylaşımlar ise destekleyici unsurlar olarak incelemeye dahil edilmiştir.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, Türkiye’de faaliyet göstermekte olan, kadın haklarına yönelik sivil toplum kuruluşları, örnekleme ise Havle Kadın Derneği’dir. Örneklemin belirlenmesinde derneğin ülkemizde İslami Feminizm konusunda faaliyet gösteren ilk dernek olması önemsenmiştir.

3.4 Araştırmanın Yöntemi

Havle Kadın Derneği’ne ait web sitesi ve sosyal medya içerikleri söylem analizi ve göstergebilim yardımıyla incelenmekte, bu sayede derneğin feminizme ve kadın hareketine yaklaşımı, sorun olarak belirlediği konular, önerdiği çözümler, kendini hareket içinde nasıl konumlandığı gibi noktalar aydınlatılmaya çalışılmaktadır.

Derneğin faaliyetleri, raporları ve haber metinlerinde kullandığı dil, ifade tarzı ve öncelikleri, ayrıca görsellerde seçtiği renk, yazı stili, büyüklüğü ve yerleşimi ile iddia ettiği bu tanımlama ve konumlamayı nasıl desteklediği / destekleyemediği ortaya konmaya çalışılmaktadır.

Web sitesi üzerinden yapılan incelemeler, sosyal medyada yer alan gönderilerin analizi ile desteklenmiş, her iki mecra arasındaki uyum ortaya konmaya çalışılmıştır. Analiz yöntemi olarak söylem analizi ve göstergebilimden faydalanılmıştır.

Ayrıca dizimsel çözümlenmeye de başvurulmuş, içerikte öne çıkan eş ve zıt kavramlar listelenmiş ve bu kavramların ne şekilde ele alındığı açıklanmıştır.

Söylem analizi, özellikle sosyal bilimler alanlarında etkin olarak kullanılan, ele alınan metnin dilsel özelliklerini inceleyerek söylemi belirlemeyi hedefleyen nitel bir araştırma yöntemidir. Söylem analizi, bütün halde bulunan tek bir teori, metot veya uygulamadan çok, disiplinler arası çalışan, farklı araştırma tekniklerinden faydalanan heterojen bir yapıya sahiptir.

Analiz sırasında metnin söz dizimsel sınırlarının ötesine geçilmeye ve derinde yatan anlama ulaşılmaya çalışılır. (Çelik – Ekşi, 2008: 115)

Çözümleme sırasında yazılı ve görsel dil incelenerek, kimin, kime, neyi, nasıl söylediği, söyleyen kişinin ne demek istediği ve bu içeriğin nasıl anlaşıldığı açığa çıkartılmaya çalışılır. Bu noktada seçilen kelimeler, kelimelerin cümle içinde konumlanması, tekrarlanan ifadeler, fiillerin aktiflik ve pasiflik durumu gibi dil ile bağlantılı tüm ayrıntılar dikkate alınır. (Keskin, 2015: 39)

Yine dil çalışmaları bağlamında ortaya çıkmış olan Göstergebilim ise içerikte yer alan sembolleri yorumlayarak, metnin söylemini açığa çıkartmayı hedefler. Göstergebilim, görünenin hemen arkasındaki anlama odaklanarak anlamı parçalarına ayırır. (Karaman, 2017: 27)

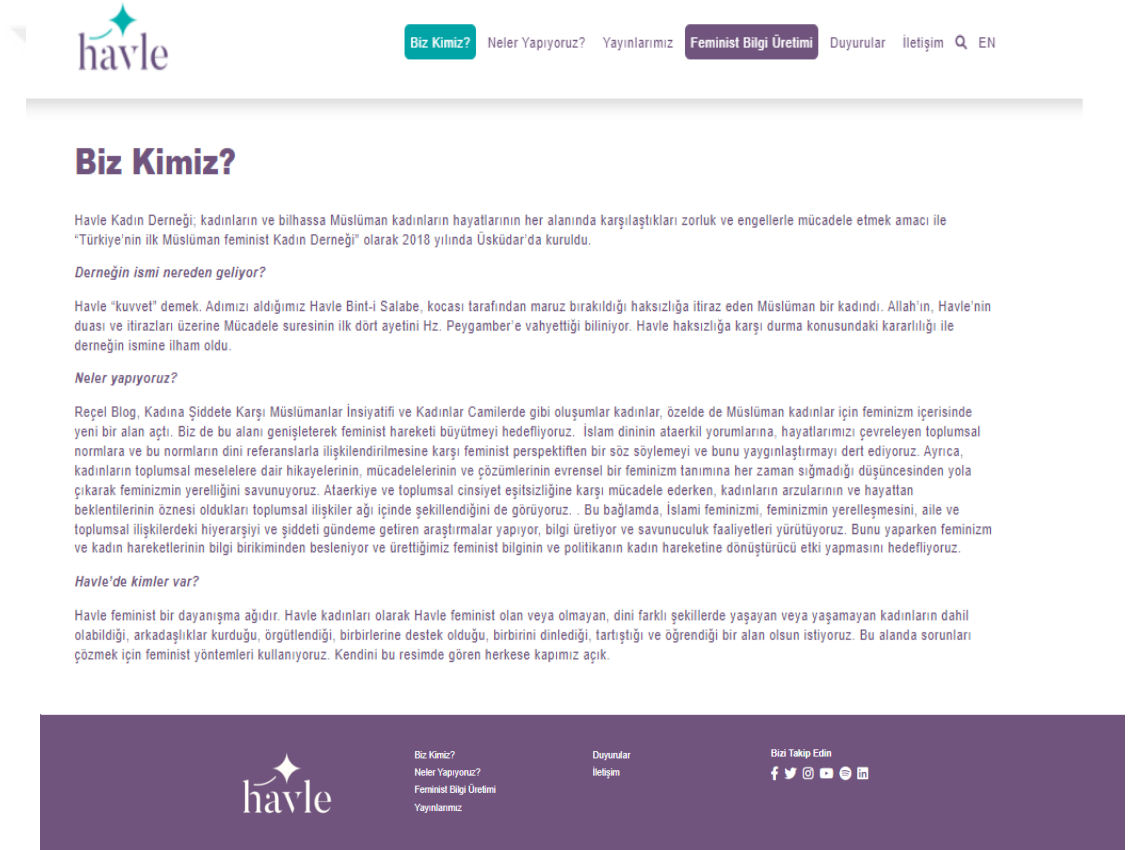
Göstergebilimin temellerini İngiliz filozof John Locke atmıştır. John Locke'a göre göstergelerin anlamlandırılması yoluyla, kişiler dünyayı kavrama ve kendilerini diğerlerine ifade edebilme becerisi kazanırlar. Sadece konuşulan dil değil, trafik işaretlerinden müzik notalarına, dinsel sembollerden jest ve mimiklere kadar her alana yayılan göstergeler evrenini anlamlandırmak belli bir sistem dahilinde mümkündür. Göstergebilim üzerine çalışan dil bilimci Ferdinand de Saussure göstergebilimin toplumsal işlevine, Charles Sanders Peirce ise mantıksal işlevine vurgu yapmış, Roland Barthes ise göstergebilimi popüler kültür metinlerinin çözümlenmesinde etkin olarak kullanmıştır. (Fiske, 2003:00) Düz anlam ve yan anlam metodunu hayata geçiren Barthes'e göre, düz anlam bir göstergenin taşıdığı ilk (gerçek) anlamı, yan anlam ise içinde yaşanan kültüre göre biçimlenen sembolik anlamı ifade eder. (Kaya, 2022: 106)

3.5 Analizler ve Bulgular

3.5.1 Web Sitesi Analizi

Web sitesinde yer alan metinler ve görseller, sırayla incelenmiştir. İnceleme sırasında sayfanın tümünü görebilmek, hem metne, hem de görsele vurgu yapabilmek adına sayfa görüntüleri olduğu gibi eklenmiştir.

1. Sekme: “Biz Kimiz?”

Sitenin ilk sekmesi olan “Biz Kimiz?” bölümünde mor, mavi ve beyaz renklerin kullanıldığı sade bir tasarım dikkat çekmektedir. Beyaz, genel anlamda saflığı ve temizliği ifade ederken, mor feminist düşüncenin simgeleşmiş rengi olarak dikkat çekmektedir. Metnin mor harflerden oluşması yazılanların feminist bir söyleme sahip olduğu algısını yaratmaktadır. Benzer şekilde derneğin logosunda da mor ve turkuaz renkleri kullanılmış; mor

kadın hareketini simgelerken, yeşilin Anadolu sanatına özgü bir tonu olan turkuaz renkli yıldız figürü feminizmin yerelleşmesini vurgulamıştır. Genel anlamda yeşil İslam'ın rengiyken, turkuaz bize özgü tonu ile sadece feminizmin değil, İslam'ın yerel özelliklerine de atıfta bulunur.

Bu bölümde Havle Kadın Derneği'nin kuruluşu, amacı, faaliyet alanları ve isminin nasıl seçildiği ile ilgili kısa bilgiler yer almaktadır. Metin “Derneğin İsmi Nereden Geliyor?”, “Neler Yapıyoruz?” ve “Havle’de Kimler Var?” ara başlıkları ile üç bölüme ayrılmıştır.

Her ara başlığın bir soru cümlesinden oluşması, kullanıcıların sorması muhtemel sorulara yanıt verildiği izlenimini doğurmakta, ayrıca kurulan soru – cevap diyalogu, derneğin sadece bilgi aktaran değil, tartışarak bilgi üreten bir karakterde olduğunu da anlatmaktadır.

Dernek, ilk cümlede kendisini şöyle tanımlamaktadır:

Biz Kimiz?

Havle Kadın Derneği; kadınların ve bilhassa Müslüman kadınların hayatlarının her alanında karşılaştıkları zorluk ve engellerle mücadele etmek amacı ile “Türkiye'nin ilk Müslüman feminist Kadın Derneği” olarak 2018 yılında Üsküdar'da kuruldu.

Bu cümlede derneğin amacı, kimlere yönelik çalışmalar yürüttüğü, kadın hareketi içinde kendisini nasıl konumlandığı, alanında Türkiye'nin ilki olma özelliği, kuruluş yeri ve yılı belirtilmektedir. Bu kapsayıcı cümle, yazının spotu olarak da değerlendirilebilir. Haber yazımında spot; metnin içeriğini özetleyen konsantre bir yapıya sahiptir. Metnin devamında, anlamlar ayrıştırılarak açıklanır.(Duman, 2018:277)

Dernek genel ölçekte kadınlara yönelik feminist bir oluşum olduğunu; ancak özellikle Müslüman kadınlara hitap ettiğini belirtmekte, kendisini İslami Feminizm içinde konumlamaktadır. Ancak “İslami Feminizm” yerine “Müslüman Feminist” tanımlamasının kullanılması dikkat çekicidir. “İslam” net kuralları olan bir dinsel sisteme işaret ederken, “Müslüman”, İslam’ı kabul etmiş bireyi ifade eder. İslam kuralları bazında değiştirilemez. Ancak Müslüman olmak, yaşanan coğrafyaya, dünya görüşüne, mezhebe göre farklılıklar içerebilmektedir. Derneğin “Müslüman Feminist” ifadesini kullanışı, feminizmi İslami fikirlerle bağdaştırma noktasında esnek bir alan yaratmaktadır.

Metnin devamında derneğin Türkiye’de kurulmuş ilk Müslüman feminist dernek olduğu vurgulanmaktadır. Kuruluş yılı 2018 olarak belirtilirken, konum bilgisi olarak İstanbul’un Üsküdar semti verilmiştir. Dernek konumunu sadece İstanbul olarak vermemektedir. Bu noktada Üsküdar’ın vurgulanması anlam kazanmaktadır. Üsküdar, camileri, dini vakıfları, tarihi binaları ve çoğunluğunu muhafazakar vatandaşların oluşturduğu nüfusu ile derneğin konseptine uygun bir merkezdir. Bu vurgu ile derneğin muhafazakar bir ortamda; hatta İstanbul’un İslam’ın en yoğun yaşandığı bölgesinde doğduğu anlatılmak istenmiştir. Bu vurgu, derneğin söylemi ile bağdaşmaktadır.

Derneğin ismi nereden geliyor?

Havle “kuvvet” demek. Adımızı aldığımız Havle Bint-i Salabe, kocası tarafından maruz bırakıldığı haksızlığa itiraz eden Müslüman bir kadındı. Allah’ın, Havle’nin duası ve itirazları üzerine Mücadele suresinin ilk dört ayetini Hz. Peygamber’e vahyettiği biliniyor. Havle haksızlığa karşı durma konusundaki kararlılığı ile derneğin ismine ilham oldu.

Metnin ikinci kısmı, derneğin isminin açıklanmasına ayrılmıştır. Önce kelime anlamı verilmiştir. “Havle ‘kuvvet’ demek” cümlesi kısa ve vurucudur. Kuvvet kelimesi; güç, birlik, mücadele, dayanıklılık, sağlamlık gibi kavramları akla getirmekte, derneğin amacını ve ruhunu vurgulamaktadır. Hemen ardındansa, İslam’ın ilk yıllarında yaşamış bir kadın ile; Havle Bint-i Salabe ile bağ kurulmaktadır.

Medineli Hazrec kabilesine mensup bir kadın sahabe olan Havle Bint-i Salabe, kocasıyla arasında geçen zihar konusundaki şikayetini Allah ve Resulüne duyurmuştur.

Zihar, erkeğin, eşini kendisine haram kılınmış (annesi, kardeşleri vb) bir kadına benzeterek, ondan uzaklaşma davranışını ifade etmektedir. (<https://islamansiklopedisi.org.tr/zihar> E.T 04.04.2022)Yaşanan sıkıntı karşısında Allah (c.c), Havle (r.anha) hakkında Mücadele Suresinden 1 - 6 arasındaki ayetleri indirmiştir. Havle'yi konu alan ayetlerin mealı ise şöyledir:

“(1)Kocası hakkında seninle tartışan ve Allah'a şikâyetle bulunan kadının sözünü Allah işitmiştir. Allah sizin konuşmanızı işitir. (2) Çünkü Allah işitendir, bilendir. İçinizden zihar yapanların kadınları, onların anaları değildir. Onların anaları ancak kendilerini doğuran kadınlardır. Şüphesiz onlar çirkin bir laf ve yalan söylüyorlar. Kuşkusuz Allah, affedicidir, bağışlayıcıdır. (3) Kadınlardan zihar ile ayrılmak isteyip de sonra söylediklerinden dönenlerin karılarıyla temas etmeden önce bir köleyi hürriyete kavuşturmaları gerekir. Size öğütlenen budur. Allah yaptıklarınızdan haberi olandır. (4) Buna imkân bulamayan kimse, hanımıyla temas etmeden önce art arda iki ay oruç tutar. Buna da gücü yetmeyen altmış fakiri doyurur. Bu hafifletme, Allah'a ve Resûlü'ne inanmanızdan dolayıdır. Bunlar Allah'ın hükümleridir. Kâfirler için acı bir azap vardır. (5) Allah'a ve Resûlü'ne karşı gelenler, kendilerinden öncekilerin alçaltıldığı gibi alçaltılacaklardır. Biz apaçık âyetler indirmişizdir. Kâfirler için küçük düşürücü bir azap vardır. (6) O gün Allah onların hepsini diriltecek ve yaptıklarını kendilerine haber verecektir. Allah onları bir bir saymıştır. Onlar ise unutmuşlardır. Allah her şeye şâhittir.”

(Mücâdele Sûresi: 1-6)

İnen bu ayetler, İslam dininin kadına değer vermediği, dinin kadını ikinci sınıf kabul ederek küçük düşürdüğü fikrine karşı önemli bir savunma içermektedir. Dernek, isim alma noktasında bu kişiden, yaşanan olaydan ve inen ayetlerden etkilendiğini belirterek, kadın hareketi içindeki konumunu desteklemektedir. Dernek, İslam'ın kadını ötekileştirdiği fikrine karşıdır.

Metnin devamında Havle; haksızlığa uğradığında, haksızlığı yaratan kişi kocası da olsa korkusuzca itiraz eden, onu en yüksek merci olan Allah'a ve Resulü'ne şikayet etmekten geri durmayan bir kadın olarak tanımlanmakta, Müslüman oluşu ayrıca vurgulanmaktadır. Havle'nin derneğe ilham veren özelliğinin "haksızlığa karşı durma konusundaki kararlılık" olduğu belirtilmektedir. Metnin içerdiği söylem, derneğin amacı ve kadın hareketine bakışı ile uyumludur.

Neler yapıyoruz?

Reçel Blog, Kadına Şiddete Karşı Müslümanlar İnisyatifi ve Kadınlar Camilerde gibi oluşumlar kadınlar, özelde de Müslüman kadınlar için feminizm içerisinde yeni bir alan açtı. Biz de bu alanı genişleterek feminist hareketi büyütmeyi hedefliyoruz. İslam dininin ataerkil yorumlarına, hayatlarımızı çevreleyen toplumsal normlara ve bu normların dini referanslarla ilişkilendirilmesine karşı feminist perspektiften bir söz söylemeyi ve bunu yaygınlaştırmayı dert ediyoruz. Ayrıca, kadınların toplumsal meselelere dair hikayelerinin, mücadelelerinin ve çözümlerinin evrensel bir feminizm tanımına her zaman sığmadığı düşüncesinden yola çıkarak feminizmin yerelliğini savunuyoruz. Ataerkiye ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı mücadele ederken, kadınların arzularının ve hayattan beklentilerinin öznesi oldukları toplumsal ilişkiler ağı içinde şekillendiğini de görüyoruz. . Bu bağlamda, İslami feminizmi, feminizmin yerelleşmesini, aile ve toplumsal ilişkilerdeki hiyerarşiyi ve şiddeti gündeme getiren araştırmalar yapıyor, bilgi üretiyor ve savunuculuk faaliyetleri yürütüyoruz. Bunu yaparken feminizm ve kadın hareketlerinin bilgi birikiminden besleniyor ve ürettiğimiz feminist bilginin ve politikanın kadın hareketine dönüştürücü etki yapmasını hedefliyoruz.

"Neler Yapıyoruz" başlığı ile verilen 3. paragrafta, İslami Feminizm düşüncesini benimseyen öncül oluşumlara yer verilmiştir. "Reçel Blog", "Kadına Şiddete Karşı Müslümanlar İnisyatifi" ve "Kadınlar Camilerde" adlarını taşıyan bu oluşumların anılması, derneğin kendisinden önce bu alanda çalışmakta olan diğer grupları benimsediğini ve onların faaliyetlerini önemseydiğini göstermektedir.

Metnin devamında, Havle'nin Müslüman feminist hareketi genişletme ve büyütme hedefinden bahsedilmekte; bu noktada öncül oluşumların dernek statüsünde olmadıkları, Havle'nin ise dernekleşme ile birlikte daha kapsayıcı bir rol üstlendiği anlatılmaktadır. Ardından gelen bölümde, derneğin mücadele alanları açıklanmıştır. Bunlar sırasıyla; İslam'ın ataerkil yorumlarına, toplumsal normlara ve bu normların dinsel referanslar ile ilişkilendirilmesine karşı durmak ve feminizm çerçevesinde yeni yorumlar geliştirmektir.

Dernek, İslam'ın kadını ötekileştiren, önemsemeyen bir din olması yönündeki fikirleri kabul etmemekte; pratikte karşılaşılan güçlükleri dini öğretinin ataerkil bir perspektifle yorumlanmasına bağlamaktadır. Ataerkilliğin toplumlar tarafından içselleştirilmesi ana sorundur. Bu içselleştirme normlara dönüşmüş, normların desteklenmesi noktasında dinsel referanslar üretilmiş; ataerkillik kadını ötekileştirmekle kalmamış,

İslam öğretisini de deforme etmiştir. Havle'nin amacı ataerkil bakış açısını değiştirmek, meselelere feminist perspektiften yaklaşmaktır. Metinde yer verilen “dert etme” ifadesi, konunun Havle için sadece ideolojik bir tartışma alanı olmadığı, yaşamsal pratikler içinde de değerlendirildiği şeklinde yorumlanabilir.

Derneğin vurguladığı bir başka amaç ise feminizmin yerelleşmesini desteklemektir. Evrensel feminizmin, lokalde her zaman sorunlara çözüm üretmediği düşüncesi belirtilmiş, çözüm üretme aşamasında kadınların öznel öykülerinin referans alındığı vurgulanmıştır.

Burada önemsenen, kadınların içinde yaşadıkları toplum özelinde ortaya çıkan arzuları ve beklentileridir. Dernek metnin son bölümünde, faaliyet alanlarına vurgu yapmakta; aile, toplumsal ilişkilerde ortaya çıkan hiyerarşik yapı ve şiddet konularına yoğunlaştıklarını ifade etmekte, bilgi üretimi ve araştırma yürütme gibi akademik çalışmaların yanı sıra savunuculuk faaliyetleri de yürüttüğünü vurgulamaktadır. Bu iki yönlü faaliyet planı, sitede yer alan tüm metinlerde belirgindir.

Paragrafın son cümlesinde feminizmin genel bilgi birikiminden yola çıkıldığı, ancak bu birikimin yeni bir bakış açısıyla tekrar yorumlandığı anlatılmakta, Havle'nin kadın hareketine “dönüştürücü” bir etki yapmayı hedeflediği ifade edilmektedir. “Dönüştürme” ifadesi ile vurgulanan nokta, feminizmin yerelleşmesi gerekliliğidir.

Havle'de kimler var?

Havle feminist bir dayanışma ağıdır. Havle kadınları olarak Havle feminist olan veya olmayan, dini farklı şekillerde yaşayan veya yaşamayan kadınların dahil olabildiği, arkadaşlıklar kurduğu, örgütlendiği, birbirlerine destek olduğu, birbirini dinlediği, tartıştığı ve öğrendiği bir alan olsun istiyoruz. Bu alanda sorunları çözmek için feminist yöntemleri kullanıyoruz. Kendini bu resimde gören herkese kapımız açık.

“Havle'de kimler var?” başlığı altında dernek çerçevesinde sürdürülen çalışmaların kimlere hitap ettiği açıklanmaktadır. Öncelikle vurgulanan Havle'nin bir dayanışma ağı olduğudur. Dernek, üyelerini ve katılımcılarını “Havle Kadınları” ve “Havle Feminist” ifadelerini kullanarak tanımlamakta; derneğin düşünceleri çerçevesinde oluşan bir kadın birliğine işaret etmektedir. Bu noktada da feminizmin yerelleşmesinin savunulduğu dikkati çeker. Dernek, Havle'yi benimseyen veya benimsemeyen tüm kadınlara açık olduğunu, ayrıca dini pratikler açısından farklı yaklaşımları olanları, hatta “dini yaşamayan” kadınları da kapsadığını vurgulamaktadır. Kadınlar dernek faaliyetlerine katılarak arkadaşlık kurmakta,

örgütlenmekte, birbirlerine destek olmakta, birbirlerini dinlemekte, tartışmakta ve öğrenmektedir.

Seçilen ifadeler; hem ortamın dostça olduğunu belirtmekte, hem de amaca yönelik akademik ve entelektüel tartışmaların ve öğrenme süreçlerinin de dahil olduğu geliştirici yönlerine vurgu yapmaktadır. Kadınların Havle’de bir araya gelmelerinin sebebi sadece dostluk değildir; sorunları saptamak, çözüm üretmek ve çözüm önerilerini tüm dünyaya sunmaktır. Son cümlede ise derneğin “kendini bu resimde gören” tüm kadınlara açık olduğu ifadesine yer verilmiştir.

Görme fiilinin pasif kullanımı, Havle’ye dahil olup olmamak konusunda kararı katılımcıların verdiği şeklinde yorumlanabilir. Havle’nin katılımcıları seçmesi, elemesi, sınava tabi tutması veya herhangi bir sebeple grup dışında bırakması söz konusu değildir. Gözetilen tek kıstas “kadın” olmaktır.

Sitenin başka bir bölümünde ise şu ifadeye rastlanmıştır:

Başvuru

İletişim ve sorularınız için: info@havlekadin.com

Buluşmaların iki haftada bir yapılması planlanıyor.

Buluşmalarımız na-trans erkeklerin katılımına kapalıdır.

< Geri Dön

Öncelikle dernek toplantılarından “Buluşma” olarak bahsedilmektedir. Buluşma, her iki tarafın da gönüllü katılımı ile gerçekleşen, samimi bir ortamı betimler. En alt satırda ise söz konusu buluşmaların na-trans erkeklere kapalı olduğu belirtilmiştir. Na-trans erkek; erkek olarak doğmuş ve daha sonrasında cinsiyet değiştirmemiş, yaşamını erkek olarak sürdüren kişi anlamına gelmektedir.(<https://kaosgl.org/haber/kaos-gl-sozluk-natrans> E.T 10.03.2022)

Metinden anlaşılan şudur;

- Buluşmalar, na - trans kadınlara (kadın doğmuş ve biyolojik cinsiyetini değiştirmemiş kişiler) açıktır.
- Buluşmalar trans kadınlara (erkek doğmuş ama cinsiyetini kadın olarak değiştirmiş kişiler) açıktır.

- Buluşmalar trans erkeklere (kadın doğmuş ama cinsiyetini erkek olarak değiştirmiş kişiler) açıktır.

Bu noktada Havle'nin cinsiyeti değil, toplumsal cinsiyeti önemseyen bir yapıda olduğu nettir. Derneğin katılımcılarında aradığı şart kadın doğmak değil, yaşamın bir noktasında “kadın” olmayı deneyimlemiş olmaktır.

Alınan cevap, cinsiyetin ve cinsiyete bağlı mahremiyetin en fazla önem kazandığı cenaze ritüellerinde bile doğuştan gelen biyolojik cinsiyetin esas alındığı yönünde olmuştur. Buna göre trans bir kadının cenazesi erkekler tarafından yıkanmakta ve defnedilmekte, trans erkeklerde ise bu görev kadınlara düşmektedir.

2. Sekme: “Neler Yapıyoruz?”

Web sitesinin 2. Sekmesi olan “Neler Yapıyoruz?” kısmında zemin için mor, yazılar için beyaz renk tercih edilmiş, dernek faaliyet alanlarını üçe bölmüş, görsel tasarımlarla destekleyerek açıklamıştır.

Neler Yapıyoruz?

İslami feminizmi, feminizmin yerleşmesini, aile ve toplumsal ilişkilerdeki hiyerarşiyi ve şiddeti odağa alan araştırmalar yapmak ve bilgi üretmek

Ürettiğimiz feminist bilgiyle feminist harekete katkıda bulunmak ve savunuculuk faaliyetleri yürütmek

Kadınların örgütlendiği, birbirini dinlediği, tartıştığı, öğrendiği ve birbirine destek olduğu feminist bir dayanışma alanı oluşturmayı amaçlamak

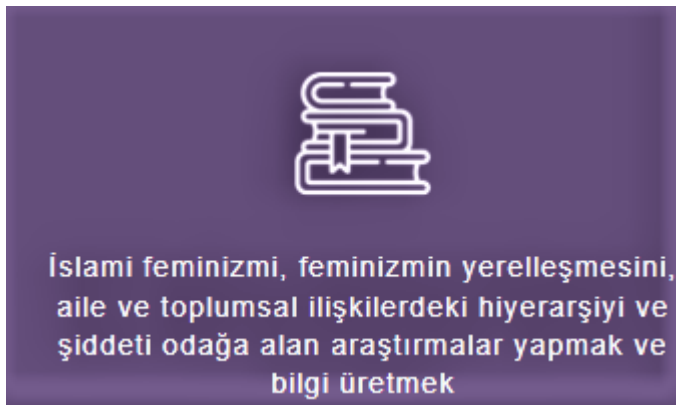
Feminizmin yerleşmesini savunuyor, gündelik hayatın içinde türlü dertle uğraşan kadınların dertlerini, arzularını, hayattan beklentilerini ve mücadele biçimlerini odağımıza alan araştırmalar yapıyor, bilgi üretiliyor ve savunuculuk faaliyetleri yürütüyoruz. Kadınların yerel mücadelelerinden ve çözümlerinden feyz alıyor ve türlü dayanışma yolları geliştirmeye çalışıyoruz. Ayrıca, İslam dininin ataerkil yorumlarına, hayatlarımızı çevreleyen toplumsal normlara ve bu normların dini referanslarla ilişkilendirilmesine karşı feminist perspektiften bir söz söylemeyi ve bunu yaygınlaştırmayı dert ediyoruz. Böylece feminist alanı genişleterek feminizme katkıda bulunmayı amaçlıyoruz.

Sayfa üç eşit parçaya bölünmüş, yapılan faaliyetlerin eşdeğer olduğu vurgulanmıştır. Her kısım için bir görsel tasarlandığı ve görsellerin konsepti ile altta yer alan metin içeriklerinin uyum içinde olduğu dikkati çekmektedir.

İlk görselde araştırma ve bilgi üretiminden bahsedilmektedir. Kullanılan görselde sayfaları farklı yönlerde doğru açılan üç kitap yer almaktadır. Burada varılan anlam, derneğin araştırmalarını çok yönlü bir bakış açısıyla ürettiği, farklı görüşlere değer verdiği yönündedir.

İkinci görsel, kadın hareketine ve savunuculuk faaliyetlerine değinen metne eşlik etmektedir. Sekiz insan figürünün iç içe geçtiği bu görselde çizgilerin yumuşak eğimler ile birbirine bağlandığı, figürlerin birbirleriyle organik bağlar oluşturduğu dikkati çekmektedir. Burada varılan anlam, kadın dayanışmasında sadece yan yana durmanın değil, birbirini içselleştirmenin gerekliliğidir.

Kullanılan son görsel ise feminist örgütlenme hakkındaki metin ile eşleştirilmiştir ve birbirinden farklı dört parçanın bir yapbozda bir araya gelişini göstermektedir. Görselin anlamı, farklılıkların bir araya gelişi ile mükemmel bir bütün yaratılabileceğidir.

Sayfada yer alan ilk blok metinde, derneğin ilk faaliyet alanı açıklanmaktadır. Metinde “İslami feminizm” ve “Feminizmin yerelleşmesi” tanımları öncelikle göze çarpmaktadır. Bu iki kavram, sitede daha önce de ele alınmıştır ve derneğin benimsediği ideolojinin parçalarıdır. Ardından gelen “Aile”, “Toplumsal ilişkilerdeki hiyerarşi” ve “Şiddet” kavramları ise, derneğin çalışmalarında ataerkilliğin aile düzeni, toplumdaki kadın – erkek ayrımı, bu ayrımın öngörülen hiyerarşi içinde erkeğe imtiyazlar sağlayan yapısı ve tüm bu

yapının şiddeti doğurduğu fikirlerini açıklamaktadır. Havle, metnin bu bölümünde seçtiği ifade tarzı ile şiddetin her türlüşünün eşitsizlikten; toplumsal hiyerarşinin hatalı kurumundan kaynaklandığını belirtmektedir. Derneğin amaçlarından ilki bahsi geçen bu konuları araştırmak ve bilgi üretmektir. Bu noktada “Bilgi üretme” ifadesinin kullanılması da önemlidir. Yapılmak istenen şey durum tespiti veya yorumdan öte, gerçeği tekrar tanımlamak, geçmişten gelen fikirleri değiştirmek ve yenilerini üretmektir.

İkinci blok metin, ilki ile bağlantılıdır ve kadın hareketine katkıda bulunma ve savunuculuk faaliyetleri sırasında kendi araştırma ve analizleri ile elde ettiği bu yeni bilgileri referans alacağını ifade etmektedir. Bu noktada derneğin feminizmin yerelleşmesi ile ilgili düşünceleri tekrarlanmıştır. Havle, kendi çevresindeki kadınları dinlemekte, onlara özgü sorunlara çözüm aramakta ve bu esnada kadın hareketini tekrar tanımlamaktadır.

Metinde yer alan bir başka anlam ise Havle'nin aktivist bir dernek olduğudur. Dernek, Savunduğu İslami feminizm ideolojisini, üretilen yeni bilgiler doğrultusunda yaymayı ve feminist hareketlenmeye katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca metni destekleyen görselde yer alan insan figürlerinin cinsiyetsiz oluşu da dikkat çekmektedir.

Kadınların örgütlendiği, birbirini dinlediği, tartıştığı, öğrendiği ve birbirine destek olduğu feminist bir dayanışma alanı oluşturmayı amaçlamak

Metnin üçüncü kısmında, feminist bir oluşum olan Havle'nin özellikleri açıklanmaktadır. Metinde Havle'ye katılan kadınların birbirleri ile iletişimleri “Örgütlenmek”, “Dinlemek”, “Tartışmak”, “Öğrenmek” ve “Destek Olmak” kelimeleri kullanılarak ifade edilmiştir. Örgütlenmek, kadınların bir ideoloji etrafında bir araya geleceklere vurgu yapmaktadır ki, burada bahsi geçen ideoloji İslami feminizmdir. Dinlemek, farklılıkları olan kadınların birbirlerinin yaşamlarını anlamaya çalıştıkları, birbirlerini yargılamadıkları anlamını taşır. Tartışmak, farklı fikirlerin ortaya konması ve bilimsel bir düzlemde tartışılarak ortak yollar belirlenmesi demektir. Dernek öğrenmek kelimesi ile kadınlar bu oluşum içinde yeni fikirlere, yöntemlere, bilimsel bilgiye açık bir ortam içinde olacaklarını ve kendilerini geliştireceklerini ifade eder. Son olarak destek olmak ifadesi kullanılmış, Havle'de kadınların birbirlerinin sorunlarına çözüm üretme, yüreklendirme, birlikte bir duruş sergileme adına birleşecekleri anlatılmıştır. Metnin sonunda Havle, kendisini “feminist bir dayanışma alanı” olarak tanımlamaktadır. Derneğin sahiplendiği ideoloji ve amaç bu kısımda özetlenmiştir.

Feminizmin yerelleşmesini savunuyor, gündelik hayatın içinde türlü dertle uğraşan kadınların dertlerini, arzularını, hayattan beklentilerini ve mücadele biçimlerini odağımıza alan araştırmalar yapıyor, bilgi üretiliyor ve savunuculuk faaliyetleri yürütüyoruz. Kadınların yerel mücadelelerinden ve çözümlerinden feyz alıyor ve türlü dayanışma yolları geliştirmeye çalışıyoruz. Ayrıca, İslam dininin ataerkil yorumlarına, hayatlarımızı çevreleyen toplumsal normlara ve bu normların dini referanslarla ilişkilendirilmesine karşı feminist perspektiften bir söz söylemeyi ve bunu yaygınlaştırmayı dert ediyoruz. Böylece feminist alanı genişleterek feminizme katkıda bulunmayı amaçlıyoruz.

Sayfanın alt kısmına yerleştirilmiş metin ise yukarıda üçe ayrılarak ifade edilmiş olan faaliyet alanlarını detaylandırmaktadır. Derneğin vurguladığı ilk nokta feminizmin yerelleşmesini savunuyor olmasıdır.

Kadınların sorunları “gündelik hayat içinde” ifadesi ile konumlandırılmakta, faaliyetlerin sadece ideolojik çerçeve ile sınırlanmadığı, yaşamsal pratikleri de kapsadığı anlatılmaktadır. Bu görüşün destekleyicisi olarak, daha önceki metinlerde de olduğu gibi “dert” ve “dert etme” ifadeleri kullanılmıştır. Kadınların “arzularına” ve “hayattan beklentilerine” ve “mücadele biçimlerine” yer verileceği açıklaması da yine konunun yerel, hatta kişisel bazda ele alınacağına işaretleridir. Kullanılan ifadeye göre, kadınlar ile görüşmeler yapılacak, kişisel sorunları dinlenecek ve bu sorunlarla mücadele etmek adına nasıl çözümler üretebildikleri araştırılacaktır. Bu noktada “mücadele” kelimesinin seçilmesi de derneğin aktivist kimliğine vurgu yapmaktadır. Metnin devamında kadınların hayatın normal akışı içinde buldukları çözümlerin derneğin çalışmalarına ilham verdiği açıklanmakta ve İslami feminizmin ana konu başlıklarından biri olan İslam’ın ataerkil bir düzeni onaylayacak şekilde yanlış yorumlandığı fikri tekrarlanmaktadır.

İslam dininin yorumlamasında erkek yanlısı bir tutum sergilenmesi derneğin eleştirdiği ve feminist pencerede karşı yorum yapmayı amaçladığı bir konu olmuştur.

Biz Kimiz?

Neler Yapıyoruz?

Yayınlarımız

Feminist Bilgi Üretimi

Duyurular

İletişim Q EN

Yeni Normale Uyum Sağlamak: Dijital Alanlar Oluşturmak ve Bilgiyi Bu Alanlarla Yayımlamak

Yeni Normale Uyum Sağlamak: Dijital Alanlar Oluşturmak ve Bilgiyi Bu Alanlarla Yayımlamak kapsamında feminist perspektiften bilgi üretmek ve bunu farklı dijital mecralarda yayımlamak için çeşitli formatlarda...

2021 - 2022

Şiddetin Adını Koymak: Kadınların Dini Aidiyetleri ve Şiddetle Başa Çıkma Yolları

"Kadınların Dini Aidiyetleri ve Şiddetle Başa Çıkma Yolları" isimli araştırma bağlamında dini farklı şekillerde yaşayan kadınların kadına yönelik şiddeti değerlendirme yollarını, bu değerlendirmeyi yaparken d...

2021

Türkiye’de Erken Yaşta Evlilik Tecrübeleri ve Algıları

Erken yaşta evlilik algılarını ve tecrübelerini odağımıza aldığımız bu araştırma projesi kapsamında 2818 katılımcıyı içeren bir anket çalışması yaptık ve 54 kişiyle derinlemesine görüşmeler yaptık. Ayrıca, TÜİK...

2019 - 2021

Müslüman Feminist Çerçeve Örgütlenmek: Farklı Şehirler Farklı İnançlar

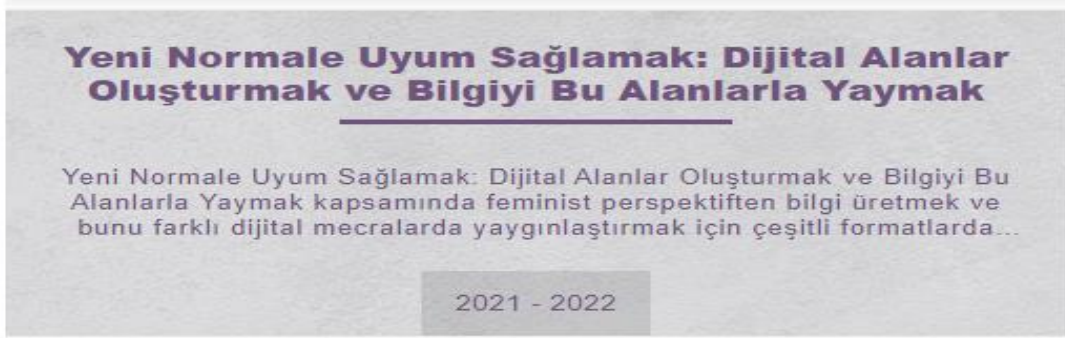
"Kadınların Özeld de Müslüman Kadınların Savunuculuk Kapasitesinin Güçlendirilmesi" isimli projemiz kapsamında farklı şehirlerde gerçekleştirilen "Kadın, Beden ve Cinsellik" atölyelerine katılan...

2019 - 2020

Windows'u Etkinleştir

Sayfanın devamında, derneğin yürütmüş olduğu 4 önemli araştırma ve bunlara bağlı olarak yürütülen faaliyetler özetlenmektedir. Sayfa 4 eşit bölüme ayrılmış, feminizme vurgu yapan mor renk hem zeminde, hem de yazılarda farklı tonlarla kullanılmıştır. Renk

tasarımının %10'unu oluşturan turkuaz, seçili sekmede ve logoda yer almakta, yeşilin Anadolu coğrafyasına özgü bir tonu olarak İslam'ın yerelleşmesini simgelemektedir.

Yeni Normale Uyum Sağlamak: Dijital Alanlar Oluşturmak ve Bilgiyi Bu Alanlarla Yaymak

Yeni Normale Uyum Sağlamak: Dijital Alanlar Oluşturmak ve Bilgiyi Bu Alanlarla Yaymak kapsamında feminist perspektiften bilgi üretmek ve bunu farklı dijital mecralarda yaygınlaştırmak için çeşitli formatlarda içerik üretiyoruz. İslami feminizm ve feminizmin yerelleşmesi çatısı altında farklı konularını işlendiği bir podcast serisi, YouTube için uygun bir video serisi ve sosyal medya kampanyaları oluşturuyoruz.

[← Geri Dön](#)

İlk kısımda pandemi sürecinde derneğin katılımcıları ile iletişimini sürdürmek adına gerçekleştirdiği dijital etkinlikler yer almaktadır. “Yeni normal” ifadesi pandemi koşullarını vurgulamakta, hemen ardından bilgiyi dijital ortama taşımının yaygınlaşmak ve büyümek adına olumlu bir adım olduğu belirtilmektedir. Metin içinde söz konusu etkinliklerin İslami feminizm ve feminizmin yerelleşmesi başlıkları altında toplandığı açıklanmakta, seçilen dijital platformlar; Podcastler (radyo sohbet içerikleri), Youtube videoları (herkese açık görsel – işitsel yayınlar) ve sosyal medya kampanyaları yer almaktadır.

Derneğin bu kısımda vurguladığı en önemli noktalar, zor ve alışılmadık şartlar altında bile faaliyetleri sürdürme azmine sahip oldukları, teknolojik yenilikleri takip ettikleri ve amaca hizmet edecek şekilde etkin kullandıklarıdır. Dernek bu noktada aynı ileri görüşlü tavrı katılımcılarından da beklemekte; onları dijital mecrada süren faaliyetlerine davet etmektedir.

Şiddetin Adını Koymak: Kadınların Dini Aidiyetleri ve Şiddetle Başa Çıkma Yolları

"Kadınların Dini Aidiyetleri ve Şiddetle Başa çıkma Yolları" isimli araştırma bağlamında dini farklı şekillerde yaşayan kadınların kadına yönelik şiddeti değerlendirme yollarını, bu değerlendirmeyi yaparken d...

2021

Şiddetin Adını Koymak: Kadınların Dini Aidiyetleri ve Şiddetle Başa Çıkma Yolları

"Kadınların Dini Aidiyetleri ve Şiddetle Başa çıkma Yolları" isimli araştırma bağlamında dini farklı şekillerde yaşayan kadınların kadına yönelik şiddeti değerlendirme yollarını, bu değerlendirmeyi yaparken dini ve toplumsal değerlere nasıl referans verdiklerini veya vermediklerini, toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile toplumsal değerler arasındaki karmaşık ilişkileri anlamaya çalıştık. Aynı zamanda kadınların şiddetle başa çıkma yollarını ve şiddeti yaşarken kimlerin, hangi kurumların ya da düşüncelerin onlarla dayanıştığını veya yollarına taş koyduklarını da merak ettik. Bir grup kadın tarafından kolektif bir şekilde yürütülen bu araştırma ile Türkiye'de kadına yönelik şiddete dair üretilen bilgiyi genişletmeyi ve yaygınlaştırmayı, kendi bünyemizde yürüttüğümüz savunuculuk faaliyetlerini şekillendirmeyi ve böylelikle feminist mücadeleye katkı sunmayı amaçladık.

[← Geri Dön](#)

İkinci araştırmanın konusu kadına yönelik şiddettir. Başlıkta "şiddetin adını koymak" ifadesi yer almakta, yapılan araştırma ile şiddetin farklı yönleri ile tanımlanmasının hedeflendiği açıklanmaktadır. "Şiddetin adını koymak" ifadesinin ardından gelen iki nokta üst üste, devamındaki cümlenin, söz konusu tanımlama hakkında fikir verici olduğuna işaret eder. Buna göre şiddet, "kadınların dini aidiyetleri" ile başka bir deyişle, doğdukları günden beri içinde yaşadıkları dinsel ortamın özellikleriyle bağlantılıdır. Başlık aynı zamanda kadınların şiddet ile "başa çıkma yollarına" odaklanıldığını da belirtmektedir. Burada kullanılan "başa çıkma" ifadesi önemlidir. Görünen o ki, kadınlar şiddet ile bağlantılı sorunlarına çözüm üretememekte, şiddetten mümkün olduğunca az etkilenmek adına başa çıkma yöntemleri geliştirmekle sınırlı kalmaktadır.

Metnin devamında kadınların dini yaşayış şekillerine göre şiddeti nasıl tanımladıkları, şiddet ile dini inanışları ve içinde yaşadıkları toplumun normları arasında nasıl bir bağ kurdukları (veya kuramadıkları), dinsel çerçeveden baktıklarında şiddeti normalleştiren öğelere rastlayıp rastlamadıkları gibi araştırma sorularına yer verilmiştir. Bu sorular ile kadınların cinsellik, toplumsal cinsiyet, ataerkillik, dinin ataerkilliği kavramları ile yaşamsal bir sorun olan şiddet arasındaki paralellikleri görüp göremedikleri anlaşılmalı çalışılmaktadır. Derneğin şiddetle mücadelede öncelikli olarak kadınları bilinçlendirmeyi

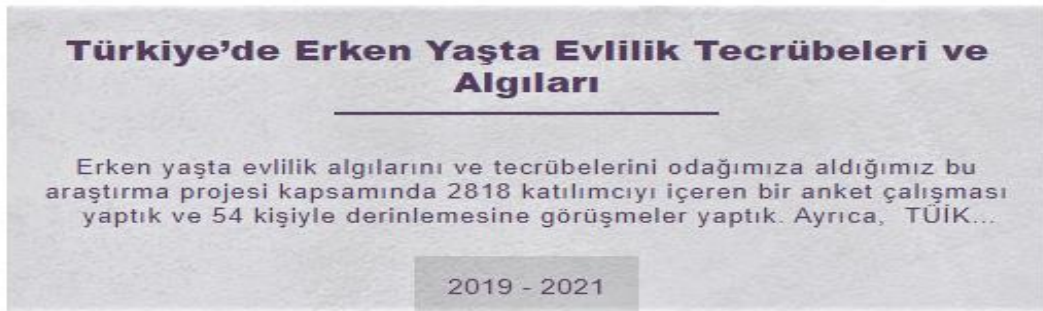
önemmediği açıktır. Araştırma boyunca kadınlara yöneltilen sorular, katılımcıların sebep – sonuç ilişkileri kurmalarını sağlayacak şekilde düzenlenmiştir.

Araştırmanın bir diğer sorunsalı ise kadınların sürekli maruz kaldıkları şiddet davranışları karşısında nasıl bir tepki geliştirdikleridir. Sorun yaşayan kadınlar kimler ile yan yana durabilmekte, kimler tarafından dışlanmaktadır? Araştırmanın bu kısmı da katılımcıların şiddet sorunu çerçevesinde kimi nerede konumlamaları gerektiğine yönelik bir farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır. Kullanılan “dayanışma” ve “taş koyma” ifadeleri dikkat çekicidir. Şiddetle mücadeleye “taş koyanların” bulunması, mücadelenin çoktan başlamış olduğunu, bazı kesimlerce tehdit unsuru olarak algılandığını, dolayısıyla engellenmeye çalışıldığını ifade eder. Tek başına bu tepkisellik bile mücadelenin doğru bir alanda sürdürülmekte olduğunu kanıtlar.

Metnin son kısmında araştırmanın bir grup kadın tarafından kolektif olarak yürütüldüğü belirtilmiştir. Bu noktada tekrar dayanışma ruhuna vurgu yapılmakta, ayrıca konu ile ilgilenen çok sayıda kadın olduğunu altı çizilmektedir.

Araştırmacıların kadın olduklarının bilhassa dile getirilmesi ise kadınların yaşadıkları sorunlara yine kadınların müdahale etmesinin gerekliliğini ima eder.

Dernek, söz konusu araştırmanın bilgi üretiminin yanı sıra, gelecekteki savunuculuk faaliyetlerine yön vereceğini de belirtmektedir. Yapılan akademik araştırmaların pratikte faydalı faaliyetlere dönüştürülmesi ve somut çıktılar elde edilmesinin hedeflenmesi derneğin misyonu ile uyumludur.

Türkiye’de Erken Yaşta Evlilik Tecrübeleri ve Algıları

Erken yaşta evlilik algılarını ve tecrübelerini odağımıza aldığımız bu araştırma projesi kapsamında 2818 katılımcıyı içeren bir anket çalışması yaptık ve 54 kişiyle derinlemesine görüşmeler yaptık. Ayrıca, TÜİK verilerine göre erken yaşta evliliğin en çok olduğu farklı bölgelerden Ağrı, Erzurum, Yozgat, Afyon, Niğde olmak üzere beş ile ziyaretler düzenlenerek kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, özel sektör çalışanları ve erken yaşta evlenmiş kişilerle görüşmeler yaptık. 15 Şubat tarihinde bir çalıştay düzenleyerek araştırma sonuçlarımızı alanında uzman kişiler (baro çalışanları, psikologlar, sosyologlar, sağlık çalışanları, ilahiyatçılar ve çeşitli sivil toplum kuruluşları) ile paylaştık. Bu çalıştayıdan elde edilen bilgiler doğrultusunda hazırladığımız eğitim kitini vaizelerle, din kültürü hocalarıyla, ilahiyat öğrencileriyle dört online atölye gerçekleştirerek paylaştık. Gittiğimiz illerde ve araştırma bağlamında konuştuğumuz ve erken yaşta evlenen 38 kadının hikayesinden derlemeler yaparak beş tane mini belgesel çektik. Araştırma raporumuzu Türkçe ve İngilizce olmak üzere iki dilde paylaşımına açtık. Araştırma raporumuz feminist gündeme bir referans kaynağı olarak katkıda bulunmuştur.

Türkiye’de Erken Yaşta Evlilik Tecrübeleri ve Algıları mini belgesellerimize ulaşmak için [tıklayınız](#).

[← Geri Dön](#)

Sitede yer alan 3. Araştırma erken yaşta evlilik sorununu ele almaktadır. Başlıkta “Tecrübe” ve “Algı” ifadeleri kullanılmış, araştırmanın hem erken evliliği bizzat yaşayanları kapsadığı, hem de yaşamış olmayanların da konuya nasıl yaklaştığının sorgulandığı belirtilmiştir.

Metnin başlangıç kısmında araştırmanın kapsamını ifade eden rakamlara yer verilmiş ve görüşmelerin yöntemi açıklanmıştır. TÜİK verilerinin incelenmiş ve değerlendirilmiş olduğu belirtilmiş, görüşme yapılan kişilerin coğrafi dağılımı, çalışma alanları, alınan uzman görüşleri ve gerçekleştirilen çalıştayıdan bahsedilmiştir. Tüm bu detaylar araştırmanın akademik özelliklerine (bilimselliğine) vurgu yapmaktadır. Ayrıca araştırma sonuçlarında elde edilen bilgilerin derlenerek, halkla yakın temas halinde olan din görevlileri ve eğitimciler ile paylaşıldığı, belgeseller hazırlandığı ifade edilmektedir.

Tüm bu özellikleri ile araştırma hem bilimsel bir zemine oturtulmakta, hem de kuramsalın pratiğe aktarıldığı aktivist bir çalışmaya dönüştüğü vurgulanmaktadır.

Müslüman Feminist Çerçevde Örgütlenmek: Farklı Şehirler Farklı İnançlar

“Kadınların Özelde de Müslüman Kadınların Savunuculuk Kapasitesinin Güçlendirilmesi” isimli projemiz kapsamında farklı şehirlerde gerçekleştirilen “Kadın, Beden ve Cinsellik” atölyelerine katılan...

2019 - 2020

Müslüman Feminist Çerçeve de Örgütlenmek: Farklı Şehirler Farklı İnançlar

"Kadınların Özelde de Müslüman Kadınların Savunuculuk Kapasitesinin Güçlendirilmesi" isimli projemiz kapsamında farklı şehirlerde gerçekleştirilen "Kadın, Beden ve Cinsellik" atölyelerine katılan kadınların kendi şehirlerinde örgütlenmeye dair ihtiyaçları olduğunu gözlemledik ve bu ihtiyaca binaen İsveç Konsolosluluğu'nun desteği ile 2020 yılında İstanbul, Ankara, Bursa, Konya, Diyarbakır, Eskişehir ve İzmir özelinde 'Örgütlenme ve Mobilizasyon' konulu "Birlikte Ne Yapmalı, Nasıl Yapmalı?" başlıklı yedi online örgütlülük atölyesi gerçekleştirdik. Proje kapsamında 19-20 Aralık 2020 tarihlerinde Amina Wadud gibi önemli isimleri ağırladığı "Feminizmin Yerelleşmesi" başlıklı konferansı düzenledik.

< Geri Dön

4. bölmede yer alan araştırma, derneğin yürüttüğü ilk kapsamlı çalışmadır. İsveç konsolosluluğunun sponsorluğunda gerçekleştirilen "Kadın, Beden ve Cinsellik" konulu atölye çalışmaları ve "Müslüman Kadınlar Hikayelerini Anlatıyor: Birlikte Mücadeleye Dair İlk Adımlar" başlıklı konferanslardan oluşan bu faaliyetler, derneğin öncelikli olarak durum tespitine yönelik çalışmalara ağırlık verdiğini göstermektedir.

Başlık, Müslüman feminist bir örgütlenmeye vurgu yapmakta, ayrıca farklı şehirlerde, farklı inançlara sahip kadınların yaşamlarına dair sorunların araştırılacağını belirtmektedir. Türkiye'de yedi ayrı şehirde (İstanbul, Ankara, Bursa, İzmir, Diyarbakır, Eskişehir ve Konya) yapılan araştırmalar sonucunda örgütlenmeye dair bir ihtiyaç bulunduğu ortaya konmuştur. Dernek, düzenlenen çevrimiçi toplantılara da vurgu yapmış "Birlikte ne yapmalı, nasıl yapmalı?" cümlesi ile düzenlenecek her türlü etkinliğin dernek ve katılımcıların karşılıklı talebi, kararı ve mesaisi ile gerçekleşeceğinin altını çizmiştir. Metnin son bölümünde ise feminizmin yerelleşmesi konulu konferanstan bahsedilmiştir.

Burada katılımcı olarak Amina Wadud'un adı anılarak, konferansın sadece akademik alanda değil, aktivist bir çerçevede de iddialı olduğu belirtilmiştir. Amerikalı İslami feminizm savunucusu ve akademisyen Wadud, tüm dünyada tanınan, düzenlediği eylemler ile hem takdir, hem de tepki toplayan önemli bir figürdür. (<https://musliminstitute.org/freethinking/politics/meet-amina-wadud-rock-star-islamic-feminists>, E.T 03.04.2022)

3. Sekme: "Yayınlarımız"

Sitede yer alan 3. Sekme, "Yayınlarımız" başlığını taşımakta, daha önce bahsi geçen faaliyet, araştırma, konferans vb. çalışmaların raporlarına yer verilmektedir.

Yayınlarımız

Kelime ile Arayın.

Sekmenin ilk sayfasında 3 adet yayın yer almaktadır. 2021'de 2, 2020'de ise 1 adet rapor site takipçileri ile paylaşılmıştır. Raporların kronolojik olarak bakıldığında sondan başa doğru konumlandığı görülmektedir. Başka bir deyişle, son yüklenen rapor, en üstte yer almaktadır.

2020 tarihli ilk rapor, feminizmin yerelleşmesi hakkındadır. Raporun görselinde sponsor olması sebebiyle İsveç konsolosluğunun ve Havle'nin logoları aynı boyutta kullanılmıştır. Burada yer alan Havle'nin eski logosudur. Pop Art esintileri taşıyan logoda "Havle", turkuaz renkli bir patlama efektinin içine yerleştirilmiş, sonuna da bir ünlem işareti konmuştur. Dernek söz konusu logoyu 04.10.2021 tarihinde bugünkü versiyonu ile

değiştirmiştir. Eski logonun bugünküne göre daha modern çizgilere sahip olduğu, patlama efekti ve ünlem işareti sebebiyle daha agresif görüldüğü söylenebilir.

Raporun kapağında bulunan ve beş kadın figürünün yer aldığı görsel ise derneğin pek çok çalışmasında kullandığı standart bir kompozisyonudur. Burada 5 kadın silueti yer almaktadır. Kadınlardan ikisi tesettürlüdür. İkisinin de başörtüsü kullanma şekli farklıdır. Saçı açık olan kadınların saç renklerinin ve biçimlerinin farklı olduğu görülmektedir. Giyimlerine bakıldığında ise birinin ceket, birinin jile, diğer üçünün ise bluz veya elbise giydikleri fark edilir. Kadınlardan birinin hamile olduğu görülür. Kadınların yüzleri ve bedenlerinde herhangi bir detaya yer verilmemiş; ten renkleri nötr bırakılmış, yüzleri belirsizleştirilmiştir. Bu kompozisyon, farklı millet, ırk, mezhep ve yaşam tarzlarından kadınların bir araya geldikleri şeklinde okunabilir. Görselin yazılı kısımlarında yine mor ve turkuazın kullanımı dikkat çekmektedir.

Feminizmin Yerelleşmesi

Havle Derneği'nin 19-20 Aralık 2020'de düzenlediği Feminizmin Yerelleşmesi Konferansı, dönemin şartları gereği online olarak gerçekleşti. Covid-19 salgınının gündelik dünyalarımızı küçültüp kaygılarımızı küreselleştirdiği bir zamanda yüzlerce kadın yorgunluk bilmeden bilgisayarlarımızın, telefonlarımızın aracılığıyla buluştuk. En uzun gecenin hemen öncesinde, içimize türlü karanlık çökmüşken fiziksel uzaklığın böyle bir yakınlığı mümkün kıldığını görerek aydınlandık. O iki gün boyunca 300'den fazla kadınla birlikteydik. Feminist buluşmaların en güzel taraflarından olan 'yanyana durursak dağları yerinden oynatabiliriz' hissini aramızdaki mesafelere rağmen yaşadık.

İndir (Türkçe)

İndir (İngilizce)

← Geri Dön

Metin, 19 – 20 Aralık 2020 tarihinde yapılan konferansın çevrimiçi düzenlendiğini belirterek başlamaktadır. Sebep, pandemi koşullarıdır. Devamında ise pandeminin zorlu koşullarının nasıl avantaja dönüştüğünden bahsedilmektedir. “Gündelik dünyaların küçülmesi” ifadesi, eve hapis kalma, ev dışında sosyalleşememe anlamında kullanılmakta, “kaygıların küreselleşmesi” ifadesi ise tüm dünyayı etkileyen bir salgın hastalığın insanları ortak çıkar ve amaçlarda nasıl bir araya getirebildiğini anlatmaktadır. Çevrimiçi konferansa 300 kadının katıldığı belirtilmiştir. Konferansın “En uzun gecenin arifesinde” (En uzun gece olan 21 Aralıktan bir gün önce) gerçekleştiği dile getirilmiş, kullanılan metafor, “içimize türlü karanlık çökmüşken” ifadesi ile güçlendirilmiştir. Tıpkı en uzun gecenin ardından günlerin uzamaya başlaması gibi, içinde olunan karanlık da birlik olunduğça an be an aydınlanacaktır.

Metnin devamında fiziksel uzaklıkların, yeni teknolojiler sayesinde aşılabildiği vurgusu da yer almakta; hem derneğin modern teknolojileri kullanmadaki başarısı, hem de harekete katılan kadınların zorlu şartlara rağmen yılmaz bir tavır içinde oldukları dile getirilmektedir. Metin, “yan yana durursak, dağları yerinden oynatabiliriz” ifadesi ile güçlendirilmektedir.

Konferansın tanıtım metninin hemen altında raporun indirilmesi için yerleştirilmiş butonlar yer almaktadır. Rapor, hem Türkçe, hem de İngilizce olarak indirilebilmektedir. Bu ayrıntı, derneğin kadın hareketine global düzlemde katkı sağlama hedefi ile uyum içindedir.

Raporda, konferansa katılmış konuşmacıların hazırladıkları 11 metin bulunmaktadır. Yazılar, web sitesinin “Feminist Bilgi Üretimi” bölümünde de ayrı ayrı yayınlanmıştır.

Raporda siyasetten kürtaja, göçmenlikten çevre direnişine kadar kadınları doğrudan ve dolaylı olarak ilgilendiren sorunlara yer verilmektedir. Aşağıda rapordan alınmış kısa bir pasaj bulunmaktadır.

Bazımız anadili bahane edilerek dışlanıyor, bazımız inancı, göçmenliği, cinsel yönelimi ya da ten rengi yüzünden. Dindar olduğu için ayrımcılık yaşayanımız da var, dindar olmadığı için yaşayanımız da. Yoksullukla mücadele edenimiz kadar etmeyenimiz de mevcut. Velhasılı dertlerimiz gerçekten çok farklı. Ancak dertlerimizin arkasında yatan o ortak noktayı illa ki arıyoruz. Bunu yaparken de dünyanın her yerinde kadınların yaptıkları analizlerden, tespitlerden ve buldukları yaratıcı çözümlerden feyz alıyoruz. Yani kendimize feminist desek de demesek de hepimiz bir şekilde feminizmlerle etkileşime geçiyoruz.

Metinde İslami feminizm fikrini savunan derneğin aslında tüm kadınları kapsadığı anlatılmaktadır. Kadınların sorunlarının dil, din, ırk, milliyet, cinsel yönelim gibi çeşitli konularda ayrımcılığa uğramaları ile temellendiğini, bu sorunların zengin – yoksul ayırmadan tüm kadınları etkilediği, bu nedenle sorunun görünürdeki kısmına değil, kökenine inmek gerektiği ifade edilmektedir. Raporda bulunan ortak payda feminizm düşüncesidir. Bu noktada kadınların kendilerini “feminist” olarak nitelendirmeleri de şart değildir. Yaşamın

içinde yollar muhakkak feminizmle kesişmektedir. Raporda “feminizmler” ifadesi kullanılmış; feminizmin farklı toplumlara göre biçimlenen yerel özelliklerinden bahsedilmiştir.

Sitede yer alan 2. Rapor “Türkiye’de Erken Yaşta Evlilik Tecrübeleri ve Algıları” başlığını taşımaktadır. Rapora ait görselde derneğin eski logosu kullanılmış, sponsor noktasına Hollanda Büyükelçiliği’ne ait logo yerleştirilmiştir. Görselde seksek oynamakta olan bir kız çocuğu figürü yer almaktadır. Çocuk gelinliği çağrıştıran beyaz, süslü bir elbise, beyaz ayakkabılar giymiştir ve elinde duvağa benzer beyaz bir tül tutmaktadır. Oyun çağında bir çocuğun evlendirilmesini ifade eden bu görsel için seksek gibi sokakta oynanan bir oyun seçilmesi de önemlidir. Görünen o ki, söz konusu çocuk henüz çoğu toplumun normlarına göre sokakta gönlünce oynayabilecek yaşıdadır; henüz ona dinen namahrem kişilerle sosyalleşmemesi gerektiği bile telkin edilmemiştir. Çocuğun çizildiği evren mor renktedir. Başka bir deyişle kadın dünyasıdır. Giysilerinin beyazlığı ile tezat oluşturması açısından vücudu siyah ile renklendirilmiştir. Ayrıca siyah çocuğun çektiği / çekeceği acıyı, kirlenme hissini veya yaşamını karartacak bu karara boyun eğişini de ifade ediyor olabilir.

Türkiye’de Erken Yaşta Evlilik Tecrübeleri ve Algıları

Havle Kadın Derneği, Hollanda Büyükelçiliği’ne bağlı İnsan Hakları Programı’nın desteğiyle ve YADA (Yaşama Dair Vakıf)’ın katkılarıyla, erken yaşta evliliklere yönelik algıyı ve özelden de erken yaşta evliliklere zemin hazırlayan etkenleri anlamayı hedefleyen ve Türkiye’yi temsil edecek kapsamlı bir örnekleme yapılan bir anket çalışmasından ve derinlemesine görüşmelerden oluşan bir saha araştırması yürüttü.

İndir (Türkçe)

İndir (İngilizce)

< Geri Dön

Metinde öncelikle raporun Hollanda büyükelçiliğine ait İnsan Hakları Programının desteği ve YADA vakfının katkıları ile hazırlandığı bilgisi verilmektedir. Yayının konusu Türkiye’de erken yaşta gerçekleşen evlilikler, bu evlilikleri hazırlayan şartlar ve bu duruma karşı geliştirilen bakış açılarını anlamak ve sorunu tespit etmeye çalışmaktır. Metnin devamında kapsamlı bir anket ve derinlemesine görüşmeler yapıldığı belirtilmiştir.

Türkçe ve İngilizce dil seçenekleri bu yayında da mevcuttur. Bu sayede raporun uluslararası bir statü kazanması hedeflenmiştir. Rapor dört ana bölümden oluşmaktadır.

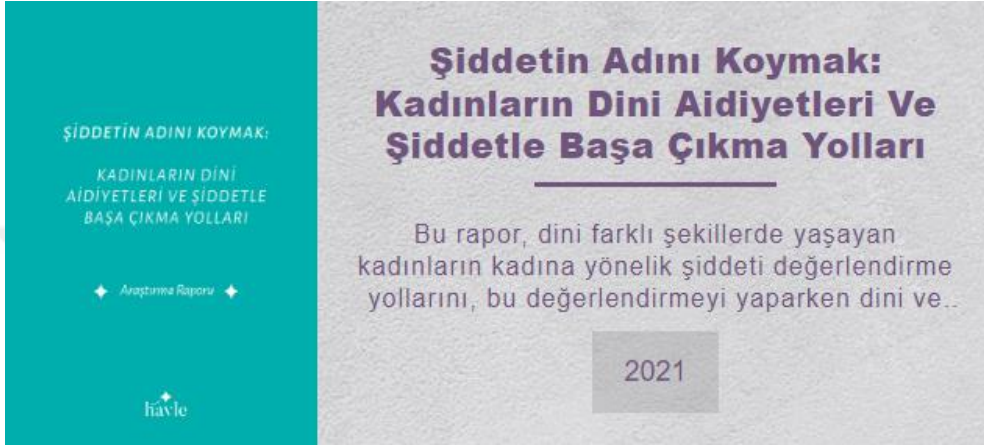
Bunlar; Giriş, Araştırma Sonuçları, Şehirlerden Bulgular, Sonuçlar ve Önerilerdir.

1 | GİRİŞ

Havle Kadın Derneği olarak bizler İslam dininin ataerkil yorumlarına alternatif olabilecek feminist yorumlar üretmeyi ve bu yorumları yaygınlaştırmayı hedefliyoruz. Toplumsal cinsiyet meseleleri konusunda yapılan İslami yorumların İslam’a içkin, kutsal ve sorgulanamaz olarak görülmesine karşı çıkıyor ve bu yorumların bireylerin ihtiyaçlarına, toplumsal değişimlere ve hukuk sistemlerine göre değişime açık olabileceğini savunuyoruz.

Giriş bölümünde yer alan bu paragrafta, derneğin İslam inancı ile İslam’ın ataerkil yorumları arasında net bir çizgi çizdiği görülmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine sebep olan ve ataerkil toplumlar tarafından zaman içinde İslam’a içkin hale “getirilen” bazı

uygulamaların değişmesi gerektiği ifade edilmiştir. Burada karşı gelinen sadece ataerkil toplumun normları değil, kanuni düzenlemelere de etki eden eşitsiz fikirlerdir. Tepki çekmesi muhtemel bu fikirleri açıklarken derneğin muğlak ifadelere başvurarak, olası saldırıları yumuşatmaya çalıştığı da görülmektedir. “Değişime açık olabileceğini savunmak” ifadesi bu noktada dikkat çekmektedir. “Değişime açıktır” yerine “açık olabilir” denmiş, ayrıca “değişime açık olabilirliği savunmak” ifadesi ile anlam daha da yumuşatılmıştır.

Şiddetin Adını Koymak: Kadınların Dini Aidiyetleri Ve Şiddetle Başa Çıkma Yolları

Bu rapor, dini farklı şekillerde yaşayan kadınların kadına yönelik şiddeti değerlendirme yollarını, bu değerlendirmeyi yaparken dini ve toplumsal değerlere nasıl referans verdiklerini veya vermediklerini, toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile toplumsal değerler arasındaki karmaşık ilişkileri anlamaya çalışan bir araştırmanın analizini içermektedir. Aynı zamanda bu araştırma ile kadınların şiddetle başa çıkma yolları ve şiddeti yaşarken kimlerin, hangi kurumların ya da düşüncelerin onlarla dayanıştığı veya yollarına taş koydukları da ortaya konmak istenmektedir. Havle Kadın Derneği, bir grup kadın tarafından kolektif bir şekilde yürütülen bu araştırmanın raporu ile Türkiye’de kadına yönelik şiddete dair üretilen bilgiyi genişletmeyi ve yaygınlaştırmayı, kendi bünyesinde yürüttüğü savunuculuk faaliyetlerini şekillendirmeyi ve böylelikle feminist mücadeleye katkı sunmayı amaçlamaktadır.

İndir (Türkçe)

Geri Dön

Sitede yer verilmiş olan 3. Rapor, kadına yönelik şiddetin dini aidiyetler ile bağlantısını araştırmaya ve kadınların şiddete karşı geliştirdikleri davranış biçimlerini anlamlandırmaya yöneliktir.

Raporun sunumunda özel bir görsel yer almamaktadır. Sol tarafta turkuaz zemin üzerine beyaz yazılar tercih edilmiştir. Bu görselde derneğin yenilenmiş logosunun yer aldığı

dikkat çekmektedir. Raporun özetlendiği kısımda yer alan metin, daha önce “Neler Yapıyoruz?” başlığı altında incelediğimiz metinle aynıdır. (Bkz. Sayfa 76.)

Raporun içeriğine bakıldığında, kadınların ataerkilliği içselleştirme ve dini kurallar ile bağdaştırma yönünde davranışlar sergiledikleri, şiddeti de bu tablonun bir parçası olarak normalleştirdikleri ifade edilmektedir. Bu noktada İslam ve ataerkillik arasına çizgi çekmek, kadınların şiddetin normal olmadığı yönünde bilinçlendirilmesini sağlamak, çözümün ise ancak şiddete feminist bir bakış açısıyla yaklaşıldığında mümkün olacağını anlatmak gereklidir. Dernek yapılan araştırmayı Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği'nin desteğiyle gerçekleştirmiştir. Raporun ilk kısımlarında araştırmaya katılan kadınların meslek, yaş, medeni hal ve eğitim durumlarını gösteren bir tablo bulunmaktadır. Daha sonra bu kadınların dine olan bağlılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Şiddet davranışına verilen tepkinin inanç ile bağlantısı bu sayede tespit edilmeye çalışılmıştır. Rapor ayrıca, şiddeti kategorize etmekte; Fiziksel şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddet, ekonomik şiddet gibi başlıklar altında ele almaktadır. Kadınların şiddet karşısında verdikleri en yaygın tepkiler ise “Dine Sarılmak”, “Kader ve İmtihan İnancı”, “Şiddetle Başa Çıkma ve Kendi Üzerine Düşünme Yolu Olarak Terapi”, “Evliliği Sürdürme Kararları” başlıkları altında incelenmektedir.

4. Sekme: “Feminist Bilgi Üretimi”

Sitede yer alan 4. Sekme “Feminist Bilgi Üretimi” adını taşımaktadır ve farklı yazarlar tarafından kaleme alınmış makale, röportaj, sunum ve raporlardan oluşmaktadır.

Feminist Bilgi Üretimi

Feminist bilgi üretimine katkıda bulunan yazılarınızı bekliyoruz →

[İslami Feminizm](#)[Feminizmin Yerelleşmesi](#)

Yerelleşmesi

19-20 ARALIK 2020

Feminizmin Yerelleşmesi

Almanya'da Göçmen Kadınların Eşten Bağımsız Oturma Hakkı Mücadelesi

Almanya, 2011 yılında imzaladığı İstanbul Sözleşmesi'ni ancak 2018 Şubat ayında yürürlüğe aldı. Ancak, sözleşmenin 59. maddesinin ikinci ve üçüncü paragrafının uygulanmasına çekince getirerek, Coç'u...

[İslami Feminizm](#)

Müslüman Aile Yasalarındaki "Ataerki DNAsı'nı Çözümlenmek - Edibener Üner

Neden ve nasıl Kuran'daki başka ayetler değil de 4-34 ayeti, evliliğin hukuki inşasının temel haline geldi? Niçin kavramik ve velayet (velilik) kavramları hala günümüz İkihiçbirine ve evlilikte eş...

[Devamını oku >](#)

Önerilen Yazılar

[Müslüman Aile Yasalarındaki "Ataerki DNAsı'nı...](#)[İslam ve Feminizm Kavuştuğunda 3](#)[İslam ve Feminizm Kavuştuğunda 2](#)[İslam ve Feminizm Kavuştuğunda 1](#)[Almanya'da Göçmen Kadınların Eşten Bağımsız...](#)[İslami Feminizm Sahada Mısı'da Aile Yasaları...](#)[Türkiye feminizminde gündemler, örgütlenme...](#)

Başlığın hemen altında yer alan “Feminist bilgi üretimine katkıda bulunan yazılarınızı bekliyoruz” cümlesi, samimi bir davet niteliğindedir. Dernek, yürütmeye çalıştığı faaliyetlerin, katılımcılarının ortaklığı ile zenginleşeceğini her fırsatta dile getirmiş ve dayanışma vurgusunu sürekli yinelemiştir. Bu sekmede kadınlardan istenen, kadın hakları konusunda bilgi üretmeleri ve paylaşımlarıdır.

Sitenin bu bölümünde yayınlanan yazılar “İslami Feminizm” ve “Feminizmin Yerelleşmesi” olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır. Sağ alt kısımda “Kelime ile arayın” butonu bulunmakta, ancak yazılar içinde anahtar kelime araması yapılamamaktadır. Sitenin bu fonksiyonu aktif değildir. Sekmenin ana sayfası, otomatik geçişli olarak tasarlanmıştır. Bu bölüme 4 yazı spotu yerleştirilmiştir.

Sitenin bu bölümünde yayınlanan 15 yazı bulunmaktadır. Bunlardan 3 tanesi İslami Feminizm, 12 tanesi Feminizmin Yerelleşmesi başlığı altında yer almaktadır. Feminizmin Yerelleşmesi başlığı altındaki yazıların tamamı, derneğin 19-20 Aralık 2020’de düzenlemiş olduğu Feminizmin Yerelleşmesi Konferansında yer alan konuşmacılara aittir.

Aşağıdaki tabloda yazıların kategorisi, başlıkları ve yazarları yer almaktadır.

İslami Feminizm	İslami ve Feminizm Kavuştuğunda – 3	Şehide Zehra Keleş
Feminizmin Yerelleşmesi	Takdim	Hilal Alkan
Feminizmin Yerelleşmesi	Yerelleşme Feminizme Giden Yoldur	Amina Wadud
Feminizmin Yerelleşmesi	Amerika’da Yaşayan Türkiyeli Göçmen Kadınların Cinsiyet Kurgularına Dair Görüşleri	Selen Artan
Feminizmin Yerelleşmesi	Çevre Direnişinden Umut Mekânına: Yırcalı Kadınların Mücadelesi	Sare Öztürk
Feminizmin Yerelleşmesi	Vaizelerin Kürtaj Fetvalarında Canlılık ve Hayatın İktidarı	Burcu Kalpaklıoğlu
Feminizmin Yerelleşmesi	Yerel Hareket İçerisinde Göçmen Kadın Olmak	Sultan Betül Kaya
Feminizmin Yerelleşmesi	Almanya’da Göçmen Kadınların Eşten Bağımsız Oturma Hakkı Mücadelesi	Elif Çiğdem Artan
Feminizmin Yerelleşmesi	İslami Feminizm Sahada: Mısır’da Aile Yasasını Reform Çabaları	Aslı Karaca
Feminizmin Yerelleşmesi	İslami Feminizm(ler)in İmkân ve Sınırları	Merve Küttük Kuriş
Feminizmin Yerelleşmesi	Feminizm(ler): Üniversite Öğrencilerinin Algıları Üzerine Bir İnceleme	Duygu Öztürk
Feminizmin Yerelleşmesi	Türkiye feminizminde gündemler, örgütlenme biçimleri ve siyaset stratejileri: ‘Sistem-dışı’ nı yeniden düşünmek	Selin Çağatay
Feminizmin Yerelleşmesi	2000’li yıllarda Türkiye’de feminist olmak	Feryal Saygılıgil

Tablo 10: Havle web Sitesinde Yer Alan Makaleler

İslam ve Feminizm Kavuştuğunda 1

Yazar: Şehide Zehra Keleş

22.02.2022

Çeviren notu:

McGill Üniversitesi İslami Çalışmalar Enstitüsü'nde İslam hukuku üzerine doktorasını tamamlamış ve şimdilerde Cape Town Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olan Fatima Seedat'ın 2013 yılında The Muslim World dergisinde yayınlanan makalesinin aceemic bir çevirisini İslami feminizme dair teorik bilginin Afrikası Türkiye'den Müslüman feminist kız kardeşlerimin ilgisine sunuyorum.

İSLAM VE FEMİNİZM KAVUŞTUĞUNDA¹, Fatima Seedat

İslam'da kadının rolü ve statüsüne dair normatif² bilgiden sıvışıp 1990'lara geldiğimizde, İslam'da toplumsal cinsiyet ve cinsiyet eşitliği çalışan Müslüman kadınlar kendilerini feminist sorgulama ile tarihsel olarak benzer bir çizgide buldu. Bu kadınlar, Müslüman kadınların haklarının küresel olarak gerilemesinin sorumluluğunu eski Müslüman toplulukların ve güncel Müslüman pratiklerin dayandığı ataerkil normlara yükleyordular. Bu söylemsel geçiş, yani Müslüman kadınların hayatına etki eden iki entelektüel paradigma olan İslam ve feminizmin yaklaşması, bu yaklaşmanın her iki paradigma için taşıdığı çok yönlü anlamları da açık edecek zengin ve değişken bir reaksiyonu kışkırtan İslami feminizm olarak teorize edildi. Bu makale, İslam ve feminizmin kavuşmasının uyandırdığı reaksiyonlara şöyle bir bakıp, bir analiz mahali ve Müslüman kadınların hayatında icrası mümkün bir pratik olan İslami feminizmi inşa etmeye ve yapısöküme uğratmaya yönelik çeşitli çabaları ana hatlarıyla değerlendiriyor. Feminist düşüncenin Müslüman kadınların mücadeleleri açısından değerini tartışmaya açmadan, İslam ve feminizmin yaklaşmasını İslami feminizm diyerek kolayca tek bir öbekte birleştirmeyi veya şişirmeyi eleştiriyor; iki entelektüel geleneğin çekimser kavuşmasını dikkatlice eklemeyi tercih ediyor. Yine bu makale, İslam ve feminizmin Müslüman kadınların eşitlik mücadelesini ileriye taşıma potansiyelini kabul ederken, bu yaklaşmanın iki gelenek arasındaki eleştirel mesafeyi devam ettiren bir yaklaşma olmasının faydalarına dikkat çekiyor. Bu yaklaşım; iki entelektüel gelenek arasındaki sınırlar yıkılsa da, farklılığın imkan dahilinde devam etmesine olanak tanıyacaktır.

Önerilen Yazılar

Müslüman Aile Yasalarındaki "Ataerki DNAsı"nı...

İslam ve Feminizm Kavuştuğunda 3

İslam ve Feminizm Kavuştuğunda 2

İslam ve Feminizm Kavuştuğunda 1

Almanya'da Göçmen Kadınların Eşiten Bağımsız...

İslami Feminizm Sahada: Mısır'da Aile Yasasını...

Türkiye feminizminde gündemler, örgütlenme...

Sitenin bu bölümünde yer alan ilkyazı McGill Üniversitesi İslami Çalışmalar Enstitüsü'nde İslam hukuku üzerine doktorasını tamamlamış ve şimdilerde Güney Afrika'da bulunan Cape Town Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olan Dr. Fatima Seedat'a aittir. 2013 yılında The Muslim World dergisinde yayınlanan "İslam ve Feminizm Kavuştuğunda" adlı makale, Şehide Zehra Keleş tarafından çevrilmiş ve üç bölüm halinde sitede yayınlanmıştır. Sayfada metnin giriş kısmına yer verilmiştir ve genel anlamda İslami Feminizmin doğuşu konu edilmektedir.

Metnin başında yer alan "Çevirenin Notu" başlıklı bölümde Türkiye'den "İslami feminizme dair teorik bilginin Afrikası" olarak bahsedilmektedir. İronik bir dil içeren bu bölümde, Türkiye'de İslami feminizmin henüz fazla gelişmemiş olduğuna, bu alandaki bilgilerin azlığına vurgu yapılmaktadır. Yazı ayrıca "Müslüman feminist kız kardeşlere" adanmıştır. "Sisters / Kız kardeşler" ifadesi feminizmin pek çok kolunda kabul görmekte, kadınların ortak sorunlar ile çevrelendiklerini ve birbirleri ile dayanışma içinde olmaları gerektiğini anlatmaktadır.

Metne eşlik eden görsel, yazının her üç kısmında da aynıdır. Sol üstte yazının başlığı konumlandırılmış, hemen altına yazarın adı yerleştirilmiştir. Sağ kısımda Havle logosunda yer alan kuyruklu yıldızlardan oluşan bir çember yer almaktadır. Çember 12 yıldızdan oluşturulmuştur. Zemin derneğin renklerinden biri olan turkuaz, yazılar ise beyazdır. Yıldızların çiziminde beyaz ve parlak turkuaz tercih edilmiştir. Beyaz çizgilere tebeşir efekti verilerek, konferansın eğitici yönüne vurgu yapılmıştır. Yıldızların bir araya gelişi açmakta olan bir çiçeği çağrıştırır. 12 adet olması çeşitli tahminlere sebep olsa da, net bir açıklama yapmak güçtür.

İslam'da toplumsal cinsiyet farklılığına dair eleştirel okumalar çoğunlukla İslam'ın doğuşuyla kendinden önceki toplumsal cinsiyet yanlılığını ıslah ettiği, bu yüzden de mutlaka kadınlar için bir özgürleşme kaynağı olduğu görüşünü norm olarak kabul eden İslami literatürün kıyısında kaldı. Bu anlatıda, İslam kadınların erkeklerle dinen eşitliğini tasdik eder, dolayısıyla Kuran ve Peygamberi örnek kadınların güçlenmesi için birer vasıta. Eşitlik kadın ve erkek rollerinin tamamlayıcılığı olarak tahayyül edilir; dolayısıyla onlar birbirlerine tam tamına denk gelecek şekilde yaratılmıştır ve toplumsal rollerle Müslümanca bir hayat sürmek için uyum sağlamak zorunda olduğumuz ilahi buyruklardır. Bu pozisyonda, İslam toplumunda kadının statüsünün diğer dini ve toplumsal sistemlere nazaran ilerici olduğu düşünülür. Böylece; Müslüman kadınların işine yarayacak şey Batı'nın radikal özgürlüklerindense -özellikle de feministlerin meydana attığı- İslam'ın normlarıdır. Bu yaklaşım İslam ve feminizmin yakınlaşmasına temelden karşı çıkar. Bu reddedişin politik alt metni İslam ve Avrupa (ya da daha geniş bir biçimde, Batı) arasındaki sömürgeci ilişkiyi; yani Batı'nın 19. Yüzyıldan bu yana süren İslami dünya üzerindeki siyasi ve ekonomik egemenliğini işaret eder.

Sayfanın devamında yazının giriş bölümü verilmiştir. Bu kısımda ele alınan düşünce, İslam dininin sanılanın aksine kadın ve erkek eşitliğini savunduğu; bu eşitliğin kadın ve erkeğin birbirine uyumu çerçevesinde gerçekleştiği, Müslüman kadınların Batılı normlarla şekillenmiş feminizm anlayışından ziyade, kendilerine özgü bir hak arayışına ihtiyaçları olduğudur. Yazı İslam ve Feminizmin bir araya gelişindeki düşünsel güçlüklerle de değinir. Yazının devamında Afsaneh Najmadi, Ziba Mir-Hosseini ve Valentine Moghadam gibi İranlı sosyolog ve tarihçilerin İslami feminizm konusundaki ilk teorik bilgilerin ve kaynakların

öncüsü olduğu belirtilmiştir. Bu yazarların fikirlerine yazının kalan kısmında da yer verilmiştir.

İslam ve Feminizm Kavuştuğunda 2

Yazar: Şehide Zehra Keleş

22.02.2022

Miriam Cooke

Kısa ve öz bir biçimde söylemek gerekirse, Cooke İslami feminizmi bugüne kadar görmediğimiz bir rahatlıkla formüle eder. İslam ve feminizm ve bu ikisinin yaklaşımının doğası üzerine yapılan daha önceki çalışmalardan farklı olarak, Cooke İslami feminizmin öncelikle var olduğunu, daha sonra da ne olduğunu ve nasıl işlediğini göstermek için bizzat Arap kadınların ürettiği literatürü kullandı. Cooke'a göre, İslami feminizm en başta direkt olarak Kuran ve Sünnete dayanan bir yaklaşıma bel bağlar, dolayısıyla din alimlerini ve otoritesini devre dışı bırakır. İkincil olarak da, İslami feminizm Müslüman toplumlarda sosyal adalet mücadelesinin kaynağı olarak dine başvurur. Bu iki analiz noktası erkek merkezci okumaların faniliğine* meydan okur ve klasik kaynakları müspet bir toplumsal cinsiyet okumasına tabi tutar. Cooke bununla da kalmaz, İslami feminizmin yine de "tutarlı bir kimlik" değil, umulmadık ve bağlamsal olarak belirlenmiş, stratejik bir kendi kendini konumlandırma olduğunu ileri sürer. Ona göre bu, görünürde bağdaşamaz olan çeşitli ideolojik yapıları dair benzer taahhütlerin mümkün olduğu bir çerçeve oluşturan, çok yönlü bir eleştiri stratejisidir.

Anlatı Arap kadınlarla, sömürge sonrası direniş ve Arap diliyle sınırlı olsa da, Cooke analizine muhtelif toplumsal cinsiyet politikalarından gelen Arap kadınları -Fatima Mernissi ve Zeynep el-Gazali gibi- da dahil etmiştir. Bu, Cooke'nin İslami feminizm analizi ile uyumlu çok geniş bir sahanın varlığına işaret etse de, İslami feminizmin modern Müslüman kadınların toplumsal cinsiyet çalışmalarının pek çok vechesine uygulanabileceğini öne süren Cooke İslami feminizmi Arap kadınların modernite diskurları ile özdeşleştirir. Nihayetinde, Cooke'in yaklaşımı daha önce Najmabadi ve Mir-Hosseini'de gördüğümüz refleksif yaklaşımla keskin bir tezat oluşturur. Aşağıda bahsettiğim Margot Badran ise Müslüman kadınlar için daha özgül bir feminizm formüle ederek alışılmışın dışına çıkar.

Margot Badran

Önerilen Yazılar

- Müslüman Aile Yasalarındaki "Ataerki DNAs"ıni...
- İslam ve Feminizm Kavuştuğunda 3
- İslam ve Feminizm Kavuştuğunda 2
- İslam ve Feminizm Kavuştuğunda 1
- Almanya'da Göçmen Kadınların Eşiten Bağımsız...
- İslami Feminizm Sahada: Mısır'da Aile Yasasını...
- Türkiye feminizminde gündemler, örgütlenme...

Makalenin ikinci kısmı, aynı formatta yerleştirilmiştir. Şehide Zehra Keleş tarafından çevrilmiş olan metinde, İranlı yazarlardan Miriam Cooke, Margot Badran ve Güney Afrikalı Na'eem Jenah'ın İslami feminizm hakkındaki düşünceleri yer almaktadır. Yazıda Na'eem Jenah'ın fikir ve düşüncelerinin bulunması İslami feminizm konusunda görüş bildiren bir erkeğin olması bakımından ilgi çekici olmuştur.

"En başta, toplumsal cinsiyet eşitliğinin toplumun yapısını şekillendiren bir ilke olması için verilen mücadelenin silahı olmayı sürdürürken; toplumsal cinsiyet ilişkileri için bir ideal sunmada Kuran ve sünnetten yararlanmaktan vazgeçmeyen bir ideoloji diyebiliriz. İkincil olarak da, İslami feminizm Müslüman kadınların ve erkeklerin bu ideolojiye dayanarak verdiği kadın kurtuluş mücadelesidir."

Na'eem Jenah'ın fikirlerinde en ilgi çekici nokta, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile savaşırken kadın ve erkeklerin birlikte mücadele etmeleri gerektiğini belirtmesidir. Ayrıca İslami feminizmi Kur'an ve sünnetten ayrılmayan bir ideoloji olarak tanımlamaktadır.

Yazının devamında yukarıda adları geçen yazarların İslami feminizm konusundaki düşüncelerine ve bu düşüncelerin birbirleriyle olan etkileşimlerine yer verilmiştir. Ancak makalenin geneli, feminizm konusunda asgari bilgiye sahip okurlar için oldukça karmaşıktır.

İslam ve Feminizm Kavuştuğunda 3

Yazar: Şehide Zehra Keleş

22.02.2022

Etikete Direnmek

wedud ve Barlas'ın sunduğu Kuran'ın toplumsal cinsiyet kritiği sıklıkla feminist olarak nitelendirilir, dolayısıyla feminizmle ilişkilendirilen hem alçaltıcı hem övgü dolu çağrışımın yükünü taşırlar. İki Müslümanların İslam'a ihanet ve Batılı değerleri sorgusuz sualsiz benimsemekle özdeşleştirilen feminist analize karşı çıkışlarından, diğeriyse hem Müslümanların hem de gayri-Müslimlerin dinin feministçe okunmasına verdikleri destekten ileri gelir. İster melhmetek isterse de mahkum etmek niyetiyle olsun, bu iki isim feminist olarak etiketlenmeye yine de karşı çıktılar. Her ikisi de müspet toplumsal cinsiyet analizlerini feminist değil imani bir motivasyonla yaptıklarını savundular. wedud kendi açmazını ve bununla nasıl uzlaştığını şöyle özetler:

"Artık Üçüncü Dünya feminizmini, feminizmin sözü edilen diğer tüm eklemlemelerini ve felsefi atılımlarını Feminizmin batılı kökenlerine referans vermeden kurmak mümkün değil. İşte bu yüzden kendi pozisyonumu hala imani[1] ve feminizm yanlısı olarak tarif ediyorum. Diğerlerinin bana attığı kategori ile uyumlu olarak çalışmalarım kesinlikle feminist olsa da, kendimi öne "Müslüman" sıfatını iliştiyerek de olsa feminist olarak tanımlamayı hala reddediyorum. Bunun sebebi feminist metodolojilere başvururken inanç ve kutsala dair yaptığım vurgunun öncelikli motivasyonum olmasıdır."

wedud feminizm ve onun "Batılı kökenleri" arasındaki paralelliğin kaçınılmazlığını, kendisinin giriştiği pazarlığın onu feminist metodolojiden değil, bir siyasi proje olan feminizmden, diğer bir deyişle feminist hegemonyalardan uzaklaştırdığını açıklar. Onun bu karşı çıkışı feminist düşünce ile, daha önceki çalışmalarında "kadın deneyiminin içinden okumak" olarak bahsettiği yönelim arasında bir ayırım gözetir. Bu yüzden, "önüne İslami sıfatı iliştiirse de" kendisini feminist olarak nitelendirmekten kaçınıp, çalışmalarını feminizm yanlısı ve imani olarak tanımlar.

wedud'un kendini feminizmden ayrı tutma gerekçeleri o kadar da net değildir. Bu yüzden çabucak şöyle bir tahminde bulunabiliriz: Müslüman toplumlar halen sömürgeci feminizmin ağır yükünü taşıırken, feminist diskur ile arasına mesafe

Önerilen Yazılar

Müslüman Aile Yasalarındaki "Ataerki DNAsı'nı..."

İslam ve Feminizm Kavuştuğunda 3

İslam ve Feminizm Kavuştuğunda 2

İslam ve Feminizm Kavuştuğunda 1

Almanya'da Göçmen Kadınların Eşten Bağımsız...

İslami Feminizm Sahada: Mısır'da Aile Yasasını...

Türkiye feminizminde gündemler, örgütlenme...

"İslam ve Feminizm Kavuştuğunda" başlıklı çalışmanın üçüncü ve son bölümü, aynı kişi tarafından Türkçeleştirilmiştir ve sayfaya yerleştirilme biçimi de önceli bölümler ile aynıdır.

Yazı, farklı düşünür ve sosyologların fikirlerine yer vermektedir. Ancak söz konusu fikirler düzen olarak dağınık, dil olarak karmaşık bir şekilde kağıda dökülmüştür. Bu nedenle, yazının 2. Bölümü gibi, 3. Bölüm de platformu yeni keşfeden okurlar için zorlayıcıdır.

Feminizmin Yerelleşmesi başlığı altında toplanan 12 yazı bulunmaktadır. Tüm yazılar, derneğin sıklıkla kullandığı, kadın figürleri içeren görsel ile desteklenmiş, tasarıma yazının içeriğine dair kısa bir özet eklenmiştir.

ninizmin
elleşmesi

ALIN 2020

Feminizmin Yerelleşmesi

Takdim - Hilal Alkan

Havle Derneği'nin 19-20 Aralık 2020'de düzenlediği Feminizmin Yerelleşmesi Konferansı, dönemin şartları gereği online olarak gerçekleşti. Covid-19 salgınının gündelik dünyalarımızı küçültüp kaygılarını

Devamını oku >

Takdim

Yazar: Hilal Alkan

19 Aralık 2020

Havle Derneği'nin 19-20 Aralık 2020'de düzenlediği Feminizmin Yerelleşmesi Konferansı, dönemin şartları gereği online olarak gerçekleşti. Covid-19 salgınının gündelik dünyalarımızı küçültüp kaygılarımızı küreselleştirdiği bir zamanda yüzlerce kadın yorgunluk bilmeden bilgisayarlarımızın, telefonlarımızın aracılığıyla buluştuk. En uzun gecenin hemen öncesinde, içimize türlü karanlık çökmüşken fiziksel uzaklığın böyle bir yakınlığı mümkün kıldığını görerek aydınlandık. O iki gün boyunca 300'den fazla kadınla birlikteydik. Feminist buluşmaların en güzel taraflarından olan 'yanyana durursak dağları yerinden oynatabiliriz' hissini aramızdaki mesafelere rağmen yaşadık.

Bu başlık altında yer alan yazıların ilki Hilal Alkan imzasını taşımaktadır. Kullanılan metin daha önce “Neler Yapıyoruz?” başlığı altında incelenmiş olan metnin aynısıdır. (Bkz. Sayfa 81.)

Bu makalenin ilk taslağı “Takdim” başlığıyla, Havle Kadın Derneği'nin düzenlediği “Feminizmin Yerelleşmesi” adlı konferansta, 19 Aralık 2020 tarihinde sunulmuştur. *Feminizmin Yerelleşmesi* konferansımızın diğer metinlerine ulaşmak için [buraya](#) tıklayabilirsiniz.

Etiketler: [feminizmin yerelleşmesi](#) [feminizmin yerelleşmesi konferansı](#)

Paylaş [f](#) [e](#) [t](#) [in](#)

Yazının bitiminde, konferans ile ilgili diğer dokümanlara ulaşmayı sağlayacak bir yönlendirme butonu yer almaktadır. Yazı “Feminizmin yerelleşmesi” ve “Feminizmin yerelleşmesi konferansı” etiketlerine sahiptir. Feminizmin yerelleşmesi, derneğin web sitesinde en çok geçen söz öbeğidir. Dernek bu fikri bir olmazsa olmaz olarak görmekte ve sıklıkla yinelemektedir.

**Feminizmin
Yerelleşmesi**
19-20 ARALIK 2020

Feminizmin Yerelleşmesi

Yerelleşme Feminizme Giden Yoldur - amina wadud

Müslüman kadınlar konuşur. Müslüman kadınlar tüm İslam tarihi boyunca konuşmuş olsa da, artık sesleri kiteselleşmiştir. Bu kiteselleşme, bu ivmenin durmayacağını veya yön değiştirmeyeceğini

[Devamını oku >](#)

En iyi şekilde seküler Müslüman feminizm olarak tanımlayabileceğimiz bir ses, kadın haklarıyla ilgili Batı liberal söylemlerinde baskın olan bir feminizm modelini izledi. Birçok iyi ve gerekli özelliğine rağmen feminizmin bu ifadesinin yerelleşmesi incelenmemişti. Yine de bu ses, evrensel olduğu iddiasında bulundu. Aslında, tüm feminizm gibi, onun inşasına ve tanıtımına en fazla katılabilenleri merkeze aldı: yani, küresel kuzeyden gelen beyaz, orta ve üst sınıf, eğitilmiş kadınları. Öyleyse, örneğin selefim Soujourner Truth “Ben kadın değil miyim?” diye sorduğunda, bu soruyu

Bu bölümde yer alan ikinci yazı “Yerelleşme Feminizme Giden Yoldur” adını taşımaktadır ve Amina Wadud tarafından kaleme alınmıştır. 1995 yılında Pekin’de düzenlenen Dünya Kadın Konferansına “Sisters in İslam / İslam’da Kız Kardeşler”adlı sivil toplum kuruluşunun temsilcisi olarak katılmış olan Wadud’un İslami feminizm hakkındaki görüşleri yazının ana temasını oluşturmaktadır.

ninizmin
elleşmesi
AĞIR 2018

Feminizmin Yerelleşmesi

Amerika’da Yaşayan Tükiyeli Göçmen Kadınların Cinsiyet Kurgularına Dair Görüşleri - Selen Artan

Bu yazıda doktora araştırmam sırasında görüştüğüm, Amerika’da yaşayan Tükiyeli göçmen kadınların cinsiyet kurgularını ve cinsiyet eşitliğine dair görüşlerini ele alıyorum. Ağırlıklı olarak birinci ku

[Devamını oku >](#)

Burada kısaca anlatmaya çalıştığım argümanları özetlemem gerekirse, ABD’ye göç eden birinci kuşak kadınların, Türkiye’deki sosyalizasyon süreçleri neticesinde edindikleri cinsiyet kurgularının ABD’de değişime uğradığını söylemek mümkün değil. Öte yandan, kadın-erkek eşitliğine söylemsel seviyede karşı çıksalar da, gündelik deneyimler üzerinden eşitlik talebinde bulduklarını gözlemliyoruz. Ama Amerikan toplumunda cinselliğin denetimi söz konusu olduğunda bunun ağırlıklı olarak “kadınlık meselesi” olarak ele alındığını ve bu haliyle cinsiyetler arasında tekrar bir sınır çizildiğini söylemek mümkün.

Sayfada yer alan 3. yazı, “Amerika’da Yaşayan Türk Göçmen Kadınların Cinsiyet Kurgularına Dair Görüşleri” adını taşımaktadır ve Selen Artan tarafından yazılmıştır. Yazarın doktora çalışmasının bir özeti olan makale, ABD’ye göç etmiş birinci kuşak kadınların ideolojik olarak feminizme uzak olsalar da, yaşamsal pratikler içinde kadın – erkek eşitliğinden yana tavır aldıklarını ortaya koymaktadır.

ninizmin
elleşmesi
ALIN 2020

Feminizmin Yerelleşmesi

Çevre Direnişinden Umut Mekânına: Yırcalı Kadınların Mücadelesi - Sare Öztürk

Taşlar, Tökezlemeler ve Vazgeçmeme “Ne olacağını da ne zaman ve nasıl olacağını da bilmiyoruz ve o belirsizlik umudumuzun mekanını oluşturuyor.” Rebecca Solnit (2018:22) Yırca Köyü’nde iki müca

[Devamını oku >](#)

Manisa Soma’ya bağlı Yırca Köyü, 2014 yılında kömürlü termik santral yapılması amacıyla kesilen 6600 zeytin ağacı ile gündeme gelir. Santral istemeyen köylü “Zeytinime Dokunma” diyerek elli gün boyunca dirense de zeytin ağaçlarının kesilmesine engel olamaz, ancak termik santralin yapımını engellemeyi başarır. Direniş sırasında kadınlar hem varlıkları hem de direniş biçimleri ile mücadelenin ağırlık merkezini oluştururlar. Geçimin tarımla sağlanması, kadın emeği, tarımın kadınlaşması ve zeytin ile kurulan duygusal bağ kadınların direniş pratiklerine, sözlerine yansır:

“Biz kendi toprağımıza giremiyoruz”

“Siz yemeğinize ne koyuyorsunuz da bunu kestiniz, nasıl kesiyorsunuz?”

“Bu zeytini nasıl yiyeceksiniz?”

“Bizim ata toprağımızdan başka bir şeyimiz yok, biz ne yaparız topraksız?”

Yırcalı kadınlar termik santrale direnerek hayatlarına sahip çıkmaya çalışırlar. Mevcut termik santralden kaynaklı KOAH, astım ve kanser gibi hastalıklar köyde artmıştır. Başka bir santralin daha yapılmasının doğrudan ölüm anlamına geldiğinden kadınlar yaşamı savunur. Kendisi de astım hastası olan Yırcalı bir kadın köydeki durumu şu sözlerle anlatıyor:

Sayfadaki 4. Yazı, “Çevre Direnişinden Umut Mekânına: Yırcalı Kadınların Mücadelesi” adını taşımaktadır ve Sare Öztürk tarafından kaleme alınmıştır. Yazının spot kısmında Amerikalı feminist yazar Rebecca Solnit’in bir sözüne atıfta bulunulmuş; aktivist bir tavrı betimleyen bu sözler ile Yırcalı kadınların sürdürdüğü direniş arasında bağ kurulmuştur. Metnin devamında Yırca’da yaşanan sorun tanımlanmakta, kesilen zeytin ağaçları ve bölgede artan sağlık sorunları hakkında bilgi verilmekte, kadınların çevreci bir hareket içinde gösterdikleri dayanışmaya vurgu yapılmaktadır.

Yazıda sıklıkla yinelenen kadın – toprak bağı dikkati çekmekte; üretkenlik, doğurganlık, kök salma, besleme gibi kavramlar aracılığıyla söz konusu bağ güçlendirilmektedir.

Umut Mekânı Olarak Sabun Evi

34 kadın bir araya gelerek köydeki eski bir taş evi atölyeye dönüştürüp sabun evini kurarlar. Bu mekânın kadın emeği ile kurulmuş olması, dayanışma ile temellenmesi ve kolektif üretimin ilke olarak benimsenmesi başlıca özellikleridir. Sabun üretilip satışlarını yapan kadınlar elde ettikleri gelir ile sabun evini inşa ederler. Bu nedenle de kadın emeği ile kuruldu diyebiliriz. Kuruluş süreci tamamlanana kadar kadınların sabun üretiminden bireysel olarak maddi kazanç sağlayamadıklarını söyleyebiliriz. Bu süreçte kadınların kocalardan ya da aile reislerinden herhangi bir maddi destek almamaları önemli bir etken. Bu durum köydeki erkeklerin mekâna mesafelenmelerini sağlamakta. Dolayısıyla kadınların emeğinde ya da kazançlarında erkekler kendilerine pay biçmiyor, emeğe el koyamıyorlar.

Metnin devamında, Yırcalı kadınların bir başka girişimi olan Sabun Evinden bahsedilmektedir. Sabun yapımı konusunda kolektif üretim, erkeklerden emek ya da para yardımı almama, kişisel çıkar sağlamama gibi noktalara vurgu yapılmıştır. Ayrıca bu üretim alanının özgürleştirici etkisinden de bahsedilmiştir. Erkeklerin kabul edilmediği bu alanın kadın emeği üzerindeki erkek sömürsünü uzaklaştırdığından bahsedilmiştir.

ninizmin
elleşmesi
ALIN 2020

Feminizmin Yerelleşmesi

Vaizelerin Kürtaj Fetvalarında Canlılık ve Hayatın İktidarı - Burcu Kalpaklıoğlu

Bu konuşmada kürtaj üzerine bu coğrafyada verilen fetvaların tarihsel olarak değişimini analiz ederek, İstanbul Müftülüğü'ne bağlı Alo Fetva Hattı'nda dini sorulara cevap veren vaizelerin kürtajla ilg

Devamını oku >

cevaplar veriliyor olması ilgimi çekmişti. Daha iyi anlaşılması için bir vaizenin anlattığı bir tavsiyeyi örnek vereyim. Görüşmelerden birinde, ertesi gün için doktordan kürtaj randevusu almış; fakat ciddi bir suçluluk duyan bir kadın arıyor. Vaize ona neden kürtaj olmak istediğini sorunca kadın, on bir aylık bir bebeği olduğunu, kocasının çok sorumsuz olduğunu ve kendisinin depresyonda olduğunu söylüyor. Vaize de "Madem öyle, depresyondasın ve kocan sorumsuz, neden on bir aylık bebeğini öldürmüyorsun?" diye soruyor. Ve kadın kürtaj olmaktan vazgeçiyor. Burada vaizenin verdiği fetvanın doğruluğunu veya yanlışlığını tartışmıyorum, sadece vurgulamak istediğim nokta, fetvanın katılığı ve kürtajın bir cinayetle eşdeğer olarak görülmesi. Bu konuda fetvalar o kadar net ki, ertesi gün hapına dahi izin verilmiyor, çünkü hapın alındığı vakitte sperm ile yumurtanın birleşmiş olması ihtimali göz önünde bulunduruluyor. Vaizelere göre zaman konusunda bir sınır çizmek çok zor ve ertesi gün fetüse müdahale etmekle, 3 ay sonra müdahale etmek arasında, ya da doğup on bir aylık olduğunda onu öldürmek arasında hiçbir fark yok. Vaizelere fetvanın arkasındaki akıl yürütmeyi

Sayfada yer alan 5. Yazı, "Vaizelerin Kürtaj Fetvalarında Canlılık ve Hayatın İktidarı" başlığını taşımaktadır ve Burcu Kalpaklıoğlu tarafından yazılmıştır. Kürtaj konusunda dini otoritelerin görüşlerinin zaman içinde ne şekilde değiştiğini ele alan yazar, Diyanet İşleri Başkanlığı'na ait "Alo Fetva" hattına yöneltilmiş soruları, verilen cevapları irdelemiş ve eleştirmiştir. Yazıda yer verilen kürtajın cinayet ile bir tutulması, ertesi gün hapı alınmasına bile izin verilmemesi gibi örnekler çarpıcıdır.

konusunda bir bilim yazının için 2017 yılında yayınlanan fetve hakkında emirine, ve ay ve ma hakkında emir aradında, ya da doğup on bir aylık olduğunda onu öldürmek arasında hiçbir fark yok. Vaizelere fetvanın arkasındaki akıl yürütmeyi sorduğumda, bana eskiden 120. günde ruhun bedene girdiği dolayısıyla ancak o zaman fetüsün canlılığa sahip olduğunun düşünüldüğünü, fakat ultrason teknolojisiyle birlikte artık modern tıbbın fetüsün kalp atışını duyup hareketini görebildiğini ve bu yüzden fetüsün canlı ve potansiyel bir insan olduğunu düşündüklerini ifade ediyorlardı.

Metnin devamında, ultrason teknolojisinden önce 3 aya (120 gün) kadar kürtaja izin verildiği, çünkü ruhun bedene 120.günden itibaren girdiğinin düşünüldüğü anlatılmaktadır. Şu anda ise fetüsün daha erken dönemde hareketi ve kalp atışı fark edilebilmektedir. İslam otoritelerine göre teknolojinin gelişmesi ile birlikte kürtaj imkansız hale gelmiştir.

Feminizmin Yerelleşmesi

19-20 ARALIK 2020

Feminizmin Yerelleşmesi

Yerel Hareket İçerisinde Göçmen Kadın Olmak - Sultan Betül Kaya

Yüzyıllar boyunca var olan göç olgusu, ülkelerin ekonomi, siyasi ve toplumsal dinamiklerini, bireylerinse benlik, kimlik, algı ve tutumlarını etkilemektedir. Göç literatürüne bakıldığında göç olgu

[Devamını oku >](#)

Mülakatlara, göçmen kadınlara neden göç ettikleri; göç ederken hangi zorluklarla karşılaştıkları ve bu zorluklarla nasıl baş ettiklerine dair sorular sorularak başlanmıştır. Bütün katılımcılar, göç kararını almadan önce, yeni bir ülkede yabancı bir kadın olarak yaşamanın tedirginliğini yaşadıklarını söylemişlerdir. Ancak bu tedirginlik ve korkunun yanı sıra yeni bir hayat imkanı, ekonomik ve sosyal refah seviyesinin artması umudu onları göç kararını almaya itmiştir. Katılımcılar, göç kararını almalarında, öncelikle ekonomik faktörlerin, ikinci olarak ise ülkelerindeki huzursuz ve güvensiz ortamın önemli rol oynadığını belirtmişlerdir. Eski Sovyetler Birliği, Ortadoğu ülkeleri, Yunanistan ve

Sayfada yer alan 6. Yazı, “Yerel Hareket İçerisinde Göçmen Kadın Olmak” adını taşımaktadır ve Sultan Betül Kaya tarafından yazılmıştır. 21 göçmen kadına benlik ve toplumsal cinsiyet algılarıyla ilgili sorular sorulmuş ve makale alınan cevapların analizi ile oluşturulmuştur. Göçün sebepleri arasında ekonomik güçlükler ve güvenlik problemleri öne çıkmaktadır.

Feminizmin Yerelleşmesi

19-20 AĞUSTOS 2020

Feminizmin Yerelleşmesi

Almanya'da Göçmen Kadınların Eşten Bağımsız Oturma Hakkı Mücadelesi - Elif Çiğdem Artan

Almanya, 2011 yılında imzaladığı İstanbul Sözleşmesi'ni ancak 2018 Şubat ayında yürürlüğe aldı. Ancak, sözleşmenin 59. maddesinin ikinci ve üçüncü paragrafının uygulanmasına çekince getirerek. Göç ve

[Devamını oku >](#)

Almanya, 2011 yılında imzaladığı İstanbul Sözleşmesi'ni ancak 2018 Şubat ayında yürürlüğe aldı. Ancak, sözleşmenin 59. maddesinin ikinci ve üçüncü paragrafının uygulanmasına çekince getirerek. Göç ve Sığınma Bölümü altında yer alan Madde 59, ikametgâh durumu iç hukuk tarafından tanınan eş veya birlikte yaşanan bireye bağlı olan ev içi şiddet mağdurlarına, evliliğin veya ilişkinin bozulması durumunda eşten bağımsız oturma izninin verilmesini ön görüyor. 59. maddenin birinci paragrafı, evliliğin veya ilişkinin süresini dikkate almaksızın eşten bağımsız oturma izninin verilmesi; ikinci paragrafı, şiddet mağdurun sınır dışı işlemlerini bağımsız oturma izni için başvurularına olanak sağlayacak şekilde durdurulması; üçüncü paragrafı, şiddet mağdurunun yasal süreci devam ediyorsa ya da bir kadın sığınma evinde kalıyorsa yenilenebilir oturma izni verilmesi; dördüncü ve son paragrafı da şiddet mağduru zorla evlilik sonucunda başka bir ülkeye götürülmesi durumunda oturma hakkını kaybederse, izinlerinin geri temin edilmesi için sözleşmenin taraf devletlerine yükümlülükler getiriyor.

Sayfada yer alan 7. Yazı “Almanya’da Göçmen Kadınların Eşten Bağımsız Oturma Hakkı Mücadelesi” başlığını taşımaktadır ve Elif Çiğdem Artan tarafından kaleme alınmıştır.

Makalenin ana konusu, Almanya’da yaşamakta olan kadınların eşlerinden ayrılma durumunda oturma izinlerinin devamının sağlanmasıdır. İstanbul sözleşmesinin 59. Maddesinin sözleşmeye imza atmış devletlerin oturma hakkı konusundaki yükümlülüklerinden bahsedilmekte, Almanya özelinde örnekler verilmektedir. Göçmen kadınlar için oldukça hassas olan bu mesele, Almanya gibi gelişmiş bir ülke için bile tamamen çözülmüş değildir. Yazıda Almanya’nın bu konu sebebiyle sözleşmeyi uygulamaktan 7 yıl geri durduğu ifade edilmektedir.

Feminizmin Yerelleşmesi

19-20 AĞUSTOS 2020

Feminizmin Yerelleşmesi

İslami Feminizm Sahada: Mısır’da Aile Yasasını Reform Çabaları - Aslı Karaca

Bu konuşmada Mısır’da İslami feminizmin fiilen hayat bulduğu bir alan olan aile yasası reformlarından ve kadınların çabalarından bahsedeceğim. Aile yasasının tarihi olarak dine dayandığı ülkeler

[Devamını oku >](#)

Mısırlı Müslümanlar için İslami şeriate dayanan aile yasaları [*el-kavanin el-ahval el-şahsiyye*] erkeklerin çok eşliliğine ve erkeğin tek taraflı boşamasına izin veriyor. Bunlarla beraber kadının boşanma hakkı, nafaka, velayet ve erkeğin ailede kavvamlığı ile kadının itaati meseleleri Mısırlı kadınlar arasında yüzyıllardır tartışılan konular arasında bulunuyor. Erkeğin kavvamlığı genel olarak kadının erkek bir "veli"nin izni olmadan bazı eylemleri gerçekleştirememesi olarak uygulanıyor. Bu içerikle aile yasaları kadınların hem özel hem kamusal alandaki haklarına işaret ediyor. Bu yasaları çalışırken, kadınların İslami fıkhi ve içtihadı üretebilme, üretebilmeyi bırakın, bu alanda tartışabilmeye yetki ve güçlerinin olup olmadığını da görebiliyoruz.

Sayfada yer alan 8. Yazı "İslami Feminizm Sahada: Mısır'da Aile Yasasını Reform Çabaları" adını taşımaktadır ve Aslı Karaca tarafından yazılmıştır. Yazı genel olarak şeriate göre düzenlenen Mısır yasalarının kadını mağdur eden yapısı ile ilgilidir. Kadının yaşamının erkeğe tabi oluşu "veli" ifadesi ile belirginleştirilmiştir. Kadın, gözetime ihtiyacı olan bir çocuk muamelesi görmekte, birey olarak kabul edilmemektedir. Ayrıca evlilik, boşanma, nafaka alma, velayet gibi konularda Mısırlı kadınların uğradıkları haksızlıklar dile getirilmektedir.

Özetle, Mısır'da İslami feminizm sahada oldukça zorlanıyor. Akademik çalışmalar zengin, fakat bunların genele yayılması devlet ya da kurumsal destek olmadan oldukça güç. Muhafazakar Müslüman Kardeşler ile otoriter askeri hükümetler arasında kalan Mısırlı kadınlar ve kadın hakları dernekleri sıkıntılı zamanlar geçiriyor. 2016'dan beri yurtdışından fon alan muhalif kadın derneklerinin mali varlıkları dondurulmuş durumda ve yöneticileri de seyahat yasağında. Siyasi kutuplaşma ve baskı nedeniyle İslami feminizmin öncelik kazanmasının ve topluma inmesinin zorlaştığını görmekteyiz.

Metnin devamında, şu an Mısır'daki siyasi iklimin, İslami feminizm üzerine çalışılmasını çok zorlaştırdığı belirtilmektedir. Yazının bu bölümünde dikkat çeken noktalardan biri de az sayıda feminist oluşumun yurt dışından fon alarak faaliyetlerini sürdürmeye çalıştığıdır.

Feminizmin Yerelleşmesi

11-20 ARALIK 2020

Feminizmin Yerelleşmesi

İslami Feminizm(ler)in İmkan ve Sınırları - Merve Kütük Kuriş

Bu konuşmada 1990'lar itibarıyla akademide ve sosyal hareketler alanında ivme kazanmış İslami feminizm(ler) literatüründen bahsedeceğim. Kurucu isimler oralar nitelendirdiğimiz amina wadud, Asma Barla

[Devamını oku >](#)

Peki İslami feminizm(ler)i nasıl tanımlıyoruz? İslami feminizm, Müslüman kadınların tefsir, fıkıh ve hadis çalışmaları yoluyla ataerkil tahakküme karşı direnme ve İslam içerisinden eşitlik arama çabası olarak tanımlanabilir. Bir akademik ve teolojik hareket olduğu kadar, bir sosyal hareketten de bahsettiğimiz altını çizelim. Ancak ben bugün aktivizm

İslami feminizmin üç temel argümanı şöyle sıralanabilir: (a) kadın ve erkeğin ontolojik eşitliği; (b) İslam hukukunun dinamik yapısı gereği kadın-erkek ilişkilerini düzenlemede yeni bir içtihadın gerekliliği; (c) bilgi üreten iktidar odakları olarak erkek merkezliliğinin yıkılarak Müslüman kadının İslami kaynaklara eşit erişim ve yorum yetkisi kazanması.

Sayfada yer alan 9. Yazı “İslami Feminizm(ler)in İmkan ve Sınırları” adını taşımaktadır ve Merve Kütük Kuriş tarafından yazılmıştır. Yazıda İslami feminizm literatüründen ve İslami Feminizmin kavramsal çerçevesinden bahsedilmekte, konu akademik bir dille ele alınmaktadır. İslami feminizmin kuramcı öncüleri tanıtılmakta ve bu ideolojinin üç temel argümanından bahsedilmektedir. Yukarıdaki paragraf yazının en anlaşılır ve sade bölümüdür. Yazar İslam hukukunun değişken olduğunu ve kadın – erkek ilişkilerinin yeni görüşler ışığında değiştirilebileceğini savunmuş; bunu da İslami feminizmin üç temel argümanından birisi olarak görmüştür.

**ninizmin
elleşmesi**
ALIN 2020

Feminizmin Yerelleşmesi

Feminizm(ler): Üniversite Öğrencilerinin Algıları Üzerine Bir İnceleme - Duygu Öztürk

Öncelikle, bu çalışmanın çıkış noktasıyla başlamak isterim. İnsanların kafalarındaki feminizm algıları bir süredir kafamı kurcalıyordu. Akademik ortamlarda bile, ki sosyal bilimler alanından bahsediyorum

[Devamını oku >](#)

Öncelikle, bu çalışmanın çıkış noktasıyla başlamak isterim. İnsanların kafalarındaki feminizm algıları bir süredir kafamı kurcalıyordu. Akademik ortamlarda bile, ki sosyal bilimler alanından bahsediyorum, feminizm hakkında en azından meslek gereği belli bir düzeyde kuramsal bilgisi olmasını beklediğimiz akademisyenlerin dahi bu konuda çok farklı ve gerçekle bağlantısı olmayan düşünceleri olduğunu ve kafalarının da oldukça karışık olduğunu fark ettim. Siyaset Bilimi

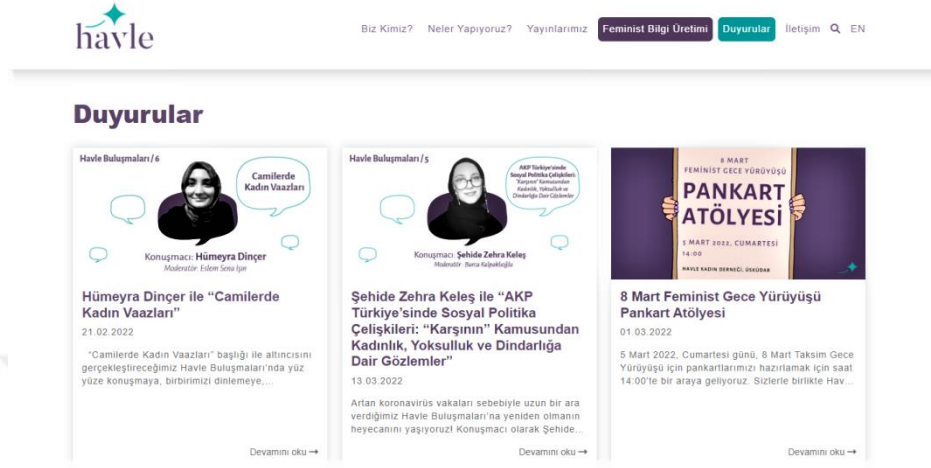
Sosyal bilimler alanlarında çalışan çoğunluğu erkek olan hocaların bu düşünceleri beni feminizm algısı üzerine bir araştırma yapmaya yöneltti. Bu bağlamda üniversite öğrencilerinin feminizm hakkında ne düşündüklerini araştırmaya karar verdim. Üniversite öğrencilerine toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı ne ifade ediyorlar, feminizm kavramını nasıl tanımlıyorlar, kendilerini feminist olarak tanımlıyorlar mı, neden tanımlıyorlar veya tanımlamıyorlar temel olarak cevap aradığım sorular oldu. Bu bağlamda, İstanbul’da yaşayan ve bir üniversitede eğitim gören 58’i kadın 28’i erkek olmak üzere, 86 üniversite öğrencisi ile Nisan-Mayıs 2019’da yüz yüze görüşmeler gerçekleştirildi.

Sayfada yer alan son yazı ise “Feminizm(ler): Üniversite Öğrencilerinin Algıları Üzerine Bir İnceleme” başlığını taşımaktadır ve Duygu Öztürk tarafından yazılmıştır.

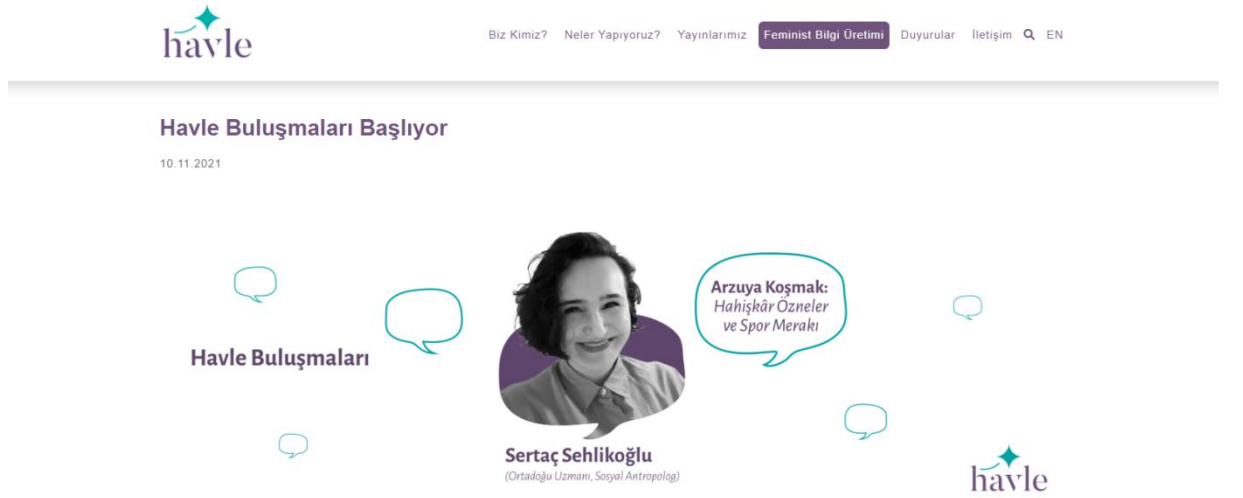
Makale, konu feminizm olduğunda, sosyal bilimler alanında akademik çalışmalar yapan kişilerin bile bilgilerinin yetersiz, feminizm algılarının ise gerçek dışı olduğuna odaklanmaktadır. Üniversite öğrencilerine toplumsal cinsiyet eşitsizliği, feminizm ve İslami feminizm üzerine sorular yönelten ve derinlemesine görüşmeler yapan yazar, elde ettiği bulguları derlemiştir.

4. Sekme: “Duyurular”

Sitede yer alan 4. Sekme “Duyurular” adını taşımaktadır. Bu bölümde derneğin faaliyetleri hakkında kısa bilgiler ve çağrılar yer almaktadır.

Sayfada toplam 10 duyuru yer verilmiştir. Duyuruların tamamında bir kapak görseli ve duyurunun ilk cümleleri yer almaktadır. “Devamını oku” butonuna tıklanarak duyurunun tam metnine ulaşılabilmektedir. Her duyurunun altında söz konusu faaliyetin tarihi yer almaktadır ancak kronolojik sıralama yapılmamıştır. Duyuruları eskiden yeniye, yeniden eskiye veya niteliklerine göre sıralayacak “gelişmiş sıralama” ölçüğü bulunmamaktadır.

Toplantı (Buluşma) duyuruları için görsel bir şablon oluşturulmuştur. Beyaz fon üzerine yerleştirilmiş farklı boyutlarda konuşma balonları yer almaktadır. Balonlardan birinin içine konuşmacı kişinin fotoğrafı yerleştirilmiş, hemen altına kişinin adı ve titri yazılmış,

moderatörün ismi eklenmiştir. Kişiyeye yönelmiş olan diğere balonda ise toplantının konusu yer almaktadır. Diğere konuşma balonları boştur. Konuşma balonu kullanımı, söz konusu toplantının sohbet şeklinde ilerleyeceğini anlatmaktadır. Konuk kişinin bahsedeceği konu, derneğin logosunda bulunan turkuaz renk bir çerçeve içine alınmış ve mor harfler ile yazılmıştır. Renk seçimi ile sohbetin İslami bir çerçevede ve feminist söylemle sürdürüleceği vurgulanmaktadır. Diğere balonların boş olması ise katılımcıların istedikleri soruyu sorabilecekleri, sohbet sırasında kendilerini özgür hissedecekleri anlamına gelir. Başka bir deyişle bu balonlar katılımcılar tarafından etkinlik süresince doldurulacaktır. Etkinliğe ait tanıtım metni aşağıda verilmiştir.

Pandeminin bizi fiziksel yakınlıklara hasret bıraktığı dönemleri artık geride bırakmayı arzuladığımız bugünlerde, yüz yüze konuşmayı, birbirimizi dinlemeyi, öğrenmeyi, karşılaşmalar yaşamayı ve dayanışmayı amaçladığımız Havle Buluşmaları'nın birincisi 10 Kasım 2021, Çarşamba akşamı gerçekleşecek.

"Arzuya Koşmak: Hahişkâr Özneler ve Spor Merakı" başlığı çerçevesinde yapılacak söyleşinin teması şöyle:

Sertaç Sehliskoğlu, arzu ve öznellik ilişkilerini anlamlandırma niyetiyle yazılmış bir antropoloji çalışması olan kitabından bahsedecek. Sehliskoğlu kitabında, insan ve insanın arzu "becerisini", limitleri ve imkânları, hareketleri ve durağanlıkları ile analiz etmektedir. Analiz objesi olarak, kendisine çok da yabancı olmadığımız onlarca trendden biri olan spor merakını kullanmaktadır. Sohbetimizde önce Cumhuriyet ideolojisinin yücelttiği sporcu kadınlardan sporcu teyzelere, bir arzu aracı olarak sporun inşasını, ardından da sporu kullanarak kendini arzulayan özneler olarak inşaa eden kadınları konuşacağız.

Havle Buluşmaları'nın ilk konuşmacısı, Ortadoğu uzmanı sosyal antropolog olan Sertaç Sehliskoğlu, Londra Üniversitesi'nde (University College London) öğretim üyesidir. Çalışmalarında bir yandan sıradan ve önemsiz varsayılan pratiklerin dönüştürücü gücünü ortaya çıkartmayı, bir yandan da fazla kullanılarak anlamını yitirmiş kavramlara yeniden eğilmeyi tercih eder. Bu minvalde kaleme aldığı arzu, öznellik, faillik ve mahremiyet konularında iki kitabı ve onlarca makalesi bulunmaktadır.

Metin, etkinliğin yer ve zamanının belirtilmesi, içeriğin açıklanması ve konuşmacı kişinin tanıtılması olarak üç kısımda ele alınabilir. Bu kompozisyon, diğere benzer metinlerde de tekrarlanmıştır.

Dernek ilk paragrafta, pandemi sebebiyle uzun zamandır fiziksel buluşmalar gerçekleştiremediklerinden, söz konusu etkinliğin yüz yüze olmasının yarattığı heyecandan bahsetmektedir. "Yüz yüze konuşmak", "Dinlemek", "Öğrenmek", "Karşılaşma yaşamak", "Dayanışmak" ifadeleri ile fiziksel buluşmaların avantajlı yanları vurgulanmıştır. Pandemi boyunca katılımcılardan uzak kalma durumu ise "Hasret kalma" ifadesi ile desteklenerek, duygusal, samimi bir söylem yaratılmıştır.

Etkinliğin konusunun açıklandığı bölümde, akademik ifadeler içermesine rağmen, anlaşılır ve sade bir dil kullanılmaktadır. Söyleşi, kadın bedeni, arzu nesnesi olarak spor faaliyeti ve spora yüklenen anlamlar çerçevesinde gerçekleşecektir.

Konuşmacının tanıtıldığı bölümde ise, çalışma alanı, çalıştığı yer ve eserleri yer almaktadır. Doğum yeri ve yılı, medeni durumu, çocuk sahibi olup olmadığı gibi etkinliğin konusundan bağımsız kişisel bilgiler verilmemiştir. Konuşmacı sadece bilimsel alan içerisinde tanımlanmıştır.

Havle Buluşmaları Devam Ediyor!

27.11.2021

Havle Buluşmaları / 2

Konuşmacı: Burcu Kalpaklıoğlu
Moderatör: Edanur Göçmen

Şiddetin Adını Koymak: Kadınların Dini Aidiyetleri ve Şiddetle Başa Çıkma Yolları

havle

Fiziksel olarak gerçekleştiremediğimiz ve böylece pandeminin bizi fiziksel buluşmalara hasret bıraktığı dönemleri bir nebze olsun geride bırakabileme, yüz yüze konuşabilme ve birbirimizi dinleme imkanı bulduğumuz Havle Buluşmaları'nın ikincisini düzenliyoruz! 27 Kasım Cumartesi günü yine yüz yüze gerçekleştireceğimiz ikinci buluşmada, 25 Kasım bağlamında, bu sene gerçekleştirdiğimiz toplumsal cinsiyet temelli şiddetli konu alan araştırmamızı konuşacağız.

Konuşmacı olarak Burcu Kalpaklıoğlu'nun bizimle olacağı "Şiddetin Adını Koymak: Kadınların Dini Aidiyetleri ve Şiddetle Başa Çıkma Yolları" başlığı çerçevesinde yapacağımız söyleşide araştırmamızın sonuçlarını sizlerle tartışmak/değerlendirmek istiyoruz.

Havle Kadın Derneği olarak kolektif bir şekilde yürüttüğümüz araştırmanın sonuçlarını konuşacağımız bu söyleşide, Burcu Kalpaklıoğlu araştırmadan yola çıkarak dini farklı şekillerde yaşayan kadınların, kadına yönelik şiddetli değerlendirme yollarını, bu değerlendirmeyi yaparken dini ve toplumsal değerlere nasıl referans verdiklerini veya vermediklerini ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile toplumsal değerler arasındaki karmaşık ilişkileri anlatacak. Aynı zamanda kadınların şiddetle başa çıkma yollarından ve şiddetli yaşarken kimlerin, hangi kurumların ya da düşüncelerin onlarla dayanıştıklarından veya yollarına taş koyduklarından bahsedecek.

Havle Buluşmaları'nın bu seferki konuşmacısı Burcu Kalpaklıoğlu, Amsterdam Üniversitesi Antropoloji bölümünde doktora öğrencisi ve aynı zamanda derneğimizde araştırmacı olarak çalışıyor.

HAVLE BULUŞMALARI – 2

"Şiddetin Adını Koymak: Kadınların Dini Aidiyetleri ve Şiddetle Başa Çıkma Yolları"

Konuşmacı: Burcu Kalpaklıoğlu

Moderatör: Edanur Göçmen

Tarih: 27 Kasım 2021, Cumartesi

Saat: 13:00-15:00

İkinci buluşma duyurusu "Şiddetin Adını Koymak: Kadınların Dini Aidiyetleri ve Şiddetle Başa Çıkma Yolları" başlığını taşımaktadır. Sitenin Feminist Bilgi Üretimi kısmında da yer bulmuş olan araştırmanın, yürütücü Burcu Kalpaklıoğlu ile birlikte tartışmaya açılacağı bu faaliyetin 25 Kasım bağlamında gerçekleşeceği duyurulmuştur. 25 Kasım hakkında bir açıklama yapılmamış, katılımcıların "Kadına yönelik şiddete karşı uluslararası mücadele günü"nü bildikleri varsayılmıştır. İkinci paragraf, etkinliğin içeriğine ayrılmıştır. İçerik çalışmamızın daha önceki bölümlerinde analiz edilmiştir. (Bkz. Sayfa 85.) Son paragrafta ise konuşmacının tanıtım metni bulunmaktadır. Bu metinde de kişi tanıtımı sadece bilimsel alandaki faaliyetlerle sınırlandırılmıştır.

Havle Buluşmaları / 4

Konuşmacı: Bermal Küçük
Moderatör: Şehide Zehra Keleş

**Algılanamayan
Çokluk:**
Günümüz Türkiye'sinde
Feminist Öznelliklerin ve
Politik Pratiklerin
Dönüşümü

Son on yıla baktığımızda kadınların örgütlenmesinde çekim merkezi olabilmiş feminist örgütlerin, feminist politikayı şekillendirme kapasitelerinin, son birkaç yılda ya azaldığına ya da büyük oranda ortadan kalktığına tanık olduk. Uzun süren iç gerilimlerin, çatışmaların ve ayrılıkların ardından *Sosyalist Feminist Kolektif (SFK)*, *Amargi Kadın Dayanışma Kooperatifi*, *Filmmor*, *İstanbul Feminist Kolektif* tamamen kapanırken, *birçoğu* henüz kapanmamış olsalar da benzer çatışmaları ve ayrılıkları deneyimliyor.

Öte yandan, 8 Mart Feminist Gece Yürüyüşlerine katılan kadınların sayısında önceki yıllara kıyasla gözle görülür bir artış yaşandığını gözlemliyoruz. Eş zamanlı olarak, feminist çizgide akademik çalışmalar, kadın edebiyatının, feminist temalı çağdaş sanat eserlerinin, feminist araştırma inceleme ve teori kitaplarının, çevirilerin, yüksek takipçisi olan feminist internet sitelerinin sayısı her yıl giderek artmakta; cinsiyet eşitlikçi dil sosyal medyada ve çeşitli sol platformlarda gittikçe daha fazla benimsenmeye başlanıyor.

Türkiye'de feminizme olan ilgi her geçen gün artarken bildik anlamda örgütlü feminist hareketin gerileyişi feminist politikaya dair nasıl bir dönüşüme işaret etmektedir? Bilinen politika formlarından farklı olarak feminist pratiklerin yeni görünümünün ortaya çıkışından söz edilebilir mi? Bu yeni feminist pratikler hangi alanlarda, nasıl ortaya çıkmakta ve önceki formlardan nasıl farklılaşmaktadır? Bu farklılaşma neo-liberal öznellik biçimleri, neo-liberal emek rejimleri ve küresel toplumsal hareketler ile ilişkilendirilebilir mi? Türkiye'deki durum, feminist politikanın dünyadaki güncel seyri ile birlikte hangi benzerlikler ve farklılıklar ekseninde tartışılabilir?

Havle buluşmalarının dördüncü konuşmacısı Koç Üniversitesi Sosyoloji Bölümü doktora öğrencisi Bermal Küçük. "Günümüz Türkiye'sinde Feminist Politikanın Dönüşümü: Görünmeyen Çokluk ve Değişen Politik Pratikler" adlı doktora tez çalışmasına devam eden Küçük bu çalışma konusuyla 2018'de Sabancı Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Merkezi tarafından organize edilen Şirin Tekeli Araştırma Ödülü'nü aldı. Feminist Bellek adlı sitenin ekibinde yer alan Küçük'ün ilgi alanları Feminist Politika, Feminist Teori, feminist aktivizm, Türkiye'de Kürt Kadın Hareketi, Politik Ekoloji, Organik ve Post-Organik gıda sektörü.

Dördüncü buluşma "Algılanamayan Çokluk: Günümüz Türkiye'sinde Feminist Öznelliklerin ve Politik Pratiklerin Dönüşümü" adını taşımaktadır. Etkinlikte, genel olarak Türkiye'deki feminist oluşumlar, feminist politikalar, siyasi arenada feminizmin yeri, artan aktivist hareketler gibi kadın hareketine dair konuların tartışılacağı belirtilmektedir. Son paragraf yine konuşmacının tanıtımına ayrılmıştır.

Zeynep Kuyumcu ile “Türkiye’deki Müslüman LGBT’lerin Cinsel ve Dini Müzakere Alanları”

08.12.2021

Havle Buluşmaları'nın üçüncüsünde “Müslümanların çoğunluğu oluşturduğu bir ülke olan Türkiye’de normatif olmayan cinsel özneler; sekülerliğin ağır bastığı LGBTI+ topluluklarda ise dindar özneler olarak kendi konularını nasıl ele alıyorlar?”, “Türkiye bağlamında Müslüman LGBT deneyimler mevcut teorik ve politik çerçevelerde nasıl anlamlandırılabilir?” ve benzeri sorulara yanıt arayacağız.

“Türkiye’deki Müslüman LGBT’lerin Cinsel ve Dini Müzakere Alanları” başlığı çerçevesinde yapılacak söyleşinin teması şöyle:

Bu çalışma cinsellik, dindarlık, spiritüellik ve İslam konularında Türkiye’de yaşayan Müslüman LGBT’lerin yaşadıkları cinsel ve spiritüel gerilimlere karşı geliştirdikleri yaratıcı yaklaşımları göstermeyi hedefliyor. Müslümanların çoğunluğu oluşturduğu bir ülke olan Türkiye’de normatif olmayan cinsel özneler; sekülerliğin ağır bastığı LGBTI+ topluluklarda ise dindar özneler olarak kendi konularını nasıl ele alıyorlar? Türkiye bağlamında Müslüman LGBT deneyimler mevcut teorik ve politik çerçevelerde nasıl anlamlandırılabilir? Etnografi ve sözlü tarih yöntemlerine dayalı olarak gerçekleştirilmiş olan bu araştırma, Müslüman LGBT’lerin cinselliklerini ve spiritüelliklerini nasıl inşa ettiklerini görmeyi amaçlıyor.

Havle Buluşmaları'nın üçüncü konuşmacısı Zeynep Kuyumcu, Sosyoloji ve Kültürel Çalışmalar alanlarında eğitim almış olup Orta Doğu’da toplumsal cinsiyet, cinsellik ve kuir çalışmalarla akademik olarak ilgilenmektedir.

HAVLE BULUŞMALARI – 3

Türkiye’deki Müslüman LGBT’lerin Cinsel ve Dini Müzakere Alanları

Konuşmacı: Zeynep Kuyumcu

Moderatör: Edibenu Üner

Tarih: 9 Aralık 2021, Perşembe

Saat: 19:00-21:00

Bir sonraki etkinlik “Türkiye’deki Müslüman LGBT’lerin Cinsel ve Dini Müzakere Alanları” adını taşımaktadır.

Katılımcının etnografi ve sözlü tarih çalışması olarak gerçekleştirdiği araştırması baz alınarak heteroseksüellik dışında cinsel eğilimlere sahip olan kişilerin, cinsel kimlikleri ile inançları arasında kalışlarının irdeleneceği açıklanmıştır.

İslam’ın farklı cinsel eğilimlere kapalı olması, bu sebeple LGBTI+ bireylerin dini inançlarını korumak ve yaşamak noktasında güçlükler yaşadıklarını belirten metinde, “dindarlık” ifadesinin yanı sıra “spiritüellik”e de yer verilmiş; dinin, sadece bir kurallar bütünü değil, ruhsal bir deneyim alanı olduğuna vurgu yapılmıştır.

Dernek toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile mücadele ederken LGBTI+ bireylerin sorunlarını da içselleştirmektedir. İslam’ın ataerkil yorumları sadece kadınları değil, farklı

cinsel eğilimleri olan bireyleri de çemberin dışına itmektedir. Havle, bu noktada LGBTI+ haklarının feminizm ile birlikte yol aldığı bilincindedir.

Şehide Zehra Keleş ile “AKP Türkiye’inde Sosyal Politika Çelişkileri: “Karşının” Kamusundan Kadınlık, Yoksulluk ve Dindarlığa Dair Gözlemler”

13.03.2022

Havle Buluşmaları / 5

AKP Türkiye’inde Sosyal Politika Çelişkileri: “Karşının” Kamusundan Kadınlık, Yoksulluk ve Dindarlığa Dair Gözlemler

Konuşmacı: **Şehide Zehra Keleş**
Moderatör: Burcu Kalpaklıoğlu

Artan koronavirüs vakaları sebebiyle uzun bir ara verdiğimiz Havle Buluşmaları’na yeniden olmanın heyecanını yaşıyoruz!

Konuşmacı olarak Şehide Zehra Keleş’i ağırlayacağımız Havle Buluşmaları’nın beşincisi “Karşının” Kamusundan Kadınlık, Yoksulluk ve Dindarlığa Dair Gözlemler” başlığı ile 17 Mart’ta gerçekleşecek.

“AKP Türkiye’inde Sosyal Politika Çelişkileri: ‘Karşının’ Kamusundan Kadınlık, Yoksulluk ve Dindarlığa Dair Gözlemler” başlıklı söyleşinin genel çerçevesi şöyle:

AKP dönemi sosyal politikalarının yoksullar, kadınlar ve “makbul” olmayan kadınlar açısından nasıl sonuçlar doğurduğu pek çok kez tartışıldı. Bu politikaların şekillendirdiği refah rejiminin derinleştirdiği eşitsizlikler ve kadınlar arasında kurduğu hiyerarşiler artık biliniyor. Şehide Zehra Keleş’i bu perspektiften yola çıkarak kamunun dahi kutuplaştığı bir süreçte, “karşının” kamusundan hizmet götüren Müslüman feminist bir sosyal çalışmacı olarak hem kendi pozisyonunun çelişkilerinin sahada nasıl karşılık bulduğu, hem de mevcut sosyal politika çelişkilerinin farklı kadınlar tarafından nasıl yaşandığı anlatacak. Anlatacakları ise şu üç alanda yaptığı saha gözlemlerine ve araştırmalara dayanacak: 1) ev kadınları 2) seks işçileri 3) sıbyan mektebi velileri.

Şehide Zehra Keleş, Marmara Üniversitesi Sosyoloji ve Psikoloji bölümlerinden mezun olduktan sonra Boğaziçi Üniversitesi’nde Sosyal Politika Yüksek Lisans Programı’nda eğitimini tamamladı. Bu süreçte Mazlumder Sosyal Haklar Komisyonu, Kadına Şiddete Karşı Müslümanlar İnisiyatifi ve Kadınlar Camilerde Platformu’nda yer aldı. Şu anda İstanbul Planlama Ajansı Sosyal Politikalar Ofisi’nde toplumsal cinsiyet ve yoksulluk politikaları alanında uzman olarak çalışıyor. Havle Kadın Derneği’nde savunuculuk faaliyetlerine devam ediyor.

Aynı tasarımla paylaşılmış olan bir sonraki duyuru “AKP Türkiye’inde Sosyal Politika Çelişkileri: Karşı’nın Kamusundan Kadınlık, Yoksulluk ve Dindarlığa Dair Gözlemler” adını taşımaktadır.

İlk paragrafta konuşmacının adı, söyleşinin konusu ve yapılacağı tarih hakkında bilgi verilmiştir. İkinci paragrafta ise söyleşinin çerçevesi ele alınmıştır. Kadınlar üzerinden oluşturulan politikaların kadınlar arasında yarattığı eşitsizliklere değinilmiştir.

Yazıda AKP döneminde kadınların “makbul olanlar / olmayanlar” şeklinde sınıflandırılmasının handikapları ele alınmakta, ev kadınları, seks işçileri ve sıbyan mektebi velileri olmak üzere üç grup kadın üzerinden gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarına kısaca değinilmektedir.

Üçüncü ve son paragraf yine konuşmacının eğitim ve kariyer bilgilerine ayrılmıştır.

Hümevra Diñer ile “Camilerde Kadın Vaazları”

21.02.2022

Havle Buluşmaları / 6

Camilerde
Kadın Vaazları

Konuşmacı: **Hümevra Diñer**
Moderatör: *Eslem Sena Işın*

“Camilerde Kadın Vaazları” başlığı ile altıncısını gerçekleştireceğimiz Havle Buluşmaları’nda yüz yüze konuşmaya, birbirimizi dinlemeye, öğrenmeye, karşılaşmalar yaşamaya ve dayanışmaya devam ediyoruz.

31 Mart 2022 tarihinde gerçekleşecek buluşmamızda konuk olarak ağırlayacağımız Hümevra Diñer’in bizlere aktaracağı bu çalışma, Diyanet’in atadığı vaizelerin camilerde kadın cemaat için verdikleri vaazları merkezine alıyor. Bu vaazlar üzerinden “Müslümanca bir yaşam sürme” düşüncesinin günümüz Türkiye’inde neye karşılık geldiğini ve vaizeler tarafından Müslüman kadınlara nasıl aktarıldığını inceliyor.

Hümevra Diñer, Diyanet’in kadın vaizelerinin camilerde yaptığı vaazlarla ilgili teziyle 2019 yılında Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji bölümünde yüksek lisansını tamamlamıştır. İbn Haldun Üniversitesi Sosyoloji bölümünde doktora programına devam etmektedir. Çeşitli projelerde araştırmacı olarak yer almıştır.

Standart duyuruların sonuncusu “Camilerde Kadın Vaazları” adını taşımaktadır. Toplantıda Diyanet işleri Başkanlığı tarafından atanan vaizelerin kadın cemaate verdikleri vaazların içeriğidir. Bu vaazlar çerçevesinde bugünün Türkiye’inde Müslüman bir kadın olmanın, Müslümanca bir yaşam sürmenin ne şekilde tanımlandığı tartışılacaktır. Son paragrafta yine konuşmacının eğitim ve kariyer bilgilerine yer verilmiştir.

Duyurular sekmesinde standart buluşmalar dışında 4 farklı duyuru daha bulunmaktadır. Bunlardan ilki Afgan kadın hakları savunucusu Hoda Kamosh’un Oslo – Taliban görüşmeleri hakkında yapmış olduğu konuşmanın metnini içermektedir. Taliban’ın kadınlara uyguladığı şiddet ve baskıyı anlatmak amacıyla Norveç hükümeti tarafından davet edilen aktivistin, ülkesinde yaşadığı zorlukları ve söz konusu görüşme sebebiyle yaşadığı hayal kırıklığını anlattığı bu konuşma, derneğin takipçileri ile paylaşılmıştır.

Afganistan Kadınları ve Sivil Toplum Temsilcisi, Hoda Khamosh, Oslo Taliban görüşmelerindeki konuşması, Norveç

Özgürlük ve Eşitlik Tanrısı adıyla,

Benim adım Hoda Khamosh, Afganistan'daki milyonlarca kadın arasından birisiyim. Burada herhangi bir siyasi grubu veya fraksiyonu temsil etmiyorum. Kabil'de beş ay sekiz gündür Taliban yönetimi altında yaşamaktayım. Buraya, dünyanın sorumlu olduğu baskı ve teröre karşı Afganistan sokaklarında protesto eden Afganistanlı kadınların mesajını yaymak için Norveç hükümetinin daveti üzerine geldim. Burayı kamçıların ve kurşunların gölgesinden hayatta kalmayı başararak geldim.

Benim burada söylediğim, felaket ve yıkımın ortasında kalmış milyonlarca vatandaşın sözleridir. Şu anda Taliban tarafından cinsiyet ayrımcılığına maruz kalan milyonlarca kadının sözleri. Sistematik olarak ortadan kaldırılan, reddedilen, aşağılanan ve hala da aşağılanıyor olan kadınların sözleri.

Kabil'i ele geçirdikten sonra Taliban, suikast ve zorlama aracılığı ve buna ek olarak Afganistan'ın büyük bir bölümünü oluşturan azınlık gruplarını marjinalleştirip ortadan kaldırmayla tek hizip rejimi yarattı. Son beş ayda Taliban, vatandaşların temel haklarını reddetti; eğitimden mahrum bırakılan kadınları evlere hapsedtiler, çoğunluğu Afgan Ulusal Güvenlik Güçlerinin eski üyeleri olan muhaliflerine işkence ettiler ve onları öldürdüler, azınlık gruplara karşı sistematik ayrımcılığı sürdürdüler. Ayrıca Taliban, "Fazilet Yayma ve Ahlaksızlığı Önleme [Bakanlığı]" adı altında insanların inanç ve davranışlarını denetleme araçları da yarattı.

Şimdi dikkatinizi son beş ayda meydana gelen birçok uzun suç ve suikast listesinden sadece birkaçına çeviriyorum.

1. Foto muhabiri Bay Morteza Samadi, Herat'taki bir sivil protesto sırasında 7 Eylül 2021'de Taliban tarafından tutuklandı ve işkence gördü.
2. Herat Kadın Hapishanesi eski başkanı Alia Azizi beş ayı aşkın bir süredir kayıp.
3. *Etilaatroz* gazetesi muhabirleri Taki Daryabi ve Nematullah Nakdi Kabil'deki 7 Eylül 2021 protestolarını haber yaparken Taliban tarafından tutuklandı ve ağır işkence gördü.
4. 7 ve 8 Eylül'de Belh'te (Mazar-e Sharif) onlarca genç, hak ve özgürlüklerini talep etmek için gösteri yaptı. Taliban, 40 tanesi kadın protestocu olmak üzere 70 protestocuyu tutukladı ve onları konumu bilinmeyen bir yere nakletti. İşkenceye maruz bırakıldılar ve bazılarına tecavüz edildi. Bir hafta sonra, (Mazar) şehrinin sokaklarında sekiz tutuklunun cesetleri bulundu. Gözaltına alınan çok sayıda kadın, cezaevinden çıktıktan sonra öldürüldü. Ancak gözaltına alınan dokuz kadının akıbeti hala bilinmiyor ve kadınlar hala kayıp.
5. Geçen Çarşamba, beş yoldaşım Tamana Zaryab Paryani, üç kız kardeşi Zarmina, Shafiqa ve Karima Taliban politikalarını protesto eden başka bir sivil eylemci Parwana Ibrahimkhei ile birlikte gece yarısı evlerinin kapıları kırılarak tutuklanıp, bilinmeyen bir yere götürüldüler ve akıbetleri bilinmiyor.

Duyurunun görsel tasarımında Khamosh'un konuşması sırasında çekilmiş bir fotoğrafı kullanılmıştır. Fotoğrafta iki kadın görülmekte, ayakta durmakta olan Khamosh, elinde iki genç kadının fotoğraflarını tutmaktadır. Yüzünde kızgınlık ve acı dolu bir ifade olduğu dikkat çekmektedir. Fotoğrafa zemin oluşturması için Havle logosunda kullanılan turkuaz renk seçilmiş, yine logo ile bütünleşen yıldız figürleri dört noktaya yerleştirilmiştir.

Altta yer alan konuşma metni genel olarak Taliban yönetiminin kadınlara karşı sürdürdüğü düşmanca tavrı ele almaktadır. Kadınların eğitim, temel yaşam hakları, inanç ve düşünce özgürlüklerinin baskı altına alındığından bahsedilmiş, haklarının peşine düşen birçok kadının akıbetinin belirsizliği maddelerle açıklanmıştır.

Khamosh'un Norveç hükümetine sitemi ise sadece Norveç'e değil, her zaman eşitlikten dem vurmasına rağmen, güçlüklerle karşılaştığında tavır değiştiren Batılı ülkelere ve uluslararası kuruluşlara yöneliktir.

8 Mart Feminist Gece Yürüyüşü Pankart Atölyesi

01.03.2022

5 Mart 2022, Cumartesi günü, 8 Mart Taksim Gece Yürüyüşü için pankartlarımızı hazırlamak için saat 14:00'te bir araya geliyoruz.

Sizlerle birlikte Havle Kadın Derneği ofisimizde, sloganlarımız için bir beyin fırtınası ve ardından renkli bir pankart hazırlığıyla heyecanlarımızı paylaşalım istiyoruz.

Başvuru

Buluşmalarımız na-trans erkeklerin katılımına kapalıdır.

İletişim ve sorularınız için: info@havlekadin.com

[← Geri Dön](#)

Bir diğer duyuru, “8 Mart Feminist Gece Yürüyüşü” hakkındadır. Duyuru görselinde mor zemin ve eflatun pankart kullanılmış, pankartı taşıyan kadının sadece elleri çizilmiş ve tırnakları mor oje ile renklendirilmiştir. Pankart üzerindeki yazılarda yine mor renk tercih edilmiş, Havle logosunda bulunan yıldız görselin sağ alt kısmına yerleştirilmiştir. Renk seçiminde morun yoğun şekilde tercih edilmesi yürüyüşün feminist konseptine uygundur. Sade çizgiler taşıyan görselde, toplantı tarihi ve saati belirtilmiş, altta yer alan metinde bilgiler tekrarlanmıştır.

Etkinlik, 8 Mart gecesini gerçekleştirecek yürüyüşte kullanılmak üzere pankartların hazırlanmasına yöneliktir. Dernek ofisinde gerçekleştirilecek olan buluşmada önce pankart içeriklerinin belirleneceği, daha sonra ise uygulamaya geçileceği belirtilmiştir. Dernek, bu hazırlığa tüm takipçilerini davet ederek, kolektif üretim isteğini tekrarlamaktadır.

Kullanılan “beyin fırtınası” ifadesi, etkinliğe katılan herkesin fikirlerinin dinleneceği ve değerlendirileceği anlamını taşımaktadır.

Etkinliğin na-trans erkeklere kapalı olduğu uyarısı sitenin pek çok noktasında olduğu gibi burada da yinelenmiştir.

Türkiye’de Erken Yaşta Evlilik Tecrübeleri ve Algıları Belgesellerimiz Yayında!

Havle Kadın Derneği olarak, Türkiye temsili araştırmamız kapsamında Ekim 2019 – Ocak 2020 tarihleri arasında 12 ilde 2.818 anket ve 38’i kadın katılımcı olmak üzere toplamda 54 derinlemesine görüşme gerçekleştirdik, katılımcıların 18 yaş altı evliliklere yönelik algısını ve tecrübelerini sorduk.

Belgeselde ise araştırmamız kapsamında İstanbul, Ağrı, Afyonkarahisar, Erzurum, Niğde ve Yozgat illerinde 18 yaşının altında evlendiğini beyan eden 38 kadının yaşadıklarından ortaklaştırılmış ve anonimleştirilerek oluşturulmuş hikayelerini izliyoruz.

Belgeselere [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

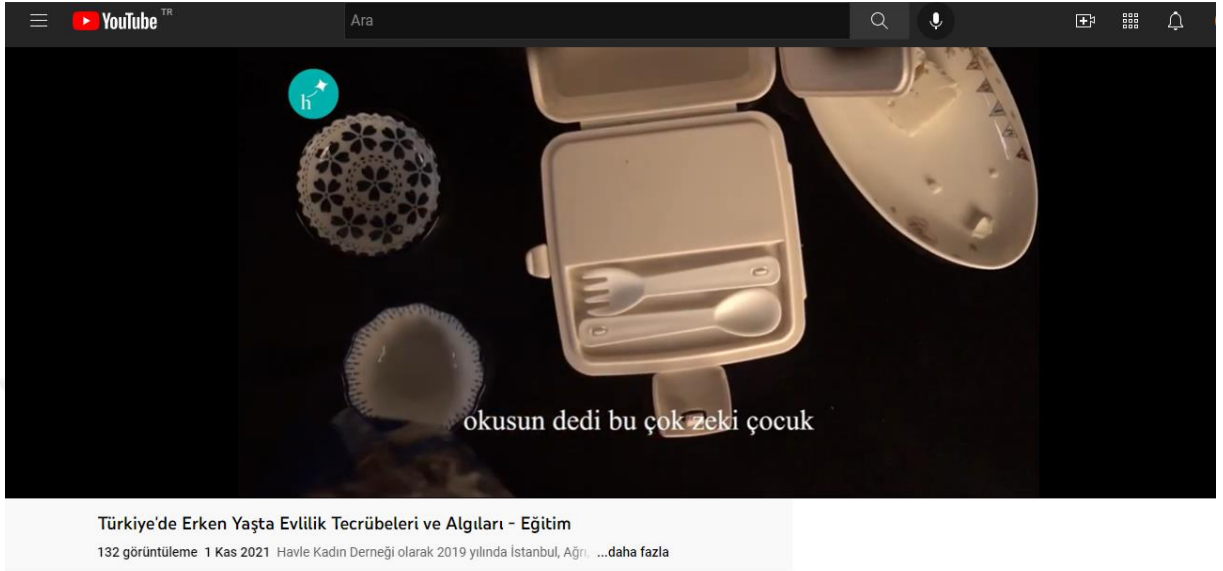
Türkiye’de Erken Yaşta Evlilik Tecrübeleri ve Algıları araştırma raporumuza ulaşmak için [tıklayınız](#).

[← Geri Dön](#)

Duyurular sekmesinde yer alan bir diğer bölüm, “Türkiye’de Erken Yaşta Evlilik Tecrübeleri ve Algıları Belgesellerimiz Yayında!” başlığını taşımaktadır.

Dernek dört ay boyunca Türkiye’nin çeşitli illerinde 18 yaş altı evlilik gerçekleştirmiş katılımcılarla görüşmeler gerçekleştirmiştir. Katılımcılara erken yaşta evlilik hakkında tecrübeler ve algılar sorulmuştur. Tüm bu araştırmalar sonucunda 38 kadının hikayesi kimlikleri gizlenmek suretiyle belgeye aktarılmıştır.

Belgesel filmin derneğe ait Youtube sayfasında yayınlandığı bilgisini veren bu duyurunun altında bağlantı linki bulunmaktadır. Link aktiftir ancak izlenme sayısının oldukça düşük (132 görüntüleme) olduğu görülmüştür.

Bu bağlantının hemen altında yapılan çalışmanın raporuna yönlendirilen bir bağlantı daha bulunmaktadır. Bu rapor İngilizce veya Türkçe olarak görüntülenebilmektedir. Hazırlanan çalışmanın sponsoru İstanbul Hollanda Konsolosluğudur.

Havle Kadın Derneği olarak savunuculuk faaliyetlerine ve örgütlenme pratiklerimize yön verebilmek için feminist bilgi üretimini odağımıza alıyoruz. İslami feminizm, feminizmin yerelleşmesi, aile ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet gibi konularda bilgi üretiyor ve Türkiye'de yürütülen güncel tartışmalara ve feminist mücadeleye katkıda bulunmayı amaçlıyoruz. Bir yandan da kendimizi bu konularla sınırlı tutmuyor ve tartışma alanımızı genişletmek istiyoruz.

Siz de feminist bilgi üretimimize katkıda bulunmak isterseniz, 750 – 3.000 kelime arası ve toplumsal cinsiyet bağlamındaki yazılarınızı bekliyoruz.

Yazılarınızı [buradan](#) bizlere ulaştırabilirsiniz.

*Yazılarınıza "Feminist Bilgi Üretimi" sayfamızda yer vereceğiz.

Sorularınız için bizlere info@havlekadin.com adresin üzerinden ulaşabilirsiniz.

Sitede yer verilen son duyuru, makale çağrısıdır. Havle Kadın Derneği, genel anlamda feminizm, kadın hakları, toplumsal cinsiyet ve İslami feminizm konularında, takipçilerinin ürettiği bilimsel çalışmalara yer vereceğini bildirmekte, makale, araştırma, rapor, çeviri vb. metinler talep etmektedir.

Bilgi üretimi, derneğin en çok önem verdiği konulardan biridir. Bilgi dağarcığının gelişmesi ile savunuculuk aktivizm faaliyetlerine daha sağlam bir dayanak oluşturacaklarını düşünmektedirler.

Duyurunun görsel tasarımı oldukça sadedir. “Feminist bilgi üretimine katkıda bulunan yazılarınızı bekliyoruz” cümlesi mor harfler ile yazılmış, turkuaz bir çerçeve içine alınmıştır. Çerçevenin üst kısmına yerleştirilmiş olan megafon yine turkuaz renktedir. Çerçeve, dikdörtgen formunda bir konuşma balonu olarak tasarlanmış, balonun uç kısmına derneğin logosu yerleştirilmiştir. Sitede yer alan diğer tasarımlarda olduğu gibi, mor ve turkuaz; feminizm ve İslam’ın rengi olarak belirginleşmekte, konuşma balonu ve megafon ise karşılıklı iletişimin, söz söylemenin, sözü kalabalıklara yaymanın simgeleri olarak seçilmiştir.

5. Sekme: “İletişim”

Biz Kimiz? Neler Yapıyoruz? Yayınlarımız Feminist Bilgi Üretimi Duyurular İletişim Q EN

İletişim

info@havlekadin.com

Yorumlarınızı, tekliflerinizi ve eleştirilerinizi info@havlekadin.com adresine mail atabilir, “Feminist Bilgi Üretimi” sayfamızda yer almasını istediğiniz yazılarınızı [buraya](#) yollayabilirsiniz.

Havle gönüllü ağına dahil olmak ve tez görüşmesi talebinde bulunmak için aşağıdaki formları doldurmanızı rica edeceğiz.

Havle Derneği’nin web sitesinin son sekmesinde iletişim bilgileri ve formları yer almaktadır. İletişim bilgisi olarak sadece mail adresi paylaşılmış, adres ve telefon bilgileri verilmemiştir. Dernek mahremiyete önem vermekte, yüz yüze görüşmeleri katılımcıları ile sınırlı tutmaktadır. İletişim sayfasında gönüllü yazarların makale yükleyebilecekleri bir link de yer almaktadır.

Havle'nin çalışmalarına katılmak, yazı üretmek, etkinliklerde görev almak ve akademik çalışmalarda derneğin desteğini istemek için doldurulması gereken formlar aşağıda verilmiştir.

Gönüllü ve Görüşme Talebi Formlarımız

Havle Gönüllü Formu

Görüşme Talebi Formu

Ad Soyad	E-posta
Şehir	Telefon
Bize Nereden Ulaştınız?	Derneğe hangi konularda katkı sunabilirsiniz?

Gönder

Dernekte gönüllü olarak hizmet vermek isteyenlere yönelik hazırlanan bu formda, ad soyad, şehir, e posta ve telefon bilgileri talep edilmektedir. Ayrıca Havle'ye nasıl ulaşıldığı ve derneğe ne alanda katkı sunulacağı da sorulmaktadır. Az ve öz bilgilerin istendiği bu form, herhangi bir özel veri talep etmemekte; eğitim, meslek, aile vb. konularda soru içermemektedir.

Gönüllü ve Görüşme Talebi Formlarımız

Havle Gönüllü Formu

Görüşme Talebi Formu

Ad Soyad	E-posta
Şehir	Telefon
Meslek	Bize Nereden Ulaştınız?
Görüşme Talebinizin konusu nedir?	Hangi zaman aralığında görüşmek istersiniz?

Gönder

Görüşme talebi formu, dernekten talebi olan kişilere yönelik olarak hazırlanmıştır. İstenen bilgiler arasında ad, soyad, şehir, e posta ve telefon bilgileri standarttır. Havle'ye nasıl ulaşıldığı sorusu da gönüllülük formu ile ortaktır. Burada farklı olarak başvuru yapan kişinin mesleği, görüşme talebinin konusu ve görüşmeye uygun zaman aralığı sorulmaktadır. Zaman aralığının sorulması, dernek yetkililerinin kişiye telefonla ulaşacağı yönünde yorumlanabilir. Talepte bulunan kişinin iş ve aile yaşamına saygı gösterilmiş, herhangi bir zamanda değil, seçilen aralıkta aranacağı güvencesi verilmiştir. Bu nokta, derneğin mahremiyete verdiği önemin bir göstergesidir.

Havle Kadın Derneği'ne ait web sitesi içeriği incelendiğinde, aşağıda listelenmiş kavramların sıklıkla ele alındığı gözlenmiştir. Dernek söz konusu kavramları karşıtları ile birlikte kullanarak karşılaştırmalı bir anlatım tercih etmektedir. Karşıtlıklar, derneğin söylemine göre belirlenmiş olup, kişisel yorum içermemektedir.

1- Batı Kaynaklı Feminizm / İslami Feminizm

Dernek, özde feminist değerleri sahiplenmekte ancak Batılı bir bakış açısı ile inşa edilmiş olan kadın hareketine alternatif olarak İslami feminizmi desteklemektedir.

İçeriklerde sıklıkla feminizmin bu iki yorumu karşılaştırılmaktadır. İslami feminizm, Müslüman kadınların ihtiyaçlarını tespit etmekte ve onlara özgü çözümler üretmektedir. Batı feminizmi kadınların önündeki engeller arasına ataerkil söyleme sahip dinleri de yerleştirmektedir. Dernek ise özgürleşmek için İslam'dan vazgeçmeyi reddeder. Batılı feministlerin dine mesafeli duruşunu sömürgecilik döneminden kalma alışkanlıklara bağlar ve sömürülen topraklarda kültürün deforme edilmesinin bir aracı olarak tanımlar.

2- Feminizmde Globallik / Yerelleşme

Havle, feminizmin yerelleşmesini savunmaktadır. Dünyanın her yerinde kadınlar birbirinden farklı sorunlarla yüz yüzedir ve kadın hareketinin yerelleşmesi, içinde yaşanan kültüre göre şekillenmesi şarttır. Bu sayede feminizm daha fazla kadına ulaşacak ve pratikte daha fazla sorun çözebilecektir. Dernek, yerelleşmenin karşısına global feminizm anlayışını yerleştirmektedir. Merkezi Batı olan tek tip bir görüş ile tüm dünyaya fayda sağlamak imkansızdır.

3- İslam'a Uygun Yaşamak / Sekülerleşme

İslami feminizm, hayatını İslam'a göre yaşamayı tercih eden ama bu çerçevede ataerkilliğin yarattığı eşitsizlikler ile savaşıyor kadınlara odaklanmaktadır. Derneğin ürettiği metinlerde İslam'ın karşısına dinsizlik veya başka bir dine mensup olma durumu değil, sekülerleşme yerleştirilmektedir. Dernek, Müslüman ülkelerin seküler hale gelişinde yine sömürgecilikten beri süregelen Batı'nın Doğu'ya hükmetme isteğini asıl etken olarak görmektedir. İslami değerlerin bir arada tuttuğu toplumlarda dini geri kalmışlığın sebebi olarak sunmak, toplumu parçalayıcı bir etki yaratmaktadır.

4- Kadının Özgürleşmesi / Kadına Karşı Şiddet

Dernek, kadının bir birey olduğu, hayatı üzerindeki bütün kararlarda tek hak sahibi olduğu, eğitim görme, kariyer sahibi olma, aile kurma, boşanma, anne olma, sosyal hayata katılma, kıyafet seçme gibi her bireysel konuda özgür olduğu fikrindedir. Bu özgürlüklere sahip olmayan tüm kadınlar için mücadele edilecektir. Özgürlüğün karşısına kadına karşı şiddet yerleştirilmiştir. Ataerkilliğin verdiği hakla kadın üzerinde tahakküm kuran erkeğin uyguladığı şiddet, kadın bir birey olarak özgürleşmedikçe sona eremez.

Dernek ayrıca LGBTI+ bireylerin kişisel haklarının gasp edilmesini de ataerkillik temelli toplumsal cinsiyet ayrımcılığına bağlamaktadır. Bu noktada sadece kadınların değil, farklı cinsel yönelimleri olan bireylerin de özgürleşmesini desteklemektedir.

Dernek kendisini feminist hareket içinde konumlandırırken, zıt noktada Batı kaynaklı feminizm görüşünü yerleştirmektedir. Aşağıdaki tabloda İslami feminizm ile Batı kaynaklı feminizm arasındaki ayrışma ve ortak özellikler verilmektedir.

BATI KAYNAKLI FEMİNİZM	ORTAK NOKTALAR	İSLAMİ FEMİNİZM
Batı'da doğmuştur ve mücadelenin başlangıcında beyaz burjuva kadınlar ön planda tutulmuştur. Kadınların	Ataerkillik ile biçimlenen toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşıdır.	1990'larda ortaya çıkan ve feminist hareketin farklı ırk, din ve milliyetten kadınların sorunlarına da eğilmesi, onlara özgü

<p>sorunlarını tanımlarken global düşünür. Mücadeleyi toplumlara göre şekillendirmez.</p> <p>Sömürgecilik döneminden kalma refleksler ile Doğu'nun Batı'yı takip etmesi gerektiği düşüncesindedir.</p> <p>Tek tanrılı dinleri ve din kurumlarını ataerkil oluşumlar olarak tanımlar.</p> <p>Müslüman ülkelerin geri kalmışlığını, özellikle de kadınların uğradıkları haksızlıkları dini inanca bağlama eğilimindedir. Bu noktada tek çare sekülerleşmedir.</p>	<p>LGBTI+ haklarını savunur. Farklı cinsel eğilimlerin dışlanması tamamen ataerkillikle ve insanları cinsiyetlerine göre ikiye ayıran toplumsal cinsiyet normları ile alakalıdır.</p>	<p>çözümler üretmesini talep eden, yerleşme yanlısı 3. Dalga feminizm içinde yeşermiştir.</p> <p>Batılıların kendi toplumlarına özgü hak arayış biçimlerinin, Müslüman toplumdaki kadınlara uygun olmadığını düşünür. Kendine özgü çözümler arar.</p> <p>İslamiyet'in eşitlikçi olduğunu savunur.</p> <p>İslami pratiklerin ataerkil görünümünün hatalı bir yorumlama olduğunu savunur. Dinini yaşamak, ataerkil söylemi kabul etmek demek değildir.</p>
---	---	--

	Tüm bireyler için beden özel mülktür ve herhangi bir grubun beden üzerinden tahakküm oluşturma hakkı yoktur.	
--	--	--

Tablo 11:Batı Kaynaklı Feminizm ve İslami Feminizmin Ortak ve Karşıt Yönleri

Derneğe ait web sitesinin yapısı ve içeriği ile ilgili bulgular ise aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

SİTENİN İÇERİĞİ HAKKINDA	www.havlekadin.com
Site İslami Feminizm konusunda doğru ve doyurucu bilgi içeriyor mu?	Evet
Site akademik ilkelere uygun ölçütlerde bilgi üretiyor ve paylaşıyor mu?	Evet
Sitede yer alan metinler herkes için anlaşılır mı?	Hayır. Bazı metinlerin feminizm hakkında yeni bilgi edinmeye başlayan veya akademik ortama uzak olan okuyucular için anlaşılması güçtür.
Site içeriğinde çeşitliliğe (yazar ve konu Bazında) önem verilmiş mi?	Evet
Derneğin halka açık tüm faaliyetleri siteden duyuruluyor mu?	Evet

Dernek düzenlediği etkinlikler ile ilgili geri bildirimleri, izlenimleri sitede paylaşıyor mu?	Geri bildirimlerin sitede yer almadığı, sosyal medya hesaplarından paylaşıldığı görülmüştür.
--	--

Tablo 12: Havle Kadın Derneği web Sitesinin İçerik Özellikleri

SİTENİN YAPISI HAKKINDA	www.havlekadin.com
Sitenin tasarımı amaca uygun ve estetik mi?	Site özel olarak tasarlanmamış, Word Press üzerinden oluşturulmuştur. Görsel tasarımı özgündür. Seçilen imajlar, renkler ve kompozisyonlar derneğin kişiliğini destekler niteliktedir.
Sitede kullanıcının gözünü yormayan F tasarım ilkeleri uygulanmış mı?	Okuma kolaylığı sağlayan F tasarım ilkeleri sitede uygulanmamıştır.
Site haritası var mı?	Site haritası bulunmamaktadır.
Site hızı yeterli mi?	Linklere bağlanma, fotoğraf ve video açma, sekmeler arası gezinme hızı normaldir.
Sitede kullanılan dil anlaşılır ve doğru mu?	Evet
Site yönlendirme konusunda kullanıcı için kolay mı?	Evet
Sitede kullanıcının dikkatini dağıtacak öğeler var mı?	Hareketli bannerların hızlı ilerlemesi dışında sorun görülmemiştir.
Sitede yer alan tüm fonksiyonlar çalışmakta mı?	Çoğu fonksiyon çalışmaktadır. İçeriği kelime bazlı tarama butonu

	mevcuttur ancak aktif değildir.
Sitede yer verilen uzantılar (linkler) çalışmakta mı?	Evet
Kelime ile arama butonu var mı?	Evet ancak çalışmamaktadır.
Kullanıcıların içerik ile ilgili yorumları sitede yer alıyor mu?	Hayır
Kullanıcı içerik yükleyebiliyor mu?	Yükleme alanı mevcuttur. İçerikler kontrol edildikten sonra yayınlanmaktadır.
Site mobil ortamda çalışıyor mu?	Evet
Siteye reklam alınıyor mu?	Hayır
Sitede abonelik ücreti var mı?	Hayır
Site üzerinden dernek ile iletişime geçmek kolay mı?	Mail ile iletişime geçildiğinde ulaşmanın kolay ancak iletişimi sürdürmenin zor olduğu deneyimlenmiştir.

Tablo 13: Havle Kadın Derneği web Sitesinin Yapısal Özellikleri

3.5.2 Sosyal Medya Paylaşımının Analizi

Çalışmanın bu bölümünde Havle Kadın Derneği'nin sosyal medya paylaşımları içinden seçilmiş görseller analiz edilmektedir. Görseller seçilirken Amaçlı Örneklem Seçimi yöntemi benimsenmiştir. Bu yöntemde araştırmanın amacı göz önüne alınarak, belli ölçütleri karşılayan örnekler seçilmekte ve derin çözümlenmeler gerçekleştirilmektedir. (Aziz, 2008:55)

Sayfanın hedef kitlesi konuyu yeni öğrenenler, konuya hakim olup henüz aktivist hareketler içinde olmayanlar ve hali hazırda aktivist olanlar olarak üç gruba ayrılmıştır. İncelenen görsellerin yanı sıra, sosyal medya hesaplarının geri bildirimlerinin geç olduğu görülmüştür.

Derneğe ait sosyal medya paylaşımları içinden 9 tanesi seçilmiştir. 9 görselin 4 tanesi fotoğraf, 5 tanesi ise grafik tasarımdır. Görseller çözümlenirken salt ve yan anlamlar incelenmiş, Gösteren / Gösterilen ilişkisi kurulmuş, tablolar oluşturulmuş ve analizler metne dönüştürülmüştür.

1. Görsel:

GÖSTEREN	GÖSTERİLEN
Turkuaz fon üzerinde yer alan iki beyaz kağıt, kağıtlar üzerine mor harfler ile yazılmış “Psikolojik Şiddet” ve “Fark ettim” ifadeleri yer almaktadır.	Üzeri yazılı beyaz kağıtların üst üste yerleştirilmesi, yazılı bir çalışmayı göstermektedir. Yazı, psikolojik şiddet konusudur. İç kısımda kalan sayfa okunamıyor olsa bile “fark ettim” ifadesi açıkça görülür. İki yazının bir araya gelişi, söz konusu çalışmanın psikolojik şiddetin fark edilmesine hizmet ettiği anlamına gelir. Turkuaz zemin, İslami feminizmi temsil etmekte, tartışmanın bu alanda yürütüldüğünü anlatmaktadır. Harflerin mor oluşu ise içeriğin feminist bir perspektif ile hazırlandığını gösterir.

İncelenen görsel, 02 Aralık 2021 tarihinde, “Şiddetin Adını Koymak: Kadınların Dini Aidiyetleri ve Şiddetle Başa Çıkma Yolları” isimli araştırmaya dikkat çekmek için

paylaşılması, gönderinin altına raporun yer aldığı link eklenmiştir. Tasarım, içeriğe uygun ve fonksiyoneldir.

2. Görsel:

GÖSTEREN	GÖSTERİLEN
<p>Mor renkli, sıkıştırılmalı dosyaya iliştilirilmiş beyaz bir kağıt üzerinde “Araştırma Raporu / Şiddetin Adını Koymak: Kadınlar Dini Aidiyetleri ve Şiddetle Başa Çıkma Yolları” yazmaktadır. Harfler mor renktedir. “Şiddetin Adını Koymak” ifadesi turkuaz bir kalemle daire içine alınmıştır. Görselin zemini turkuaz renktedir. Sıkıştırılmalı dosyanın mor gölgesi zeminin büyük kısmını kaplamaktadır.</p>	<p>Araştırma, kadın, din ve şiddet kavramlarının iç içe geçtiği bir yapıdadır. Başlık, araştırma içeriğini gereğince anlatmaktadır. “Şiddetin Adını Koymak” ifadesinin kalemle işaretlenmiş olması, işaretlemenin acemice yapılması, raporu okuyan sıradan bir kişinin bu noktaya dikkat kesildiğini anlatmaktadır. Turkuaz alanın yarından fazlasını kaplayan mor gölge, İslami çerçeveye hızla etki eden ama sadece bir gölge olması sebebiyle hemen fark edilemeyen feminist düşünceye vurgu yapar.</p>

Söz konusu post 25 Aralık 2021 tarihinde, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü’nde paylaşılması, raporun tamamına yönlendiren bir link ile desteklenmiştir. Paylaşımın

özel bir günde yapılması, toplumsal cinsiyet temelli şiddete dikkat çekme ve mücadeleye katkıda bulunma amacını göstermektedir. Tasarım, içeriğe uygun ve fonksiyoneldir.

3. Görsel:

GÖSTEREN	GÖSTERİLEN
Mor zemin üzerinde, turkuaz ve beyaz yıldızlar ile donatılmış bir Türkiye haritası. Beyaz harfler ile yazılmış “Feminizmin yerelliğini savunuyoruz!” ifadesi.	Kuyruklu yıldız, Havle Kadın Derneği’ni ve takipçilerini temsil etmektedir. Yıldızlar Türkiye’nin her noktasına dağılmıştır. Yıldızların boyutları farklıdır. Bir kısmı beyaz, bir kısmı ise turkuaz renktedir. Görsel, feminist düşüncenin tüm yurda yayıldığını, feministler içinde Müslüman ve Müslüman olmayan, genç ve yaşlı kadınların birlikte yer aldığını anlatmaktadır. Dünya haritası yerine Türkiye haritası kullanılması derneğin çok önemsendiği, feminizmin yerelleşmesi fikrine vurgu yapmaktadır. Görselde Türkiye, mor zemine oturtulmuş, ülke sınırları net olarak çizilmemiştir. Türkiye’nin feministleri, global feminizm içinde yerel bir alan

	kaplamakta, öte yandan global ile sınırsızca birleşmektedir.
--	--

17 Kasım 2021 tarihinde yapılmış olan bu paylaşım, Havle'nin feminizmin yerleşmesine verdiği önemi vurgulamaktadır ve global feminizmin bütün kadınların sorunlarına çare üretmeyeceğine dair bir alt metinle birlikte paylaşılmıştır. Tasarım içeriğe uygun ve fonksiyoneldir.

4. Görsel:

GÖSTEREN	GÖSTERİLEN
Mor bir zemine yerleştirilmiş 5 kadın eli "Havle, Türkiye'nin İlk Müslüman Feminist Kadın Derneği'dir" yazısını çevrelemektedir.	Mor zemin, kadınlara ait bir dünyayı simgelemektedir. Bu dünyaya beş farklı kadın tipolojisi yerleştirilmiştir. Kadınların kıyafetlerine dair detaylar (uzun kollu kazak, bileğe bağlanan fular, dövme yapılmış kol, şeffaf gömlek, oje, başparmağa takılan yüzük vb.) bu kadınların birbirlerinden farklı kültürlerden, farklı yaşam biçimlerinden geldiklerini anlatmaktadır. Kadınlardan birinin kolu dikkat çekecek kadar tüylüdür. Bu kadın LGBTI+ bir birey olabileceği gibi, epilasyonu reddeden bir aktivist de olabilir. Beş kadının eli de aynı noktaya; Havle'ye

	doğru uzanmaktadır. Kadınlar Havle’de bir araya gelmekte, el ele vermektedir.
--	---

17 Kasım 2021 tarihinde yapılmış olan bu paylaşım, Havle’nin Türkiye’nin ilk Müslüman Feminist derneği oluşuna vurgu yapmakta, farklı kültür ve yaşamları temsil eden kadınların Havle’de bir araya gelmesi, derneğin tüm kadınlara açık bir oluşum olduğunu anlatmaktadır. Tasarım, içeriğe uygun ve fonksiyoneldir.

5. Görsel:

GÖSTEREN	GÖSTERİLEN
<p>Akşam saati, pankart taşıyan kadın elleri.</p> <p>Pankartlarda “Asla yalnız yürümeyeceksin” ve “Yargınız da takdiriniz de uzak dursun! Kadınlar isyanla özgürleşecek” yazmaktadır. Yarısı görünen bir başka pankartta ise “Fıtrat” yazısı okunmaktadır.</p>	<p>Kadınların hava kararırken sokakta bir araya gelmiş olması, “Kadın gece sokakta olmamalıdır” düşüncesine karşı olduğunu anlatır. Ön tarafta bulunan pankartta, mor harflerle “Asla yalnız yürümeyeceksin” yazmaktadır. Bu cümle, hem kadın hareketinde tüm kadınların birbirine destek olduğu anlamını taşır, hem de kadınların sokakta tek başına dolaşmaması gerektiği düşüncesine ironik bir karşı duruşu ifade eder. Arka plandaki pankarttaki yazıda, kadınların erkekler tarafından yargılanmayı da takdir edilmeyi de önemsemediklerini anlatmaktadır. Kadınların kurtuluşunun isyan ederek mümkün olduğu ikinci cümle ile verilmiş, isyan kelimesi mor harflerle</p>

	<p>yazılarak feminist düşünceye vurgu yapılmıştır. Yarısı görünen pankartta yazılı olan “Fıtrat” kelimesi gökkuşağı renklerine boyanmıştır. LGBTI+ hareketinin simgesi olan gökkuşağı, yaratılış özelliği anlamına gelen fitrat kelimesi ile bir araya geldiğinde farklı cinsel eğilimlerin doğal olduğunu anlatmaktadır.</p>
--	---

Fotoğraf 8 Mart 2022 tarihinde İstanbul - Taksim’de gerçekleşen Feminist Gece Yürüyüşünde çekilmiş, 13 Mart 2022’de sosyal medyada paylaşılmıştır.

6. Görsel:

GÖSTEREN	GÖSTERİLEN
<p>Gece bir araya gelmiş kadınlar. Ön tarafta bir kız çocuğu. İnsanların hepsi kışlık giyimli ve maskeli. Pankartlarda yer alan yazılar bütünüyle görünmemekte. “... Bedenleri savaş alanı değildir”, “Weshallfighttogether / Birlikte savaşağız” ve kadın işareti dikkat çekmekte.</p>	<p>Kadınlar, soğuk bir kış gecesinde toplanmış, kız çocuklarını da beraberlerinde getirmiştir. Maskeli oluşları pandeminin sürmekte olduğuna işaret eder. Virüs tehdidine rağmen kalabalık bir grup bir araya gelmiştir. Pankartlarda yer alan yazılar incelendiğinde, birlik olmanın gücüne vurgu yapıldığı ve kadın bedenini bir iktidar alanına dönüştüren erkek egemen zihniyete karşı durulduğu anlaşılmaktadır. Pankartlardan birinin İngilizce hazırlanmış olması,</p>

	yürüyüşün global ölçekte de ses getirebileceği ihtimalini düşündürmektedir. Pankart yabancı basın mensupları düşünülmüş olabilir.
--	---

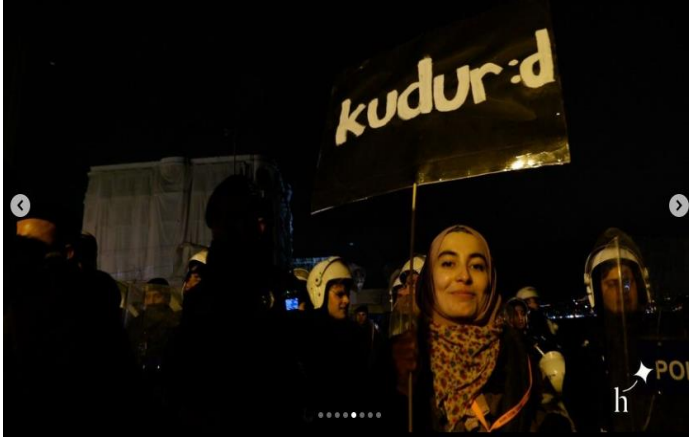
Fotoğraf 8 Mart 2022 tarihinde İstanbul - Taksim’de gerçekleşen Feminist Gece Yürüyüşünde çekilmiş, 13 Mart 2022’de sosyal medyada paylaşılmıştır.

7. Görsel:

GÖSTEREN	GÖSTERİLEN
Gece, elinde pankart taşıyan, maskeli, kışlık giyimli, tesettürlü bir kadın. Pankartta “Onlara korku yoktur ve onlar mahzun olmayacaktır. Kur’an 2:277” yazmakta. Ön tarafta bir kısmı görünen pankartta “Kız kardeş” ifadesi görülmekte.	Gece vakti kalabalık bir sokakta, tesettürlü genç bir kadın görülmektedir. Hava soğuktur, pandemi devam etmektedir. Buna rağmen kadın pankartı ile gösteriye katılmıştır. Pankartta Bakara Suresi 277. Ayete yer verilmektedir. Kadın hareketinin Kur’an referansı ile güçlendirilmesi İslami Feminizm düşüncesi ile bağdaşmaktadır. Ön tarafta yer alan “Kız kardeş” ifadesi ise feminist hareketin bilinen sloganlarından biridir ve tüm kadınların kardeşmişçesine dayanışma içinde olmaları gerektiğini anlatır.

8. Görsel:

GÖSTEREN	GÖSTERİLEN
Gece karanlıkta, kalabalık bir meydanda tesettürlü genç bir kadın “Kudur :d” yazılı bir pankart taşımaktadır. Kadın gülümsemektedir ve arkasında güvenlik güçleri bulunmaktadır.	Muhafazakar bir kadın, kendinden istenenin aksine gece karanlığında sokaktadır, eylemedir ve taşıdığı pankartta “Kudur” yazmakta, pankart gülücük işareti ile daha da güçlendirilmektedir. İçselleştirmesi beklenen toplumsal cinsiyet normlarına karşı gelmenin, özgür adımlar atmanın mutluluğu yüzüne yansımıştır. Onu yargılayan erkeklere “kudurmaları” mesajını verir. Arkasında yer alan güvenlik güçlerini tehdit olarak görmemektedir. Bu tehlikede olmadığı anlamına gelmez. Tehlikede olsa da bu duruma aldırılmamaktadır. Dayanışma içinde olmak, bazı riskleri göze almayı gerektirmektedir.

Fotoğraf 8 Mart 2022 tarihinde İstanbul - Taksim’de gerçekleşen Feminist Gece Yürüyüşünde çekilmiş, 13 Mart 2022’de sosyal medyada paylaşılmıştır.

9. Görsel:

GÖSTEREN	GÖSTERİLEN
<p>Kalabalık bir kadınlar grubu görülmektedir. Kadınların bazıları tesettürlü, bazıları değildir. Gece karanlıktır. Kadınlar kışlık giysiler giymektedir ve maske takmaktadır. Ellerinde taşıdıkları pankartlarda “Onlara korku yoktur ve onlar mahzun olmayacaklardır Kur’an 2:277”, “Haşa, Allah mısınız? Haddini bilmeyen erkek(lik)lere isyanımız var!”, “Kudur :d”, “Sokaklar bizimdir, hesap sorulamaz”, “Asla yalnız yürümeyeceksin!” ve “This is my fitrat” yazmaktadır.</p>	<p>Farklı giyim tarzları olan kadınlar gece, soğukta ve pandemi koşullarında bir araya gelmiştir. Pankartlardan biri daha önce de açıklandığı gibi Bakara Suresi’ni referans göstererek, haklı bir davayı savunanların mahzun olmayacaklarını ifade etmekte; kadın hareketine gönderme yapmaktadır. Bir diğer pankart, sokakların kadınlara da ait olduğunu, sosyal hayat içinde var olmalarının kısıtlanamayacağını anlatmaktadır. Bir diğerinde kadınların yalnız yürümeyecekleri dile getirilmekte dayanışma ruhuna vurgu yapılmaktadır. İngilizce olarak “This is my fitrat / Yaradılışım bu” yazan pankartta farklı cinsel eğilimlerin dini referanslara dayanılarak dışlanamayacağı anlatılmakta, bir diğerinde ise kadın hareketine katlanamayan herkesin “kudurması” dilenmektedir. Bu karede ilk kez karşılaşılan bir başka pankartta ise haddini bilmeyen erkek(lik)lere isyan edilmektedir. Erkek(lik) ifadesi, cinsiyeti değil, genderi işaret</p>

	<p>etmekte, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine vurgu yapmaktadır. Aynı pankartta yer alan “Haşa, Allah mısınız?” ifadesi ise İslam’ın ataerkil yorumlarına bir karşı duruşu anlatmaktadır. İslam’ı ataerkilliğe göre yorumlayanlar, ataerkilliğin dayatmalarını İslam’a ait düşünceler olarak lanse edenler kendilerini yaratıcının yerine koymakta, Allah kelamını deforme etmektedir. Görselde bir bütün olarak, birbirinden farklı yaşam tarzları olan kadınların, feminist hareket çerçevesinde bir araya geldikleri ve ataerkillikle mücadelede birbirlerini destekledikleri görülmektedir.</p>
--	--

Derneğe ait sosyal medya hesapları hakkında bazı önemli detaylar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

SOSYAL MEDYA İÇERİĞİ	Instagram	Facebook	Twitter	LinkedIn
Dernek sosyal medyada hangi sıklıkla paylaşım yapmaktadır?	Her ay 3-4 gün arayla ortalama 8-9 adet düzenli olmayan bir planlama ile paylaşım yapılmaktadır.	Her ay 3-4 gün arayla ortalama 8-9 adet düzenli olmayan bir planlama ile paylaşım yapılmaktadır.	Her ay 3-4 gün arayla ortalama 8-9 adet düzenli olmayan bir planlama ile paylaşım yapılmaktadır.	Her ay 3-4 gün arayla ortalama 8-9 adet düzenli olmayan bir planlama ile paylaşım yapılmaktadır.

Derneğin sosyal medyada takipçi sayısı kaçtır?	5.308 takipçi	1.038 takipçi	2.112 takipçi	40 takipçi
Dernek sosyal medya hesaplarından hangi kişi ve kurumları takip etmektedir?	Dernek kurucusu Rumeysa Çamdereli, derneğin buluşmalarında konuşmacı olarak katılan konuklar, kadın hakları savunculuğu yapan kurumlardan sadece KHYÇ, İslami feminizm konusunda Türkiye’de ve Dünyada bulunan dernek ve oluşumlar	Takip ettiği kurum ya da kişiler sayfada görünmemektedir .	33 kişi takip edilmektedir. Bunların içerisinde feminizm dayanışma ağları, İslami feminizm konusunda savunuculuk yapan oluşumlar; Türkiye’den “Reçel Blog”, uluslararası olarak “Sisters in Islam” ve “Musawah”, derneğin kurucusu RumeysaÇamdereli ve proje koordinatörü Edanur Göçmen yer almaktadır.	Takip ettiği kurum ya da kişiler sayfada görünmemektedir .
Sosyal medya paylaşımlarının web sitesi ile etkileşimi mevcut	Evet	Evet	Evet	Evet

mudur?				
Dernek kendi faaliyetleri dışında farkındalık yaratma amaçlı paylaşım yapmakta mıdır?	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır

Tablo 14: Havle Kadın Derneği Sosyal Medya Hesapları

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu tez çalışması, Türkiye’de İslami Feminizm görüşünü benimsemiş ilk sivil toplum kuruluşu olan Havle Kadın Derneği’ne ait web sitesi ve sosyal medya içeriklerine odaklanmakta ve derneğin kendisini dijital mecralarda ifade etme ve konumlama biçimini ortaya koymaya çalışmaktadır. Dernek bünyesinde yapılan çalışmalar incelenmiş, derneğin kadın hareketine bakışı ortaya konmuş, kadınların sosyal yaşamlarında sorun olarak belirlediği konular, önerilen çözümler ve gerçekleştirilen aktivist hareketler mercek altına alınarak derneğin konumlama stratejisi açıklanmaya çalışılmıştır. İçeriklerin çözümlenmesinde söylem analizinden, görsellerin incelenmesinde göstergebilimden faydalanılmıştır.

Havle Kadın Derneği’ne ait web sitesi ve sosyal medya hesaplarının incelenmesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

- Havle Kadın Derneği feminist bir oluşum mudur?
- Havle Kadın Derneği İslami feminist bir oluşum mudur?
- Havle Kadın Derneği toplumsal cinsiyet eşitsizliğine nasıl yaklaşmaktadır?
- Havle Kadın Derneği, İslam’ın ataerkil yorumlarına alternatif oluşturmakta mıdır?
- Havle Kadın Derneği kadın sorunları konusunda çözüm odaklı mıdır?

Tez çalışması üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde sivil toplum tanımı, sivil toplum kuruluşlarının sınıflandırılması, işlevleri, sivil toplum kavramının tarihsel süreç içindeki gelişimi ve Türkiye’de sivil toplum kuruluşları ile ilgili bilgiler derlenmiştir. Birinci bölümün devamında kadın hakları ve sivil toplum başlığı altında, ataerkillik ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği ele alınmakta, feminist hareketin tarihsel gelişimi, kazanımları ve İslami feminizm hareketinin özellikleri yer almakta, kadın hareketinin Türkiye’deki gelişim öyküsüne yer verilmektedir. Bölüm içinde son olarak Türkiye’de kadına yönelik çalışan başlıca sivil toplum kuruluşları listelenmekte, çalışmalarına dair kısa bilgiler aktarılmaktadır. Bu anlamda kadın hakları ile bağlantılı olarak, farklı alanlarda faaliyet gösteren sekiz STK seçilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde internet üzerinden kamuoyu oluşturma ve dijital aktivizm başlığı altında, internet kullanımının tarihsel süreç içinde gelişimi, sosyal medya ve dijital dönüşüm, kamuoyu kavramı, internet üzerinden kamuoyu oluşturma yöntemleri ve son olarak dijital aktivizm kavramı açıklanmaktadır.

Tez çalışmasının üçüncü bölümü, yukarıda derlenmiş olan akademik bilgi ve veriler ışığında Havle Kadın Derneği'ne ait web sitesi ve sosyal medya hesaplarının incelenmesine ayrılmıştır. Söylem analizi ve göstergebilim yardımıyla analiz edilen içerikler, site planlaması, sitede yer alan makaleler, tercih edilen görseller, sosyal medyada paylaşılan slogan, fotoğraf ve grafiklerden meydana gelmektedir.

Yapılan incelemeler sonucunda Havle Kadın Derneği'nin kendisini “Müslüman Feminist” bir dernek olarak tanımladığı, feminizm hakkında araştırmalar yürütmek, toplantılar düzenlemek, anketler ve görüşmeler yapmak yoluyla akademik bilgi üretimine katkı sağladığı, üyelerini yasal zeminde aktivist hareketlere yönlendirdiği gözlenmiştir. Site içeriği, feminizme tamamen yabancı olan bir ziyaretçi için anlaşılması güç ve karmaşıktır. Web sitesinin hedef kitlesi, konu hakkında bilgi sahibi olan, bilgisini derinleştirmek ve yayılmasına katkıda bulunmak isteyen kadınlardan oluşmaktadır. Dernek “kadınlığı” tanımlarken, kendisini biyolojik cinsiyet ile sınırlandırmamakta, trans bireyleri de faaliyetlerine dahil ederek, “kadın olmayı deneyimlemeyi” kıstas kabul etmektedir.

İçerikler incelendiğinde, derneğin kadın – erkek eşitsizliği noktasında ataerkilliğe eleştiri getirdiği, İslam'ın ataerkil yorumlarına alternatif oluşturacak argümanlar sunduğu, İslam'ı yaşamayı arzu eden kadınların ataerkilliğe boyun eğmesi gerektiği görüşünü kabul etmediği görülmektedir. Dernek, kadına yönelik fiziksel, psikolojik ve ekonomik şiddetin varlığını da ataerkilliğe dayandırmakta, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine vurgu yapmaktadır.

Feminizmi eleştirel bir görüş olarak benimseyen Havle, üçüncü dalga feminizm ile birlikte ortaya çıkan çeşitlenme ortamına dikkat çekmekte, global feminizmin dünyanın her bölgesinden, her ırk, din ve sınıftan kadına ulaşamadığını iddia etmekte, Müslüman kadınların spesifik sorunlarına karşılık, yeni ve farklı çözümler üretilmesi gerekliliğini savunmaktadır. Avrupa, Amerika, Güney Asya ve Uzak Doğu ülkelerinde bulunan İslami Feminist örgütlerin çalışmalarına da sitesinde yer veren Havle, Müslüman olmayı bir bütün olarak görmekle

birlikte, Türkiye’de yaşamakta olan Müslüman kadınlara odaklanarak, yerel tespitler ve çözümler üzerinde çalıştığını vurgulamaktadır. Web sitesinde ve sosyal medya hesaplarında yer alan içerikler, bu bakış açısı ile oluşturulmuştur.

Derneğin web sitesinin, Youtube hesabının ve sosyal medya sayfalarının birbiri ile etkileşim halinde olduğu, yapılan yönlendirmeler ve eşzamanlı paylaşımlar ile bir bütünlük yaratıldığı gözlenmektedir. Faaliyet takvimleri ve aktivist çalışmalar tüm mecralarda yer almakta, web sitesi ise daha çok akademik bilgi üretimine yer vermektedir.

Dernek, kullandığı logo ve grafik görsellerde mor ve turkuaz renkleri yoğun olarak kullanmaktadır. Mor feminizmin rengi iken, İslamiyet’i simgeleyen yeşil renk, Anadolu’ya özgü bir yeşil tonu olan turkuaz ile değiştirilmiştir. Bu noktada derneğin feminist, Müslüman ve Türkiyeli kimliği belirginleşmektedir. Görsellerde kadın figürlerinin yoğun olarak kullanıldığı, kadınların yüzlerinin ve ten renklerinin belirtilmediği, aralarındaki farklılıkların kıyafetler ve saç stilleri ile vurgulandığı görülmektedir. Bazı görsellerde ise cinsiyetsizlik ön planda tutulmuştur. Bilgi paylaşımında bulunmaya, konuşmaya, tartışmaya verilen önem, görsellerde konuşma balonu, dosya, kalem, megafon gibi imgelerin sıkça kullanılması ile ifade edilmektedir. Paylaşılan fotoğraflarda ise tesettürlü olan, olmayan her yaşta kadın ve hatta kız çocukları yer almakta, eşcinsellik ile ilgili vurgulara yer verilmekte, aktivist hareketleri belgeleyen fotoğraflarda kadınların gülümsedikleri gözlenmektedir. Umut ve neşe dolu fotoğraflar paylaşmayı tercih eden Havle, sorun ne kadar zorlu olursa olsun, birlik olmakla üstesinden gelinebileceğini, bu nedenle üzgün ya da kızgın değil; ümitli ve atılgan olmak gerektiğini hissettirmektedir.

Web sitesinde ve sosyal medya sayfalarında karşılaşılan en önemli sorun, ziyaretçiler ile dernek yetkilileri arasındaki etkileşimin yeterince hızlı ve doyurucu olmayışıdır. Sosyal medya gönderilerine hemen tepki verilmemekte, özel mesajlar ve e-postalar geç yanıtlanmaktadır. Havle Kadın Derneği’ne ait web sitesi ve sosyal medya hesapları genel olarak amaca uygun, işlevsel, içerik bakımından derneğin misyonu ile uyumlu ve görsel tasarım olarak içeriği destekleyici bulunmuştur.

KAYNAKÇA

- Acı Yüksel, E. (2005). Kalkınma Sürecinin Yeni Aktörleri Sivil Toplum Kuruluşları (1.Baskı), İstanbul: Günizi Yayıncılık.
- Akıncı Vural, Z. B., Bat, M. (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma. Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 5 (20), 3348-3382.
- Alan İzleme Raporları, “Kadın Sivil Toplum Kuruluşları”, <https://ilke.org.tr/kadin-sivil-toplum-kuruluslari>, Erişim: 10.09.2021.
- Armağan, M. (2006). Osmanlı Bir Vakıf Medeniyeti, Sivil Toplum Düşünce ve Araştırma Dergisi, 15, 169-171.
- Aslan, S. (2010). Türkiye'de Sivil Toplum. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 9 (31), 260-283.
- Ateş, V. ve Karacan, H. (2009). Abant İzzet Baysal Üniversitesi web sitesi kullanılabilirlik analizi. Bilişim Teknolojileri Dergisi, 2(2), 34.
- Aydın, H. (2015). Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türkiye'de Kadın. Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırmalar, 1 (3), 84-96.
- Aziz, A. (2008). İletişime Giriş (1.Baskı), İstanbul: Aksu Kitabevi.
- Babacan, M., Haşlak, İ., Hira, İ. (2011). Sosyal Medya ve Arap Baharı. Akademik İncelemeler Dergisi, 6(2), 63-92.
- Başar, K. (2021), Cinsel Yönelim, Cinsiyet Kimliği ve Psikiyatrik Sınıflandırma, Türk Psikiyatri Dergisi, 23:3, A3-A4.
- Bayraktar, K. (1984). Ceza Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma Akımı. Journal of Istanbul University Law Faculty, 50(1-4), 197-212.
- Bektaş, A. (1996) Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi (2), Ankara: Bağlam Yayıncılık.
- Bianet, Medya ve Kamuoyu Oluşturma, <https://bianet.org/biamag/toplum/156409-medya-ve-kamuoyu-olusturma> , Erişim: 27.10.2021.

- Bianet, Sivil Savunma ve Afet Kuruluşları, İstanbul Üniversitesi Açıköğretim Ders Kitabı, https://cdnacikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/20_21_Bahar/sivil_savunma_ve_af_et_kuruluslari/8/index.html, Erişim: 02.11.2021
- Bingöl, O. (2014). Toplumsal Cinsiyet Olgusu Ve Türkiye'de Kadınlık, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, (3), 108-114.
- Buluş, A. (2009). Sivil Toplum Kuruluşlarına Tarihsel Bir Örnek: Osmanlı Vakıfları. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 8(16), 20-36.
- Büber, O. (2019). Kadın Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Medyayı Kullanma Biçimleri: Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun Twitter Kullanımı, Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi, Giresun.
- Castells, M. (2013). Enformasyon Çağı-Ekonomi, Toplum ve Kültür I: Ağ Toplumunun Yükselişi (3.Baskı). E. Kılıç, Çev.)İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- CETAD. (1998). Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği Resmi Web Sitesi “Cinsel Yönelimi Değiştirme Girişimine Odaklı Terapiler (Onarım veya Dönüştürme Terapisi) Amerikan Psikiyatri Derneği Bildirgesi”. <https://www.cetad.org.tr/4/haber-ve-duyurular/82/cinsel-yoneliimi-degistirme-girisimlerine-odakli-terapiler-onarim-veya-donusturm>. Erişim: 28.09.2021.
- Çaha, Ö. (1994). Osmanlı'da Sivil Toplum. Ankara Üniversitesi, SBF Dergisi, 49(03). 79-99.
- Çaha, Ö. (2010). Türkiye’de Kadın ve Sivil Toplum. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Çalışkan, M., Mencik, Y. (2015). Değişen Dünyanın Yeni Yüzü: Sosyal Medya. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi , (50), 254-277.
- Çelik, H. ve Ekşi, H. (2008). Söylem Analizi. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 27 (27), 99-117.
- Dede, S. (2021). İfade Özgürlüğü ve İnternet. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Doğan, İ. (2007). Türkiye’de Çok Partili Dönemde Sivil Toplumun Gelişimi, Kamu Hukuku Arşivi-KhukA, 10(2). 83-97.
- Doğan, Ş. (2019). Sosyal Medyanın Oluşturmada Kullanımı: 16 Nisan 2017 Anayasa Referandumu Sürecinde Siyasi Aktörlerin Sosyal Medya Paylaşımlarının İncelenmesi. Erciyes İletişim Dergisi, 6 (1), 423-442.

- Duman, K. (2018). Arama Motorları ve İnternet Haberciliğine Etkileri: Türk İnternet Haber Medyası Örneği. Selçuk İletişim Dergisi, 11 (1) , 257-287.
- Erdoğan, B.,Köten, E. (2014). Yeni Toplumsal Hareketlerin Sınıf Dinamiği: Türkiye LGBT Hareketi. Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, 2 (1), 101.
- Eren V., Aydın, A. (2014). Sosyal Medyanın Kamuoyu Oluşturmadaki Rolü ve Muhtemel Riskler . Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 3, 197-205.
- Ergüney, M. (2017). Türkiye’de İnternet Dizilerinin Gelişmesine Zemin Hazırlayan Tarihsel ve Teknolojik Süreç. Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi, 2 (1) , 52-59.
- Erkan Gülsüm. (2021). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Sivil Toplum Ve Yeni Medya: Kadın Odaklı Sivil Toplum Kuruluşlarının Yeni Medya Kullanımı, Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Etimoloji Türkiye Sözlük, <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/patriarkal>, Erişim: 10.02.2022.
- Feminist Bellek, İslami Feminizm, <https://feministbellek.org/islami-feminizm/>. Erişim: 24.12.2021.
- Fırlar, B.,Okat Özdem, Ö. (2013). Web Tasarımının Önemi: Destinasyon Web Sitelerinin Görsel Tasarımlarının Değerlendirilmesi. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 4 (7) , 5-16.
- Fiske, J. (2003). İletişim Çalışmalarına Giriş, Çev. Süleyman İrvan, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınevi.
- Gencer, Yeliz. (2016). Sosyal Medya Ağlarında Örgütlenme: Dijital Aktivizmin Toplumsal Dönüşüme Yansımaları. Intermedia International E-Journal, 2(3) , 505-522.
- Gök, M. (2015). Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları Ve Sosyal Sermaye/Non-GovernmentalOrganizationsAndSocialCapitalInTurkey. Sosyoloji Konferansları, (52), DOI: 10.18368/IU/sk.09040.
- Gölcü, A.,Sevinkoş, A. (2020). Kamuoyunun Oluşumunda Basının Etkisine Bir Örnek Olay: Türkiye'nin Kore Savaşına Katılımı. Selçuk İletişim Dergisi, 13(2), 628-664.
- Gözübüyük Tamer, M. (2010).Tarihsel Süreçte Sivil Toplum, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 27/1, 89-105.

- Güç, A. (2008). İslamcı Feminizm: Müslüman Kadınların Birey Olma Çabaları. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 17(2), 649-673.
- Gül Sallan, S., Özen, B., Kahya, Ö. (2017). Morçatı Ve Şefkat-Der Örneğinde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Sivil Toplumun Rolü. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, (42), 199-226.
- Günaydın, B. (2009). İnternet yayıncılığı ve ifade özgürlüğü 5651 Sayılı Kanun ve ilgili mevzuat, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Gürcüm, B. H., Arslan, A. (2017). 19. YÜZYIL SÜFRAJ HAREKETİNDE SESSİZ DİRENİŞİN SEMBOLÜ OLARAK REFORM KIYAFETİ. 32, 1385-1411.
- Gürhan, N. (2010). Toplumsal Cinsiyet Ve İslami Feminist Söylem. In Contemporary Perceptions Of Islam In The Context Of Science, Ethics, And Art, International Symposium 365-383.
- İçli, G. (2017). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politikaları Ve Küreselleşme. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, DOI: 10.5505/pausbed.2018.91886.
- İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/zihar> , Erişim: 04.04.2022)
- KADEM (2013), Feminizm ve Sivil Toplum, <https://kadem.org.tr/feminizm-ve-sivil-toplum/>. Erişim: 24.10.2021.
- Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA-DER) (1997), Hakkımızda, <http://kader.org.tr/hakkimizda/>, Erişim:23.11.2021
- Kadın Dayanışma Vakfı, Hakkımızda, <https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/biz-kimiz/>, Erişim:23.11.2021,
- Kadın İnsan Hakları (1993), Hakkımızda, <https://kadinininsanhaklari.org/hakkimizda/biz-kimiz/>, Erişim: 23.11.2021.
- Kaos-GL LGBTİ+ Haber Portalı, <https://kaosgl.org/haber/kaos-gl-sozluk-natrans>, Erişim: 10.03.2022.
- Karaman, E. (2017). Roland Barthes ve Charles Sanders Peirce'inn Göstergibilimsel Yaklaşımlarının Karşılaştırılması. İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi, 9(2), 25-36.
- Karaman, İ. C., Dalkıran, G. B. (2021). Kadın Sivil Toplum Hareketinin Tarihsel Gelişimi: Türkiye Ve Dünyadan Örnekler. Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, 5(13), 89-116.

- Kaya, O.O. (2022). Hollywood'un Ekonomi Politigi Bağlamında Marvel Filmlerinin Göstergibilimsel Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Keskin, M. (2015). Görsel Medya Ve Kamuoyu İlişkisi: Televizyonda Siyasi Tartışma Programlarının Söylem Analizleri, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Kestane, Ünal Serpil (2016), Kadın Odaklı Sivil Toplum Örgütlerinde (KOSTÖ) Pazarlama, İstanbul: Beta Yayınları.
- Korkmaz, A.,& Başer, M. (2019). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Ataerkillik ve İktidar İlişkileri. STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 28(1), 71-76.
- Küçük, A. (2019). Türkiye'de Sosyal Ve Siyasal Değişim: 1980 Ve Sonrası. Econharran, 3(4), 20-45.
- Medium, Sosyal Medyada Aktivizm, <https://medium.com/@mtnafsn/sosyal-medyada-aktivizm-eea0d492a89>, Erişim: 28.11.2021.
- Müslim İnstitute (2017), <https://musliminstitute.org/freethinking/politics/meet-amina-wadud-rock-star-islamic-feminists>, Erişim: 03.04.2022.
- Onbaşı, F. (2005) Sivil Toplum(1. Baskı), İstanbul: L&M Yayınları.
- Özcan, F.F. (2012). Yeni Medya ve Dijital Aktivizm, Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.
- Sağbaş, A, Ballı, E.S, Şen, F. (2016). Sosyal Medya ve Gençler Üzerindeki Etkileri, Uluslar arası Gençlik Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı, 153-163.
- Sağlam, M.T. (2020). Türkiye'de Sivil Toplumun Tarihi Gelişimi ve Sivil Toplumun Örgütlü Yapısı Olarak STK'lar. Türk Araştırmaları Sosyal, 15 (1), 591-610.
- Saka, E. (2019). Türkiye'de İnternet, Türkiye'de Kitle İletişimi Dün-Bugün-Yarın, Türkiye İnternet Tarihi. İstanbul: Alternatif Bilişim Derneği, 957-981.
- Sekiz, E. (2019). Türkiye'de Muhafazakâr Kadınların Feminizm Algısı, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Silier, O. (2002). Devlet ve Sivil Toplum Bağlamında Halk Katılımcılığı ve Sivil Toplum Kuruluşları, Konrad Adenauer Vakfı Yayınları, 29-35.

- Şener, M., Zengin, O. (2020). Feminist Kuram: Tarihsel Gelişim, Ana Akımlar Ve Sosyal Hizmet. S, Öztürk. (Ed.), Sosyal ve Beşeri Bilimlerde Teori ve Araştırmalar II, Birinci Basım, (139-159). Ankara: Gece Kitaplığı.
- T24, TomGeoghegan, “Stonewall: LGBT+ Hakları Açısından Bir Dönüm Noktası Olan ve Milyonlarca Kişinin Hayatını Değiştiren Ayaklanma” BBC Türkçe, <https://t24.com.tr/haber/stonewall-lgbt-haklari-acisindan-bir-donum-noktasi-olan-ve-milyonlarca-kisinin-hayatini-degistiren-ayaklanma.962160>, Erişim: 17.01.2022.
- Taş, G. (2016). Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri Ve Dönüşümleri . Akademik Hassasiyetler , 3 (5) ,163-175.
- Tınaz, P. (2021). “Hollywood’un Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Bakışı: Korkudan, Komediye; İki Uyarılma Film ile Stepford Kadınları”. “Toplumsal Cinsiyet Okumaları”, İstanbul: Nobel Yayınları.
- Tohıdı, N. , Toker, İ.(2004). İslami Feminizm" Tehlikeler ve Ümit Vaad Eden Unsurları, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 45, 279-289.
- Tunç, H. (2018). İslamcı Feminizm: Kavramsal Bir Tartışma. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.1(2), 235-247.
- Turhan, D. G. (2017). Dijital Aktivizm, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 26, 26-44
- Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER), Hakkımızda, <https://kagider.org/tr/kurumsal/hakkimizda>, Erişim: 24.11.2021.
- Türkiye LGBTİ+ Dernekleri, Eşcinseller İçin Türkiye Rehberi. https://www.turkeygay.net/turkce/lgbt_dernekleri.html, Erişim: 24.03.2022.
- Uçan Süpürge Derneği, “Hakkımızda”, <https://ucansupurge.org.tr/hakkimizda/biz-kimiz/>, Erişim: 24.11.2021.
- Udeoğlu, B. (2015). Basının Kamuoyu Oluşturma Görevi: 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçim Kampanyası Dönemi, Yeni Şafak Ve Sözcü Gazetesi Örneği, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 3/2, 346-365.
- Uluç, A.V. (2013). “Türkiye’de Sivil Toplum ve Demokrasi İlişkisi”, C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 14(1), 399-418.

- Uluç, G.,Yarcı, A. (2017). Sosyal Medya Kültürü, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 52, 89.
- Websiterating. “100+ İnternet İstatistikleri ve 2022 İçin Gerçekler”.
<https://www.websiterating.com/tr/research/internet-statistics-facts/#chapter-1>, Erişim: 09.03.2022
- Yavuz, C., Kaynar, İ. (2015). Kamuoyu Oluşumunda Stratejik Bir Araç Olarak Sivil Toplum Kuruluşları, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4/2, 184.
- Yengin, D., Bayrak, T. (2017). Sosyal Medya Kamuoyu. The Turkish Online Journal Of Design, Art And Communication , 7 (2), 376-386.
- Yeygel Çakır, S. (2017). Sosyal Medyada Dijital Aktivist Hareketler Üzerine Kuramsal Bir İnceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 5 (2) , 754.
- Yıldırım, S. (2017). Kadına Yönelik Şiddet Ve Ataerkillik. Bildiriler Kitabı-II, İlmî Etüdler Derneği, 193-213.
- Yılmaz, S. (2020). Çağdaş Sivil Toplum Anlayışı Yaklaşımıyla Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı. Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi, 22 (2) , 135-163.
- Yücekök, A. N.,& Turan, İ. (1998). MÖ Alkan, Tanzimattan Günümüze İstanbul“ da STK“ lar, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Yüksel, E. (2007). “Kamuoyu Oluşturma” ve “Gündem Belirleme” Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır?, Sosyal Bilimlere Dergisi 1, 571-586.